

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

**This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.**

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

ԱՂԲԻՒՐԻ 25-ԱՄԵԱԿԻ ՅԻՉԱՏԱԿԻՆ

Տ Ա Ր Ե Ց Ո Յ Ց

1899-1909

Մ. ՇՄՇԿԵԱՆԻՑ

ՎԵՐԱԾԻՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻՆ
 անգրականից արեք
 ՏՈԳՐԱՆ ՆԱԶԱՐԵԱՆԻՑ
 18 ՆՈՅՄ. 1918 Ք. ԹԻՖԼԻՍ.

Գրվի

Գ. Լեւոնյանի հասցարկանայից 25 պար-
 ուսայ խաղած անվանից յիշատակին:

Կարախանի արուստ, անձանի էրկրի,
 Դրան ճիշտ օգտին, Վարդի շնորհակալ:
 Անվանիցս վարդից, Լեւոնյանի հասցարկան,
 ճիշտից էրկրանց, "Վարդ" անվանից:

Մանուկան իմ իմ, իմանալիցս պարուստ,
 խաղած անվանից, Չեղևիտան հասցայ.
 Լուս պատիւս Կոնի, ճիշտ արվեստն էլ:
 Անճիւրն անվանիցս, պարած իրարանց:

Մի Լուս պարուստն, ճիշտ պարուստն,
 Պարախուստի իմ, Լուս պարուստն էլ:
 Հայ - օգտին էրկրն էլ, իմ պարուստն էլ,
 Լուս պարուստն պարուստն անվանիցս:

Դրան ճիշտ օգտին, Վարդի շնորհակալ,
 Լուս պարուստն, անվանիցս Լեւոնյան.

* 1 Գրականութ. 2 Նախա-խոր. 3 Չեղև. 4 Կարախանից. 5 Հանուկանց.
 6 ճիշտ. 7 ճիշտ. 8 Բանասիրական.

¹ Կի՛ Գործիչ Կրի, ² Կրկնորից զարթնի,
Կարևու անհատի Ընտանացիք Գրիք:

Ըստ զարթնի պլաննի, ³ Կուրճիկաց Կանի,
Կրկնի Կրկնի, ⁴ Կուրճիկի Կարի,
Կար Կի ՎԼԼան, ⁵ Ընտանիք - Կրկնորից,
ԿԼ ԸԸ ԸԸԸԸ Ըստ Կարթի Կարի:

ԸՏԷ - ԸՏԷՆՆԷՐԱՆԻ ԵՎ Երկուցի,
Երկ Երկուցի Երկուցի, Կար Վոյնի Ընտանի.
Ընտանիք Կրկնի, Կր Կուրճի Կրկնի,
Կրկնի Կարթի Կարի, Կարթի Երկ Երկուցի:

Օտնով Բից Կարթի Գրիչի Կրկնի,
Կր Գրիչի Կարթի Կարի, Կր Կր Կարթի Կարի,
Կր Կր Կարթի Կարի" Կր Կր Կր Կարթի,
Կր Կր Կարթի "Կարթի", Կարթի Կարթի Կարթի:
Կր Կր Կարթի Կարթի (Կր Կր Կր Կարթի)
19/22.

* 1 Կարթի. 2 Գործիչ. 3 Կրկնի. 4 Կար. 5 Կարթի.
6 Կարթի. 7 Կարթի. 8 Կարթի. 9 Կարթի Կարթի.
10 Կարթի. Կր Կր Կր Կարթի,

ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ—ԼԻԱԿԱՏԱՐ

Տ Ա Ր Ե Ց Ո Ց Ց
1899

ՏԱՆԵՆԵՐԿՈՒՆԵՐԱՐԿ
Տ Ա Ր Ե

ԱՆԻՍՏՈՒԹԻՒՆ
ԲԵՆԵՐ ԶՐԵԿԵՐՆԵՐ

Թ Բ Յ Լ Բ Ս

Տարածի Մ. Գ. Ստրինկինսկի || Типографія М. Д. Ротинянца
Голов. пр., д. № 41.
1898

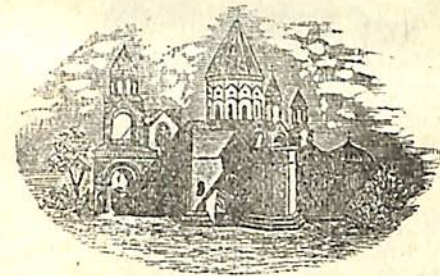
583

„ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ—ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ“

Տ Ա Ր Ե Ց Ո Յ Ց

1899

ԹՈՒԱԿԱՆԻՆ ԲՐԻՍՏՈՍԻ

ՏԱՍՆԵՐԵԿՈՒԵՐՈՂԻ ՏԱՐԻ

ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆ

ՄԱԿԱՐ ԶՄԵԿԵՆԻ

ՊՐԻՆՏԵՐՆԱԿ
ՊԵՏԵՐՍԲՈՐԳ
ԲՈՒՆՈՎՈՎ

9428-2283 3112

Թ Ի Յ Ի Բ Ս

Տպարան Մ. Գ. Ռոտինիանցի || Типография М. Д. Ротинианца

Голов. пр., д. № 41.

1898

Дозволено цензурою. Тифлисъ, 17 Апрелья 1898 года.

Մեղիսեղեկ արքեպիսկոպոս
ՄՈՒՐԱԴԵԱՆ

Ի ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ

Տ. Տ. ՄԿՐՏԶԻ Ա.

ԱԶԳՐՆՏԻՐ ԵՒ ՍՐԲԱԶՆԱԳՈՅՆ ԿԱՌՈՒՂԻԿՈՍԻ

ԱՄԵՆԱՅՆ ՀԱՅՈՑ

Ի Պատրիարքութեան Հայոց Ս. Երուսաղէմի Ամենապատիւ

Տ. ՅԱՐՈՒԹԻԻՆ

բարձր սրբազան արքեպիսկոպոսի

Ե Ի

Ի Պատրիարքութեան Հայոց Կ. Պօլսոյ Ամենապատիւ

Տ. ՄԱՂԱՅԻՍ

բարձր սրբազան արքեպիսկոպոսի:

ԿՐՕՆԱԿԱՆ

1899 թ. ՀԱՅՈՑ ՏՕՄԱՐԱԿԱՆ ԴՇԱՆՆԵՐԸ	Բուհ-Բարեկենդանի Փետրվ. 28 »
Փիլո տարւոյ Ռ	ՕՐ ԱՅԵՏԱՐԱՆ Զորեքշ. » 7 »
Վերադիր. ԻՐ	ԶԱՏԻԿ Ապրիլի 18 »
Եթերերեակ Ե	Երեման Ս. Խաչի Մայիսի 16 »
Իննեւասներեակ 17	ՀԱՄԱՐՁՈՒՄՆ » 27 »
Տանուտէրն Զրհասն:	ՀՈԳԵԳԱՆՈՒՍ Յունիսի 6 »

Տ Ա Ր Ե Մ Ո Ւ Տ Ն Ե Ր

Հայոց՝ ըստ ըսն Տօմարի Յղոստ. 11-ին	ՎԱՐԳԱՎԱՌ » 25 »
« ըստ Աղարեայի Մարտի 21 »	Միջոց ուտիք երկու շաբաթ
Հատինաց՝ (ըստ նոր Տօմ.) Դեկ. 20 »	Բարեկ. Ս. Աճաճնի պէջ. Օգ. 8 »
Ռուսաց՝ Յունիսի 1 »	ՎԵՐԱՓՈԽՈՒՄՆ Ս. Աճաճ. » 15 »
Մահմեդականաց՝ Յունիսի 10 »	Միջոց ուտիք երեք շաբաթ
Հրէից՝ Սեպտեմբերի 7 »	Բարեկենդանի Ս. Խաչի. Սեպտ. 5 »

ՀԱՅՈՑ ՇԱՐԺԱԿԱՆ ԵՒ ԱՆՇԱՐԺ ՅԱՅՏ-	Բարեկ. Վարդայ Ս. Խաչի » 19 »
ՆԻ ՏՕՆԵՐԸ ԵՒ ՄԻՁՈՅՆԵՐԸ.	Վարդայ Ս. Խաչ. » 26 »
Օր Կաղ. Ուրբաթ Յունի. 1-ին	Միջոց ուտիք 8 շաբաթ:
» ԾՆՆԴԵԱՆ Զորեքշ. » 6 »	Գիւտ Խաչ. Հոկտեմբ. 24 »
Միջոց ուտիք 33 օր:	Յիսնակաց Բարեկ. Նոյեմբ. 21 »
Աւաջաւորաց Բարեկ. Փետրվ. 7 »	Ս. Յակոբայ Բարեկ. Դեկտ. 12 »
ՕՐ ՏԵԱՌՆԸՆԴԱՌԱՋԻ Կիր. » 14 »	Միջոց ուտիք 12 օր:
	Բարեկ. Ծննդ. պէջ. Գշ. » 28 »

Այն օրերը, երբ Հայաստանեայց եկեղեցւոյ օրէնքով պատկի խորհուրդ կատարելն արգելում է:

1. Ամբողջ մեծի պահոց և Յիմանց օրերէն ընթացքում մինչև եղևական—առաջին կիւրակէն Յարուժեան:

2. Այն կիւրակէ երեկոներին, երբ ճիւղ օրը սրբոց տօն չէ:

3. Ամեն նաբաթ (կիրակնամուտ) երեկոներին:

4. Ամեն լուս—Չորեքշաբթի և լուս—Ուրբաթ երեկոներին:

5. Բոլոր շաբաթական պահոց ընթացքում:

6. Տէրունական մեծ տօների նախընթաց երեկոներին:

7. Նաւահատեաց Ուրբաթ երեկոներին:

8. Ծննդեան ութօրէից, վարդավառի 3 օրերը: Վերադարձման 10-րդ օրը և Ա. Թաշի ամբողջ շաբաթուայ ընթացքում:

Գայրոցոյն արջոյն տօն:

1) Տօնք եկեղեցւոյն:

5. 6. 7. և 13. Յունվարի տօնք Ծննդեան և Անուանակոչութեան Քսի:

Յունվ. 14 Օջ Անուանակոչութեան վեհախառ Մկրտիչ Ա. Կաթուղիկոսի Փետր. 14 Տեաւնընդառաջ:

» 25 Ա. վարդանանց զօրավարացն Ապրիլի 3 Մալին է վերապն Ա. Կրիստոսի Լուսաւորչին:

Ապրիլի 7 Տօն Աւետանի:

Յունիսի 19 Նիկիոյ է վերապն Ա. Գրիգորի Լուսաւորչին:

Յունիսի 3 Գիւտի նշխարաց Ա. Գրիգորի Լուսաւորչին:

Յունիսի 8 Ա. Թարգմանչացն մերոց Սահակայ և Մեծօրպայ:

Յունիսի 31 Ա. Առաքելոյն Թաղէոսի և Ա. Անդգիսոյ կոսիկն:

Մեպ. 8 Տօն Ծննդ. Ա. Աստուածածնի: Մեպտեմբ. 26 Տարեդարձ Ա. Սծման վեհախառ Մկրտիչ Ա. Կաթուղիկոսի:

Նոյ. 21 Ընծայումն Ա. Աստուածածնի: Գեղա. 4 Ա. Առաքելոյն Թաղէոսի և Բարդուղիմէոսի:

Գեղա. 9 Տօն Յղութեան Ա. Աստուածածնի է յԱննայէ:

2) Տօնք կայսերականք:

Ապրիլի 23. Անուանակ. Ն. Կ. Մ. Կայսերուհւոյ Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնայի:

Ապրիլի 27. Ծնունդ Ն. Կ. Բ. Թագաւանդ Գիօրգի Աղէքսանդրովչի: Մայիսի 6 Ծնունդ Ն. Կ. Մ. Կայսեր Նիկիոյ Աղէքսանդրովչի:

Մայիսի 14 Թաղաւորութիւն Ն. Կ. Մ. Կայսեր Նիկիոյ Ալէքսանդրովչի և Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնայի:

» 25. Ծն. Ն. Կ. Մ. Թաղուհի-Կայսերուհւոյ Ալէքսանդրա Ֆէօդորովնայի: Յուլ. 22. Անուանակոչ. Ն. Կ. Մ. Այրի-Կայսերուհւոյ Մարիա Ֆէօդորովնայի:

Ոգ. 25. Յիշ. նուաձ. արեւել. կողմասու: Հոկտ. 21 Կահակաւութիւն Ն. Կ. Մ. Կայսեր Նիկիոյ Աղէքսանդրովչի:

Նոյեմբ. 14. Ծն. Ն. Կ. Մ. Այրի-Կայսերուհւոյ Մարիայ Ֆէօդորովնայի: Նոյեմբ. 26 Անուանակոչութիւն Թագաւանդ Գիօրգի Աղէքսանդրովչի:

Գեղա. 6. Անուանակոչութիւն Ն. Կ. Մ. Կայսեր Նիկիոյ Աղէքսանդրովչի:

Մ. Կայսեր Նիկիոյ Աղէքսանդրովչի:

0	1	0	1
1	15	Ուր. 44. Պահչք:	16
2	16	Նը. քչ. Ա. Պետրոսի Հայրապետին, վրասայ եպիս. և Աբխազոմայ սարկաւազին:	17
3	17	* Կիր. քչ. Ա. Կիր. զկնի Ծնընդեան: Հարսանիք:	18
4	18	Քշ. քչ. Ա. Անտօնի ճգնաւորին:	19
5	19	Գշ. քչ. Ա. Թէօդոսի Թագաւորին և միջն. Նիկեսոսի:	20
6	20	Դշ. քչ. Պահչք:	21
7	21	Նշ. քչ. Ա. Կիրակոսի և Տօրն նորա Յուդիտայի և վկայից Գորգիոսի, Պողիքոսի և Գրիգորիսի: Լատինաց Տեաւնընդառաջ:	22
8	22	Ուր. քչ. Պահչք:	23
9	23	Տ վր. քչ. լս. 8 ժ. 25 ր. երեկ. Զնաբեր հաղթանք:	24
10	24	Նը. քչ. Ա. Հայրապետացն Աթանասի և Կիւրղի:	25
11	25	* Կիր. քչ. Բ. Կիր. զկնի Ծնընդեան: Հարսանիք:	26
12	26	Քշ. քչ. Ա. վահանայ Գողթնացոյն, Նեգենեայ կոսիկ և Հօրն նորա Փիլիպպոսի և Տօրն կողոտայ և երկ. եղբարցն Սերգեայ և Ապիտոնի և երկուց ներքինեացն:	27
13	27	Քշ. քչ. Ա. Տրիփոնի, Պարսամայ և Ռնտրիոսի ճգնաւորացն:	28
14	28	Ուր. քչ. Պահչք:	29
15	29	Նշ. քչ. Ա. վկայիցն Նեգենիոսի, Մակարիոսի, վաղերիոսի, Կանդիտոսի և Ակիւղոսայ:	30
16	30	Ուր. քչ. Պահչք:	31
17	31	Տ Ն. լս. 12 ժ. 32 ր. ցերեկ. Փոփոքոյնց եղանակ:	1
18	1	Նը. քչ. Ա. Գրիգորի Աստուածաբանին:	2
19	2	* Կիր. քչ. Գ. Կիր. զկնի Ծնընդեան: Հարսանիք:	
20		Այս ամսուայ մէկից մինչև 31-ը օրն աւելացել է 1 ժ. 52 րոպէ:	

0	1	0	1
1	Քշ. ԳՅ. Ս. Մակարայեցւոյն,	3	Օր իջանելոյ ջերմութեան արե-
	Նրկազարու քահանային, Եամու-		ւու ի ջուրս:
	Նեայ և եօթն որդւոց նորին:	15	Քշ. ԳՅ. Ս. Ատովմեանց զօրա-
2	Գշ. ԳԿ. Ս. երկուսանից մար-	4	վարայն:
	դարէկցն, Ոխեայ, Ամուխայ, Մի-	16	Գշ. ԳԿ. Ս. Սուքիասեանց վկա-
	քեայ, Յովեկայ, Արզիու, Կա-		յիցն:
	ւումայ, Մարախումայ, Յօնանու,	17	Գշ. ԳՅ. Պահլք:
	Սոխնիայ, Անդերայ, Զաքարիայ	18	Նշ. ԳԿ. Ս. Ոսկեանց քահայիցն:
	և Մաղաքիայ: Ռ. Տեառնընդառ.	19	Ուր. ԳՅ. Պահլք:
3	Գշ. ԳՅ. Պահլք:	5	Նը. ԳԿ. Ս. ՍԱՀԱԿՍՅ ՊԱՐԹԵԻԻ
4	Նշ. ԳԿ. Ս. Սոխիայ և երեց	6	Հայրապետին մերոյ:
	դատերացն, Պիտոսի, Ելպիսի և	21	* Կիր. ԳՅ. Զ. Կիր. զինի Ծ'ն-
	Աղապի:		դեան:
5	Ուր. ԳՅ. Պահլք:	7	Օր իջանելոյ արևու ի չողն:
	Չ Առ. քո. լս. 11 Ժ. 50 ր. առ.		Ը Վր. քո. լս. 7 Ժ. 7 ր. առ.
	Հոգևորական եղանակ:		Թիպար եղանակ:
6	Նը. ԳԿ. Ս. որդւոց և թուանց	8	22 Քշ. ԳԿ. Ս. Մարկոսի եպիսկոպո-
	Ս. Գրեգորի Լուսաւորչին մերոյ,		սին, Պրոնի քէն, Կիւրղի և Բե-
	Արեստակէսի, Վրթանէսի, Յուս-		նիամինի սարկաւազացն և Ս.
	կանն, Գրիգորիսի և Գանիէի:		վկայիցն Արդմէկի, Որմզդա-
	Սրեղ. ի Զուկն մտանէ 10 Ժ.		նայ և Սայենի Յերեկ. նախատ.
	51 ըոպ. երեկ.	23	Գշ. ԳՅ. Ս. ՂԵՆՈՆԳԵԱՆՅ քահ.
7	* Կիր. ԳՅ. Գ. Կիր. զինի Ծ'ը-	24	Գշ. ԳԿ. Պահլք: Յերեկ. նախատոն.
	նեդեան Բարեկենդան Առաջա-	25	* Նշ. ԳՅ. Ս. ՎԱՐԳԱՆԱՆՅ զօ-
	ւորաց պահոց:		րավարացն մերոց և 1036 վկա-
	Օր իջանելոյ ջերմութեան արևու		յիցն, որք անկան ի մեծ պատե-
	յօղս:		րագմին Աւարայրի: Տօն աղբային
8	Քշ. ԳԿ. 1. օր Առաջաւ. պահոց:	10	և Յիշատակ մուկոց:
9	Գշ. ԳՅ. 2. օր Առաջաւ. պահոց:	26	Ուր. ԳԿ. Պահլք: Ռ. Բարեկ. եօթն.
10	Գշ. ԳԿ. 3. օր Առաջաւ. պահոց:	27	Նը. ԳՅ. Կ. Պօլոյ Ս. Ժողովոյ՝
11	Նշ. ԳՅ. 4. օր Առաջաւ. պահոց:	12	150 Հայրապետացն (Զինի երե-
12	Ուր. ԳԿ. 5. օր Առաջաւ. պահոց:	13	կոյիան Ժամասցութեան ծած-
13	Յիշատակ Յօնանու մարգարէին:	14	կեսցի սեղանն վարազուրաւ՝ յի-
	Նը. ԳՅ. Ս. Սարգսի զօրավարին	15	շատակ արտաքաման Աղամայ ի
	և որդւոց նորա Մարտիրոսի և չո-		ղբարտէն): Ռ. Բարեկ. եօթնեկի
	րեքսասան զինուորացն: Հան-		
	դիսաւոր օր ուխտի Տիկիսի Ս.		
	Սարգիս Եկեղեցոյ: Յերեկ. նախ.		
	Ը Լը. լս. 5 Ժ. 16 ր. երեկ.		
	Պարզայ:		
14	* Կիր. ԳԿ. Ե. Կիր. զինի Ծ'նը-	16	Այս ամսուայ 1-ից մինչև 28-ը
	դեան: ՏԵՍՈՒՆԸՆԻՍՈՒՍՁ:		օրն աւելացել է 2 Ժ. 7 ըոպէ:

0	1	0	1
1	Քշ. ԳՅ. 1. օր մեծի պահոց:	2	Յովհաննու Երուսղէմայ Հայրա-
2	Գշ. ԳԿ. 2. օր մեծի պահոց:	3	պետին և Ս. Հայրապետացն մերոց
3	Գշ. ԳՅ. 3. օր մեծի պահոց:	4	Յովհաննու Սճնեցւոյն, Յովհան-
4	Նշ. ԳԿ. 4. օր մեծի պահոց:	5	նու Որոտնեցւոյն և Վրիզորի Տա-
5	Ուր. ԳՅ. 5. օր մեծի պահոց:	6	Յիւսեպոյն:
6	Նը. ԳԿ. 6. օր մեծի պահոց: Ս.	7	21 * Կիր. ԳՅ. 21. օր մեծի պահոց:
	Թիպարոսի զօրավարին: Նս Ռուս.		Գ. Կիր. Բառասնորդական պա-
7	* Կիր. ԳՅ. 7. օր մեծի պահոց:	8	հոց. (Տառակն):
	Ք. Կիրակի Բառասնորդ. պահոց:	22	Քշ. ԳԿ. 22. օր մեծի պահոց:
	Չ Առ. քո. լս. 6 Ժ. 24 ր. առ.		Ը Վր. քո. լս. 2 Ժ. 56 ր. եր.
	Առջերեք եղանակ:		Փոփոխան եղանակ:
8	Քշ. ԳԿ. 8. օր մեծի պահոց:	9	23 Գշ. ԳՅ. 23. օր մեծի պահոց:
	Սրեղ. ի Խոյն մտանէ 10 Ժ. 38	24	Գշ. ԳԿ. 24. օր մեծի պահոց:
	ըոպ. առ. Գարնանամուտ և Հասա-		(Միջինք):
	րակիւմ—Տիւ և զիշեր Հաւասար:	25	Նշ. ԳՅ. 25. օր մեծի պահոց:
9	Գշ. ԳՅ. 9. օր մեծի պահոց:	10	Ռուսաց և Յուսաց՝ Աւետումն Ս.
10	Գշ. ԳԿ. 10. օր մեծի պահոց:	11	Ատուածածնի:
11	Նշ. ԳՅ. 11. օր մեծի պահոց:	12	Ուր. ԳԿ. 26. օր մեծի պահոց:
12	Ուր. ԳԿ. 12. օր մեծի պահոց:	13	Նը. ԳՅ. 27. օր մեծի պահոց:
13	Նը. ԳՅ. 13. օր մեծի պահոց: Ս.	14	Ս. Մանկացն Բառասնից, որք ի
	Կիւրղի Երուսղէմայ Հայրապե-		Սերասոյս կատարեցան:
	տին և միւս Կիւրղի եպ. և մօրն		* Կիր. ԳԿ. 28. օր մեծի պահոց:
	նորա Աննայի: Լատ. Աւետումն:		Ե. Կիր. Բառասնորդական պահոց:
14	* Կիր. ԳԿ. 14. օր մեծի պահոց:	15	(Բառասնորդին):
	Գ. Կիր. Բառասնորդական պա-	29	Քշ. ԳՅ. 29. օր մեծի պահոց:
	հոց: (Անտակին):		Չ Մն. լս. 9 Ժ. 21 ր. առաւ.
15	Քշ. ԳՅ. 15. օր մեծի պահոց:	16	Առջերեք եղանակ:
	Ը Լը. լս. 9 Ժ. 19 ր. առաւ.		
	Խառն եղանակ:		
16	Գշ. ԳԿ. 16. օր մեծի պահոց:	17	30 Գշ. ԳԿ. 30. օր մեծի պահոց:
17	Գշ. ԳՅ. 17. օր մեծի պահոց:	18	31 Գշ. ԳՅ. 31. օր մեծի պահոց:
18	Նշ. ԳԿ. 18. օր մեծի պահոց:	19	
19	Ուր. ԳՅ. 19. օր մեծի պահոց:	20	Այս ամսուայ 1-ից մինչև 31-ը
20	Նը. ԳԿ. 20. օր մեծի պահոց: Ս.	21	օրն աւելացել է 2 Ժ. 10 ըոպէ:

0	Լ	0	Լ
1	Եջ. Գ. 32. օր մեծի պահոց:	3	16 Աւագ-Ուրբաթ ԳՃ. Պահք: Յիշ. 18
2	Ուր. Գ. 33. օր մեծի պահոց:	4	Չարչարանաց և Խաչերութեան
	Յերեկոյեան նախատօնակ:		Տեառն մերոյ ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ
3	* Եբ. Գ. 34. օր մեծի պահոց:	5	17 Աւագ-Շաբաթ ԳԳ. Ճրագալոյց 19
	Ս. ԳԻՐԳՈՒԻ մերոյ ԼՈՒՅՍԻՈՐ-		Յարութեան: Նաւահատիկ: Յե-
	ՉԻՆ, սոսկալի չարչարանացն և		րեկոյեան զինի պատարագի նա-
	մտին և Վերապին:		խատօնակ:
4	* Կիր. Գ. 35. օր մեծի պահոց:	6	18 * Կիր. Գ. 20. ՏԻՆԻ: (Ս. Յարու-
	Չ. Կիր. Քաւասնորդական պա-		թիւն Քրիստոսի): Ուտիք է մեզ
	հոց: (Քալստեան):		անմիջոց մինչև Համբարձումն:
5	Եջ. Գ. 36. օր մեծի պահոց:	7	19 * Բշ. Գ. 2. օր Չատիկ: Յիշա-
	Յ Առ. քա. լս. 1 ժ. 43 ր. ցեր.		տակ մեռելոց:
	Սեպտեմբեր եղանակ:		20 * Գշ. Գ. 3. օր Չատիկ: 22
6	Գշ. Գ. 37. օր մեծի պահոց:	8	
	Յերեկոյեան նախատօնակ:		€ Վր. քա. լս. 8 ժ. 47 ր. եր.
7	* Գշ. Գ. 38. օր մեծի պահոց:	9	Գարնային եղանակ:
	ՏՕՆ ՍԻՆՏՏԵՄԵՆ Ս. Կուսին ՄՍ-		21 Գշ. Գ. 4. օր Չատիկ: 23
	ԻՍՍԻՆ:		22 Եջ. Գ. 5. օր Չատիկ: 24
8	Եջ. Գ. 39. օր մեծի պահոց:	10	23 Ուր. Գ. 6. օր Չատիկ: 25
	Սրբա. և Յուսին մասնէ 10 ժ.		24 Եբ. Գ. 7. օր Չատիկ: Յիշատակ 26
	26 ըստ է կրեկ.		Գլխատման Ս. Յովհաննու Սկրաջի
9	Ուր. Գ. 40. օր մեծի պահոց:	11	25 * Կիր. Գ. 8. օր Չատիկ: Բ. Կիր. 27
10	Շբ. Գ. 41. օր մեծի պահոց:	12	Նոր Կիրակի: (Կրկնազատիկ):
	Յիշատակ Ղազարու Յարութեան:		26 Բշ. Գ. 9. օր Յինանց: 28
11	* Կիր. Գ. Ե. Կիր. ՅՄ. Ղ. ԿՍ.	13	27 Գշ. Գ. 10. օր Յինանց: 29
	ՉԱՐԳ: Պահք: Յերեկ. Իւնաբա-		
	ցէք: Ռուս. և Յ. և Ս. Մարգարդ:		⊙ Մն. լս. 8 ժ. 39 ր. երեկ. 30
12	Աւագ-Նրկուշաբթի ԳՃ. Պահք: 14		Չաւարթագին եղանակ:
13	Աւագ-Նրեքշաբթի ԳԳ. Պահք: 15		28 Գշ. Գ. 11 օր Յինանց: 1
	Յիշատակ 10 կուսանաց:		29 Եջ. Գ. 12. օր Յինանց: 2
	⊙ Լր. լս. 10 ժ. 22 ր. երեկ.		30 Ուր. Գ. 13. օր Յինանց: 3
	Սեպտեմբեր եղանակ:		
14	Աւագ-Չորեքշաբթի ԳՃ. Պահք: 16		Սյս ամսուայ 1-ից մինչև 30-ը
15	* Աւագ-Հինգշաբթի ԳԳ. ՅԻ-		օրն աւելացել է 2 ժ 4 ըստ է:
	ՇՍՏԱԿ ԱՏԱՆՈՒՅԻ: Պահք:		

0	Լ	0	Լ
1	Շբ. Գ. 14. օր Յինանց:	4	Կիր. Տօն Երեման Ս. Խաչի:
2	* Կիր. Գ. 15 օր Յինանց: Աշ-	5	17 Բշ. Գ. 30. օր Յինանց: 20
	խարհամարան Կիրակի (Կա-	18	Գշ. Գ. 31. օր Յինանց: 21
	նանչ Կիրակի): Հանդիսաւոր օր	19	Գշ. Գ. 32. օր Յինանց: 22
	ուխտի Մողեոյ Ս. Գէորգ եկե-		
	ղեցւոյն Տիրխայ:		⊙ Վր. քա. լս. 1 ժ. 55 ր. ցեր.
3	Բշ. Գ. 16. օր Յինանց:	6	Սեպտեմբեր եղանակ:
4	Գշ. Գ. 17. օր Յինանց:	7	
5	Գշ. Գ. 18. օր Յինանց:	8	20 Եջ. Գ. 33. օր Յինանց: 23
	⊙ Առ. քա. լս. 8 ժ. 13 ր. եր.		21 Ուր. Գ. 34. օր Յինանց: 24
	Փոստաւան եղանակ:		22 Եբ. Գ. 35. օր Յինանց: 25
6	Եջ. Գ. 19. օր Յինանց:	9	23 * Կիր. Գ. 36. օր Յինանց: 26
7	Ուր. Գ. 20. օր Յինանց:	10	Չ. Կիրակի:
8	Շբ. Գ. 21. օր Յինանց:	11	24 Բշ. Գ. 37. օր Յինանց: 27
9	* Կիր. Գ. 22. օր Յինանց:	12	25 Գշ. Գ. 38. օր Յինանց: 28
	Գ. Կիր. (Կարմիր-Կիրակի): Ռու-		26 Գշ. Գ. 39. օր Յինանց: 29
	սայ Տօն Վոխաբութեան նըշ-		27 * Եջ. Գ. 40. օր Յինանց: 30
	խարաց Ս. Նիկողայոսի Սքանչե-		ՀԱՄԱՐՉՈՒՄԵ ՔՐԻՍՏՈՍԻ (Վե-
	լաղործի:		ճակ): Եւս Լատ. Յ. և Ռուսաց:
	⊙ Արեգ. և Նրկուրեակն մա-		Հանդիսաւոր օր ուխտի Տիրխայ
	նէ 10 ժ. 16 ըստ է առաւ.		մերձ. Թէլէթ գերդի Ս. Գէորգ եկ.
10	Բշ. Գ. 23. օր Յինանց:	13	
11	Գշ. Գ. 24. օր Յինանց:	14	⊙ Մն. լս. 9 ժ. 21 ր. առաւ.
12	Գշ. Գ. 25. օր Յինանց:	15	Գեղամբեղ եղանակ:
13	Եջ. Գ. 26. օր Յինանց:	16	
	⊙ Լր. լս. 8 ժ. 49 ր. առաւ.		28 Ուր. Գ. 41. օր Յինանց: Պահք: 1
	Վճիւր եղանակ:		29 Շբ. Գ. 42. օր Յինանց: 2
14	Ուր. Գ. 27 օր Յինանց:	17	30 * Կիր. Գ. 43. օր Յինանց: 3
15	Շբ. Գ. 28. օր Յինանց:	18	31 Բշ. Գ. 44. օր Յինանց: 4
16	* Կիր. Գ. 29. օր Յինանց: Ե. 19		

0	1
1 Գշ. ք. 45. օր Յինանց:	5
2 Գշ. ք. 46. օր Յինանց: Պահք:	6
3 Եշ. ք. 47. օր Յինանց:	7
4 Ուր. ք. 48. օր Յինանց: Պահք:	8
Յ Առ. քա. լս. 12 ժ. 47 ր. ցեր. Անքեր:	
5 Եր. ք. 49. օր Յինանց:	9
6 * Կիր. ք. Յինանքորդ օր Խ 10 Զատիկէն: ՀՈԳԵԳԱԼՈՒՍՏ (Անն-տեհասէ): Բարեկենդան Եղիա-կան պահոց: Եւս Ռուս. և Յուն. Աննտեհասէ:	
7 Բշ. ք. 2. օր Հողեղալ. Պահք:	11
Ռուսաց՝ Երկրորդ օր Հողեղալ.	
8 Գշ. ք. 3. օր Հողեղ. Պահք:	12
9 Գշ. ք. 4. օր Հողեղ. Պահք:	13
Յ Արեգ. Խ Խեցզեարինն մասնէ 6 ժ. 28 ր. երեկ. Սմառնամարտ և արևադարձ, ցերեկն սկսանի կարճանալ—զեշերն երկարել:	
10 Եշ. ք. 5. օր Հողեղ. Պահք:	14
11 Ուր. ք. 6. օր Հողեղ. Պահք:	15
Յ Լր. լս. 5 ժ. 20 ր. երեկ. Փոփոխութեան եզրնալ:	
12 Եր. ք. 7. օր Հողեղ.	16
13 * Կիր. ք. Ա. Կիր. Յարու- թեան: Յիշատակ Եղիայի Մար-գարէին. Յեր. նախատօնակ: Հար-սանիք: Հանդիսաւոր օր ուխտի Տփիսի մերձակայ Եղիսեղիս զեղի Ս. Սատուածածին եկեղ.	
14 Բշ. ք. Ա. կուսանացն Հուրի- սիմանց: Յերեկոյեան նախա-տօնակ:	18
15 Գշ. ք. Ա. կուսանացն Գայա- նեանց:	19
16 Գշ. ք. Պահք: Յերեկոյեան նա- խատօնակ:	20
17 Եշ. ք. Ա. Յովհաննու Կարպե- տին և Ս. Թանազինէ կախկոյստին:	21

0	1
18 Ուր. ք. Պահք: Յերեկոյեան նախատօնակ:	22
Յ Լր. քա. լս. 7 ժ. 45 ր. ցեր. Տեղ Կիր. ք. Յինանք:	
19 * Եր. ք. Ս. Գրիգորի ԼՈՒՍՈՒ- ՈՐՁԻՆ մերոյ—նին Խ Վրացիէն:	23
20 * Կիր. ք. Բ. Կիր. զինի Հող. 24 ՏՕՆ ԿՍԹՈՒՂԻԿԵ ՄՐՐՈՅ ԷՅ- ՄԻԱՅՆԻ: (Կատարի Հանդէս յա- մենայն եկեղեցիս Հայաստա- նեայց): Հարսանիք:	
21 Բշ. ք. Ա. մկցն. Բեթղեզէ- մի, Ահալիսի վայրին, Մոխի- մայ քահանային և Կոնորա- տիսի զինաւորին:	25
22 Գշ. ք. Ա. կուսանացն Նու- նեայ և Մանեայ:	26
23 Գշ. ք. Պահք:	27
24 Եշ. ք. Ա. իշխանացն Սա- հակայ և Յովսէփայ և Ա. վիա- յիցն Սարգսի և Բարսի:	28
25 Ուր. ք. Պահք:	29
Յ Մն. լս. 11 ժ. 32 ր. գիշ. Շփեր:	
26 Եր. ք. Ս. ՆԵՐՍԷՍԻ ՄԵՇԻ Հայրապետին մերոյ և Խաղայ կախկոյստին:	1
27 * Կիր. ք. Գ. Կիր. զինի Հող. Բարեկենդան Ս. Լուսա- ւորչի պահոց:	2
28 Բշ. ք. Պահք: Ա. Եղիսիա- նու Կիրարացոյն, Բարեղայ Հայ- րապ. և 3 աշակերտաց նորին:	3
29 Գշ. ք. Պահք: Ա. Կոստան- դիանոսի լծագաւորին և մօրն նորա Հեղինէի: Ռուսաց՝ Ս. Առա- քելոցն Պետրոսի և Պողոսի:	4
30 Գշ. ք. Պահք:	5
Այս ամսուայ 1-եց մինչև 30-ը օրը պահասել է 1 ժ. 24 րոպէ:	

0	1
1 Եշ. ք. Պահք: Ս. Թէոդորոսի Գաղատացոյն, Թալիլայ բժշկին և 7 կուսանացն, որք Խ յԱնիկե- րեայ կատարեցան:	6
2 Ուր. ք. Պահք: Յերեկոյեան նա- խատօնակ:	7
3 * Եր. ք. Գրեա Նշխարացն Ս. Գրիգորի Լուսաւորչին մերոյ:	8
4 * Կիր. ք. Գ. Կիր. զինի Հող- եղաւրտանն Հարսանիք:	9
Յ Առ. քա. լս. 2 ժ. 59 ր. ցեր. Անքեր:	
5 Բշ. ք. Ս. վիպային Անտո- նիոսի, Թէոփիլոսի, Անեքստոսի և Փոտիմոսի:	10
6 Գշ. ք. Ա. Գանիէի Մար- գարէին և երկի մանիանցն Սեր- բակայ, Միսակայ և Աբեղ-նադալի: 7 Գշ. ք. Պահք: Յերեկոյին նախ- ատօնակ:	11
8 * Եշ. ք. Սրբոց Թարգմանչացն մերոյ ՍԱՀՍԿՍՅ և ՄԵՍՐՈՒՍՅ:	13
9 Ուր. ք. Պահք:	14
10 Եր. ք. Ս. Տրդատայ լծա- գաւորին մերոյ և Աշխէն տիկ- նոցն և Խոսրովադիստոյն: Յեր- եկոյեան նախատօնակ:	15
Յ Լր. լս. 12 ժ. 42 ր. գիշ. Տփ եզրնալ:	
11 * Կիր. ք. Ե. զինի Հող. Գրեա Տփոյ Ս. Աստուածածնի Հար- սանիք:	16
Յ Արեգ. Խ Առիւծն մասնէ 5 ժ. 35 րոպէ առաւ.	
12 Բշ. ք. Ա. Կալիստրատոսի և 49 վիպային և Գուկիանոսի քա- հանային:	17
13 Գշ. ք. Ա. Զաքարիայի մար- գարէին:	18
14 Գշ. ք. Պահք:	19
15 Եշ. ք. Ա. Եղիսի Մարգարէին:	20

16 Ուր. ք. Պահք:	21
17 Եր. ք. Ս. Երկոտասանից Առա- քելոցն Քրիստոսի և Ս. Պողոսի Երեքասան Առաքելոյն:	22
Յ Լր. քա. լս. 3 ժ. 43 ր. ցեր. Անքեր:	
18 * Կիր. ք. Գ. Կիր. զինի Հողեղ. 23 Բարեկենդ. Վարդաւառի պահոց:	
19 Բշ. ք. 1. օր Վարդաւ. պահոց: 24	
20 Գշ. ք. 2. օր Վարդաւ. պահոց: 25	
21 Գշ. ք. 3. օր Վարդ. պահոց: 26	
22 Եշ. ք. 4. օր Վարդ. պահոց: 27 Ռուսաց՝ Ս. Մարիամու Մարգա- րէնացոյն:	
23 Ուր. ք. 5. օր Վարդ. պահոց: 28	
24 Եր. ք. ՅԻՇՍՏԱԿ ՏՄՊԱՆԱԿՈՆ ՀՆՈՅ և ՏՕՆ ՆՈՐՈՅՍ Ս. ԵԿԵՂԵՅ- ՅՈՅ: Նաւահասիք:	29
25 * Կիր. ք. ՎԱՐԴԱՎԱՍԻ: ՄԵ- ծականչէս օր ուխտի Մշոյ Ս. Կարպետ վանքի և Տփիսայ Ս. Կարպետ եկեղեցոյն: Միջոց ուտիք չորս շաբաթ:	30
Յ Մն. լս. 2 ժ. 48 ր. ցերեկ. Փոփոխութեան եզրնալ:	
26 * Բշ. ք. 2 օր Վարդաւառի 1 Յիշատակ մեռելոց: Մեծական- չէս օր ուխտի Թիրանաւորի Ս. Աստուածածին եկեղեցոյն Տփի- սիսոյ—(Կրճանիսի):	
27 Գշ. ք. 3. օր Վարդաւառի: 2	
28 Գշ. ք. Պահք: 3	
29 Եշ. ք. Ա. Ետայեայ մարգարէին: 4	
30 Ուր. ք. Պահք: Յերեկոյեան նախատօնակ:	5
31 * Եր. ք. Ա. ԹԱԳԵՆՈՍԻ Առա- քելոյն և Ս. Սանդիսոյ կուսին:	6
Այս ամսուայ 1-եց մինչև 31-ը օրը պահասել է 1 ժ. 26 րոպ.	

0 1 * Կիր. Գ. Բ. Կիր. զկնի վարդավառի: Հարսանիք: 7
 2 Բշ. ԲՅ. Ս. Կիրթանոսի եպիսկոպոսին և 45 վկայիցն և Ս. կուսանացն Յուստինեայ, Եփեսիայ և Քրիստինեայ: 8
 3 Ս. ը. ը. լս. 2 Ժ. 54 ր. ցեր Եփես: 9
 4 Գշ. ԲԳ. Ս. Աթանազիոսեայ եպիսկոպոսին և տասն աշակերտացն և հինգ վկայիցն: 10
 5 Գշ. ԲԳ. Պաշ. ք: 11
 6 Եշ. ԲԳ. Ս. Նախաշարցն Աղամայ, Աբելի, Սեթայ, Ենովբայ, Ենովսայ, Նոյի, Մելքիսեդեկի, Աբրահամ, Իսահակայ, Յովսէփայ, Յակոբայ, Մովսիսի, Ահարոնի, Եղիազար, Յրուուայ, Սամուէլի, Սամիսոնի. Յեփթայեայ Բարակայ, Գեղէօնի և այլոց Աբց. նախաշարցն: 12
 7 Աբ. ԲԳ. Պաշ. ք: Ս. վարդավառ: 12
 8 Եր. ԲԳ. Եփեսոսի Ս. Ժողովոյն 13
 9 Հայրապետացն: 13
 10 * Կիր. Գ. Կիր. զկնի վարդ. 14
 11 Բարեկենդան Ս. Աստուածածնի պահոց: 14
 12 Բշ. Գ. 1. օր Ս. Ածած. պահոց: 15
 13 Ը լր. լս. 7 Ժ. 45 ր. առաւ. վէր եղանակ: 15
 14 Գշ. ԲԳ. 2. օր Ս. Ածած. պահոց: 16
 15 Գշ. ԲԳ. 3. օր Ս. Ածած. պահոց: 17
 16 Սրեգ. Ե Կոյն մտանէ 3 Ժ. 18 ըսպէ առաւ. 18
 17 Ըստ տօմարի մերում նաւասարդ և տարեմուտ Ռեթիսի եկեղ. և 4392 Թուակ. Բուն տօմարի: 18
 18 Եշ. ԲԳ. 4. օր Ս. Ածած. պահոց: 18
 19 Աբ. ԲԳ. 5. օր Ս. Ածած. պահոց: 19
 20 Եր. ԲԳ. Տօն Եղիակաթի, Ս. Էջմիածնի, ըստ տեսիլան Ս. Գրեգորի Լուսաւորչին մերոյ նաւակապիք: Յերեկոյն նախատօնակ: 20
 21 * Կիր. Գ. վերստին Ս. Աստուածածնի. Ձկնի պատարագի կատարի օրհնութիւն խաղողոյ: 21

0 1 Ինն օր նախատօնակ: Միջոց ուտիք երեք շաբաթ: 7
 2 Հանդիսաւոր օր ուխտի Բեթղեզէմի Ս. Աստուած. եկ. Տիփիսոյ: 8
 16 * Բշ. Գ. 2. օր վերափոխման: Յիշատակ մուկոց: 22
 17 վր. ը. ը. 2 Ժ. 57 ր. առաւ. Պարզ եղանակ: 22
 18 Գշ. Գ. 3. օր վերափոխման: 23
 19 Գշ. ԲԳ. 4. օր վերափո. Պաշ. ք: 24
 20 Եշ. ԲԳ. 5. օր վերափոխման: 25
 21 Աբ. ԲԳ. 6. օր վերափո. Պաշ. ք: 26
 22 Եր. ԲԳ. 7. օր վերափոխման: 27
 23 * Կիր. Գ. 8. օր վերափոխման: 28
 24 Բշ. Գ. 9. օր վերափոխման: 29
 25 Գշ. Գ. Ս. Յովակիմայ և Աննայ Տնողաց Ս. Աստուածածնի և Ա. կանանցն Բարաբերոց: 30
 26 Ը ըն. լս. 6 Ժ. 33 ր. առաւ. Անքնաբեր եղանակ: 30
 27 Գշ. Գ. Պաշ. ք: 1
 28 Ռուսաց՝ Յիշատակ նուաճման Արեւելեան Կովկասու: 1
 29 Եշ. ԲԳ. Ս. Երեմ. մարգարէին: 2
 30 Աբ. ԲԳ. Պաշ. ք: Լատ. Ըն. Ս. Աստուածածնի: 3
 31 Եր. ԲԳ. Ս. Առաքելոցն Թօմայի, Յակոբայ և Դմիտրի: Յերեկոյն նախատօնակ: 4
 32 * Կիր. Գ. Կիր. զկնի վերափոխման Գիւս—Գոտոյ Ս. Աստուածածնի: Ռուս. զլիստուսի Ս. Յովհաննու Կարապետին: 5
 33 Բշ. ԲԳ. Ս. Սանիանոսի Ալենեցոյն և ս. վկայիցն Գոհարի նեայ, Ծամիգէսի, Տուքիկոսի և Ռատիկոսի: Ռուսաց՝ Փոլս. Երշխարաց Ս. Աղէքս. Նեակոյ: 6
 34 Գշ. Գ. Ս. մարգարէիցն Եգեկիէլի, Եղրի և Զաքարիայի հօրն Ս. Յովհաննու Մկրտչի: 7
 35 Ս. ը. ը. լս. 12 Ժ. 50 ր. գիշ. Լատ. եղանակ: 7
 36 Այս ամսուայ 1-ից մինչև 31-ը օրը պահասել է 2 Ժ. 14 ըսպէ: 7

0 1 Գշ. Գ. Պաշ. ք: 8
 2 Եշ. Գ. Ս. Յովհաննու Կարապետին և Յորայ արքայոյն: 9
 3 Աբ. ԲԳ. Պաշ. ք: 10
 4 Եր. ԲԳ. Տօն՝ Նիկիոյ Սուրբ Ժողովոյ 318 հայրապետացն: 11
 5 * Կիր. Գ. Կիր. զկնի վերափոխման Բարեկենդան Ս. Խաչի պահոց: 12
 6 Բշ. ԲԳ. 1. օր Ս. Խաչի պահոց: 13
 7 Գշ. ԲԳ. 2. օր Ս. Խաչի պահոց: 14
 8 Յերեկոյն նախատօնակ: 14
 9 Ը լր. լս. 3 Ժ. 32 ր. ցեր. Փոփոխան եղանակ: 14
 10 * Գշ. Գ. 3. օր Ս. Խաչի պահոց: Տօն Ծննդեան Ս. ԱՍՏՈՒՄ ԵՄՄԻՆԻՆ՝ Ի յԱննայի: Եւս Թուս. 15
 11 Եշ. Գ. 4. օր Ս. Խաչի պահոց: 16
 12 Աբ. Գ. 5. օր Ս. Խաչի պահոց: 17
 13 Եր. ԲԳ. Տօն Ս. Եկեղեցւոյն Ե նաւակապի Ս. Խաչին: Նաւակապ. 18
 14 Սրեգ. Ե Կշիւն մտանէ 9 Ժ. 22 ըսպէ առաւ. Աշնանամուտ և Հասարակաց—Տիւ և զիշեր Հաւասար: 18
 15 * Կիր. Գ. ԽԱՉՎԵՐՍԻ: 19
 16 * Բշ. ԲԳ. 2. օր. Տօն Ս. Խաչի: 20
 17 Յիշատակ մերոյն: 20
 18 Գշ. Գ. 3. օր. Տօն Ս. Եկեղեցւոյն Ռուսաց՝ Խաչվերաց: 21
 19 Ը վր. ը. ը. լս. 6 Ժ. 03 ր. եր. Զովարդ եղանակ: 21
 20 Գշ. ԲԳ. 4. օր. Տօն Ս. Եկ. Պաշ. ք: 22
 21 Եշ. ԲԳ. 5. օր. Տօն Ս. Եկեղեցւոյն: 23
 22 Աբ. ԲԳ. 6. օր. Տօն Ս. Խաչի: 24
 23 Պաշ. ք: 24
 24 Եր. Գ. 7. օր. Տօն Ս. Խաչի: 25
 25 Լատինաց՝ Տօն Ս. Գրեգորի Լուսաւորչին մերոյ ի սանձանս Հռոմայ և Նէպոլոյոյ: 25
 26 * Կիր. Բ. Կիր. զկնի Ս. Խաչի: Բարեկենդան վարդայ Ս. Խաչի: 26
 27 Բշ. ԲԳ. Պաշ. ք: Ս. Մամասայ, Փեթիկիանոնի և Միսնոնի Սրեւակեցոյն: 27
 28 Գշ. ԲԳ. Պաշ. ք: Ս. կուսանացն Փեթիկանեայ, Մարիանեայ և Եւզանայ դատեր մեծին վարդանայ: 28
 29 Գշ. ԲԳ. Պաշ. ք: 29
 30 Ը ըն. լս. 10 Ժ. 14 ր. երեկ. Պարզայ: 29
 31 Եշ. ԲԳ. Պաշ. ք: Ս. հայրապետացն Բարազամու, Անթիմոսի և Երանոսի: 1
 32 Աբ. ԲԳ. Պաշ. ք: 2
 33 Եր. Գ. Ս. Գեորգայ զօրավարին, Արդուոսի և Թօմասի երգեցողին: Հանդիսաւոր օր ուխտի Տիփիսայ մերձակայ Նահնաբազ (Ս. Գեորգ եկեղ.) ուխտատեղ. 3
 34 * Կիր. Գ. Կիր. զկնի Ս. Խաչի: Տօն վարդայ Ս. Խաչի: Տարեգարհ Ս. Ածած Տ. Տ. Մկրտչի Ս. աննայն Հայոց Կաթողիկոսի Ռուսաց՝ Նիժնի Ս. Յովհաննու Աւետարանին: 4
 35 Բշ. ԲԳ. Ս. Գաւթի Գլխեցւոյն և Ս. վկայիցն Ղամբէոսի և Ղամբէոսի: 5
 36 Գշ. ԲԳ. Ս. Եւստամիոսի և կնոջ նորա Թէոփիտոսի և երկուց օրը և կուսանացն Երմոնիայ և Նեքստանի: 6
 37 Գշ. ԲԳ. Պաշ. ք: 7
 38 Եշ. ԲԳ. Ս. Իշխանացն Սահակայ և Համադասայ: Յ. և Ռուսաց՝ Ս. Գրեգորի Լուսաւորչին մերոյ և Ս. կուսանացն Հաբիսիմեանց և Գայանեանց: 8
 39 Ը ըն. լս. 9 Ժ. 10 ր. առ. Զով եղանակ: 8
 40 Այս ամսուայ 1-ից մինչև 30-ը օրը պահասել է 2 Ժ. 14 ըսպէ: 8

0 1. 0

1 Ուր. ԳՅ. Պահչք: Ռուսաց՝ Պաշտպանութիւնն Ս. Աստուածածնի:

2 Շք. ԳԻ. Ս. Եօթանասունն և երկու աշակերտացն Քրիստոսի:

3 * Կիր. ԳՅ. Գ. Կիր. զկենի Ս. Խաչի: Հարսանիք:

4 ԲՅ. ԳԻ. Ս. Փօղոսու Հայրապետին և Երանոսի Հեռեողին Սաքելոցն:

5 ԳՅ. ԳՅ. Ս. Կուսանացն Թեկղի, Վարվաւեայ և Պերկեղեայ:

6 ԳՅ. ԳԻ. Պահչք:

⊗ 1. ր. 1 ժ. 5 ր. կէս գել. Զոսմոսի եղանակ:

7 ԵՅ. ԳՅ. Ս. Պանտալեոնի բժշկին, Երմոդեայ քահանային և Եւստրատիոսայ կուսին:

8 Ուր. ԳԻ. Պահչք:

9 Շք. ԳՅ. Ս. Թարգմանչաց վարդապետացն մերոց Մեսրոպայ, Եղիշէի, Մովսէսի քերթողին, Գաւթի անյաղթ—փրկիտիային, Քրիզոստի Նարեկացւոյն և Ներսիսի Վրայեցւոյն:

10 * Կիր. ԳԻ. Ե. Կիր. զկենի Ս. Խաչի: Հարսանիք:

11 ԲՅ. ԳՅ. Գիււս նշխարաց Ս. Քրիզոստի Սողոմոնից կաթողիկոսի, և Սրբոց Հարցն Թաթրոյ, Վարոսի և Թոււմասու, Անտոնի և Կրօնիդեայ և Եօթն խոսաճարակացն՝ որք Յիննակենայ վանսն կատարեցան:

⊗ Արեգ. ի Կարիճն մասնէ 5 ժ. 58 ր. երեկոյեան:

12 ԳՅ. ԳԻ. Ս. Առաքելոցն, Անանիայի, Մատթէի, Բաննաբայ, Փրկիպոսի, Յովհաննու, Շիղայի և Սիդանոսի:

13 ԳՅ. ԳՅ. Պահչք:

14 ԵՅ. ԳԻ. Ս. Գիորգիոսի Արիսպագացւոյն, և Առաքելոցն Տրմութիոսի և Տրատի:

0 1. 0

⊗ 1. ր. 1 ժ. 40 ր. ցեր. Աշտոնայի եղանակ:

15 Ուր. ԳՅ. Պահչք:

16 Շք. ԳԻ. Ս. Աւետարանչացն, Մատթէոսի, Մարկոսի, Ղուկասու և Յովհաննու:

17 * Կիր. ԳՅ. Զ. Կիր. զկենի Ս. Խաչի: Հարսանիք:

18 ԲՅ. ԳԻ. Ս. Ղուկիանոսի Հարիւրապետին որ Հաւատաց ի Խաչելութիւնն Քրիստոսի և Յովսէփայ Աստուածաձօրն, Յովսէփայ Արեմաթացւոյն, Բարեկամին Քրիստոսի Ղազարու և քերքն նորա Մարթայի և Մարիամու:

19 ԳՅ. ԳՅ. Ս. Թէոդորոսի քահանային, Զենոնի զինաւորին և Մակարայ, Եւդոքսայ և Ռամբայ:

20 ԳՅ. ԳԻ. Պահչք:

21 ԵՅ. ԳՅ. Ս. Խարիթեանց և Ս. զիւլիցն Արտեմայ և Քրիստափորի և երկուց կանանցն Կալինիկայ և Ակիլիսեայ:

22 Ուր. ԳԻ. Պահչք: Ռուսաց՝ Տօն Ղազանու Հրաշագործ Ս. Սասունածանայ պատկերին:

⊗ Ծն. 1 ժ. 27 ր. ցեր. Սեղճ եղանակ:

23 Շք. ԳՅ. Ս. Երիտասանից վարդապետացն Ռեթիոսի, Գիորգիոսի, Սեղբեսարոսի, Աթանասի, Կիւրղի Երուսաղէմացւոյն, Նիքիտի Խորեն ատորոյ, Բարսեղի Կեսարացւոյն, Գրիգորի Նիւսացւոյն, Քրիզոստի Աստուածաբանին, Եղիմանու Կիւրացւոյն, Յովհաննու Ոսկեքերանին և Կիւրղի Աղէքսանդրացւոյն:

24 * Կիր. ԳԻ. Ե. Կիր. զկենի Ս. Խաչի: Գիււս—Խաչ: Հարսանիք:

25 ԲՅ. ԳՅ. Ս. Անաստասայ քահանային, Վարոսի և Թէոդորեանայ

0	1	0	1
և որդոց նորա և որք ընդ նմա կատարեցան:		⊗ Ս. Գ. քա. 1 ժ. 35 ր. երեկ. Անշուքի եղանակ:	
26 ԳՅ. ԳԻ. Ս. Հիպիոսի քահանայն, որք ի Սամուսատ կատարեցան:	4	30 Շք. ԳԻ. Ս. Յովհաննու Ոսկեքերան Հայրապետին:	8
27 ԳՅ. ԳՅ. Պահչք:	5	31 * Կիր. ԳՅ. Ե. Կիր. զկենի Ս. Խաչի: Հարսանիք:	9
28 ԵՅ. ԳԻ. Ս. Աւետարանոսի Սերաստացւոյն, Բարեկայ ծերոյն և 84 աշակերտաց նորին:	6		
29 Ուր. ԳՅ. Պահչք:	7	Այս ամուսայ 1-ից մինչև 31-ը որք պահանջ 2 ժ. 10 րոպէ:	

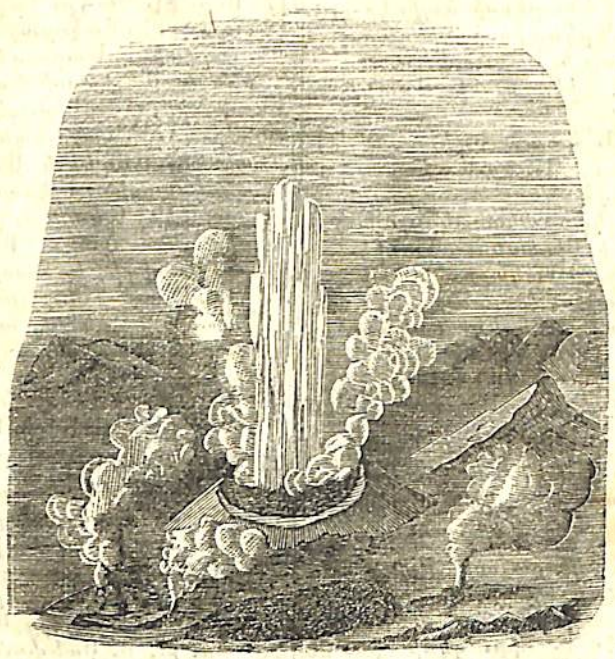
0	1
1	10
2	11
3	12
4	13
5	14
6	15
7	16
8	17
9	18
10	19
11	20
12	21
13	22
14	23
15	24

0	1
16	25
17	26
18	27
19	28
20	29
21	1
22	2
23	3
24	4
25	5
26	6
27	7
28	8
29	9
30	10

0	1
1	2
2	3
3	4
4	5
5	6
6	7
7	8
8	9
9	10
10	11
11	12
12	13
13	14
14	15
15	16
16	17
17	18
18	19
19	20
20	21
21	22
22	23
23	24
24	25
25	26
26	27
27	28
28	29
29	30

0	1
11	20
12	21
13	22
14	23
15	24
16	25
17	26
18	27
19	28
20	29
21	30
22	1
23	2
24	3
25	4
26	5
27	6
28	7
29	8
30	9

0	ամերիկի մաս նշխարաց—աջ Ա. Եանփաննոսի	1	0
26	Ռուսաց՝ Ծնունդ—Ետան: Լա-տինաց՝ Յայանութիւն—Տեառն: Գր. Կիր. Գյ. Ե. Կիր. զինի Յիս-նակի: Յերեկոյնն նախասօնակ: Ռուսաց՝ 2 օր Ծննդեան:	6	29
27	Բշ. Գյ. Ա. Առաքելոյն Պետրոսի և Պողոսի Յերեկ. նախասօնակ: Ռուսաց՝ 3 օր Ծննդեան:	7	30
	Յ. Առ. քա. լս. 8 Ժ. 40 ր. առ. Զեպարն եղանակ:		31
			Այս ամսուայ 1-ից մինչև 31-ը օրն աւելացել է 0 Ժ. 37 րոպէ:

Յ Ա Ի Ե Լ Ո Ւ Ա Ծ

»Ժողովրդեպետ-ՊԵՏԿԵՐԸՋՍԵՐԿ ՏԵՐԵՅՈՅՅԻ« 1899 ԹՈՒՆԿԵՆԻ

I. ՀԱՅՈՑ ՀԱՅՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ

Ա. Էջմիածնի Հայրապետ և Կաթողիկոս ամենայն Հայոց Տ. Տ. ՄԿՐՏԻՉ Ա. Ընտրեալ մայիսի 5-ին 1892 թ. և Օժեալ սեպտեմբերի 26 1893 թ.

1) ԿԱԹՈՂԻԿՈՍՆԵՐ.
 ա) ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ—(Թափուր):
 բ) ԱՂԹԱՄԱՐԱՅ—(Թափուր):

2) ՊԱՏՐԻԱՐԹՆԵՐ.
 ա) ԵՐՈՒՍԱՂԵՄԱՅ—Յարուժիւն արքեպիսկոպոս Վեհապետան:
 բ) Կ. ՊՈԼՍՈՅ—Մաղաքիա արքեպիսկոպոս Օրմանեան:

3) Ա. Էջմիածնի Սինոդոս.
 նախանգամ՝ Սարգիս արքեպիսկոպոս Տէր-Գասպարեան:
 Անդամք Արիստակէս արքեպիսկոպոս
 » Դաւթեան:
 » Եսայի արքեպիսկոպոս Առաւածատրեան:
 » Աշոտ վարդապետ Շախեան:
 » Յուսիկ վրդ. Տէր-Մովսիսեան:
 Պրօֆուրոր Խրիստ. Կանչելի:

4) ԹԵՄԵՐ ԵՒ ԹԵՄԱԿԱԼՆԵՐ.
 ա) ԵՐԵՒԱՆԻ. Փոխանորդ—Թեմակալ Առաջնորդի՝ Ներսէս եպ. Խուրաւիբրդեան:
 Տաթևի.—Յաջորդ Գրիգոր վարդապ. Յակոբեան:

Հին-Նախիջևանի յաջորդ. — Կիւրեղ վրդ. Կիւրեղեան:
 Դարսի յաջորդ.—Եղիշէ վրդ. Մուրադեան:
 Աղէքսանդրապոլու յաջորդ.—(պար.)
 բ) ՎՐԱՍՏԱՆԻ Լ ԻՄԵՐԷԹԻ ԹԵՄԱԿԱՆ Առաջնորդ Գէորգ արքեպիսկոպոս Սուրէնեանց:
 Գանձակու յաջորդ.—Բաղրատ վրդ. Թաւաքալեան:
 Ախալցխայի յաջորդ.—Պետրոս վարդ. Այվազեանց:
 Գորու յաջորդ. — Յովհաննէս վարդ. Շիրակուէի:
 զ) ՂԱՐԱԲԱՂԻ.—Կառավարիչ Թեմի (Թափուր):
 Նուխու յաջորդ.—Սահակ վրդ. Բաղդասարեան:
 զ) ՀԱՇՏԱՐԻԱՆԻ.—Թեմակալ Առաջ Արիստակէս արքեպիսկ. Սեդրակեան:
 ե) ՇԱՄԱԽՈՒ.—Կառավարիչ Թեմի (Թափուր):
 զ) ԲԵՍԱՐԱԲԻՈՅ Կառավարիչ Թեմի—(պարա Կ):
 է) ԱՏՐՊԱՏԱԿԱՆԻ Կառավարիչ Թեմի Սահակ եպիսկ. Այվատեան:
 ը) ՊԱՐՍՎԱՍՏԱՆԻ Լ ՀՆՂԿԱՍՏԱՆԻ Թեմակալ Առաջ. Մաղաքիա եպիսկոպ. Տէրուհեան:

II. ԱՍՏՂԱԳԻՏԱԿԱՆ

ԱՐԵՒԻ ԵՒ ԼՈՒՍՆԻ ԽԱՒԱՐՈՒՄՆԵՐԸ:

Այս 1899 թուին 2 անգամ արեւի և 2 անգամ լուսնի խաւարումներ կը նկատուին, որոնցից 1) Արեւինը (մասնաւոր) մայիսի 27-ին, սկիզբը 8 ժ. 11 ր. առաւ. վերջը 11 ժ. 27 ր. առ.

2) Լիւսնաւոր խաւարումն լուսնի յունիսի 11-ին, սկիզբը 3 ժ. 33 ր. երեկ. վերջը 7 ժ. 4 ր. երեկոյեան:

3) Մասնակաւոր խաւարումն արեւի նոյեմբ. 21-ին, սկիզբը 1 ժ. 40 ր. առ. վերջը 6 ժ. 5 ր. առաւ.

4) Լուսնի մասնաւոր խաւարումն դեկտեմբ. 5-ին, սկիզբը 2 ժ. 44 ր. առ. վերջը 6 ժ. 4 ր. առաւօտեան:

Այս խաւարումներէց՝ դեկտեմբ. 5-ին լուսնոյ խաւարումն միայն տեսանելի կը լինի Կովկասում, այն էլ մասնաւոր և ոչ բոլորակաւ:

Ա. շ խ ա ր ճ ի ս կ ո ր ծ ա ն մ ա ն գ ու շ ա կ ու թ իւ Ն ր . — Հռչակաւոր օգերեւոյթարան սրօֆ. Ֆայլը գուշակում է՝ որ 1899 թ. նոյեմբերի 13—15-ին մի գիտաւոր աստղ. երկրագնդի հետ կ'ընդհարուի և դրա հետեանքը երկրագնդի համար պէտք է որ ազդեալ լինի: Պրօֆէսորը սակայն չի կարողանում ասել թէ, այդ ընդհարումից արդեօք մեր երկրագունդը փոշի

կը դառնայ՝ թէ նրա բնակիչները ուղղակի, չնչասպառ լինելով, կը ջնջուեն: Այդ գուշակութեանը փոքր ի շատէ կարելի է հաւատ ընծայել (?) ասում են մի քանի լրագիրներ, այն պատճառով, որ նոյն սրօֆ. Ֆայլը ճիշտ գուշակել էր Կ. Պոլսում 1894 թ. յուլիսի 10-ին պատահած երկրաշարժը, որ քիչ մնաց ամբողջ Պօլիսը քանդուէր:

Ն ո չ ն ս զ է ս ա շ խ ա ր ճ ի կ ո ը ծ ա ն մ ա ն մ ա ս ի ն (մի ուրիշ աղբւրից). — Այն գիտաւորը, որը երկրագնդին վտանգ է սպառնում, գտնուեց 1866 թ. Երկնային տարածութեան մէջ նա պտտում է, առանց որոշեալ ուղղութեան և աստղադիտական հաշուով, երկրի հետ պէտք է որ ընդհարուի 1899 թ. նոյեմբերի 13-ին, կամ մէկ—երկու օրով ուշ: Եթէ այդ ընդհարումից երկրագունդը չ'վնասուի էլ, այնու ամենայնիւ նրա բնակիչները, բնութեան այնպիսի մի արտասովոր և հրաշալի երևոյթի ահանատես կը լինեն, ինչպիսին է

աստղերի ձիւնի պէս թափուելը, որը կը պատահի նոյեմբերի 13-ից 15-ը, կէս գիշերին 2—5 ժամին:

Ե ր կ ր ո ղ Լ ու ս ն ի ն ո ղ գ իւ ա ը . — Անգղիական «Ռէլիւսէֆ» լրագիրը, հետեւեալ հետաքրքիր նորութիւնն է հաղորդում: Համբուրգի աստղագէտ ղօլտոր Գէորգ Վալդէմարը, երկրորդ Լուսնի գիւտն է արել, որը նոյնպէս պատուում է երկրի շուրջը: Սկզբում երբ այդ լուրը տարածուեց, հաւատ չ'ընծայեցին, բայց այժմ այդ նոր «գիւտին» քիչ քիչ ուշադրութիւն են դարձնում:

Ա ս տ ղ ա գ է տ Բ ե ը ն ա ր գ ե ն ի , վ ե ը ջ ե թ ա կ ա տ ա ր ու ա ծ ք ն ու թ ե ա մ ք , լ ու ս ն ի վ ե թ ա ջ ջ ը ի , օ ղ ի և բ ու ս ա կ ա ն ու թ ե ա ն ո չ մ ի ն շ յ ո լ չ չ չ յ ա յ ն ու ե յ :

Ա ս տ ղ ա գ է տ Ֆ լ ա մ ա ր ի օ ն ի հ ա շ ու ո վ , Մ ե ծ Շ ն ի կ (Միրյոս) համաստեղութիւնը այնքան հեռու է մեզանից, որ եթէ այնտեղից թնդանօթ գցեն, զընդակը՝ 15 միլլիօն տարուց լետու միայն կարող է հասնել երկրիս:

Լ ու ս ն թ ա գ մ ո լ ո ղ ա կ ի (Ուպիտեր) մեծութիւնը, երկրագնդի շրջանագծից 1280 անգամ աւելի է:

Ա.

Հասարակ աչքով երևացող աստղերը Հիւսիսային կիսագնդում 6,100 են, Հարավային կիսագնդում 7,200:
Մինչևի 10 մեծութեան աստղերը (հեռադիտ. նայելիս) 1,000,000 են
» 11 » » 3,000,000 »
» 12 » » 9,000,000 »
» 13 » » 27,000,000 »
» 14 » » 50,000,000 »

Բ.
ՄԵՐ ԱՐԵՎԱԿՆԱՅԻՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒԹՅՈՒՆԸ:

Տիեզերքում մեր արեւի նման արեգակները 2000-ից աւելի են հաշվում, և ամեն մինն ունի իւր խումբը, որոնց ամեն մէկը շուրջը պտտում են տաւուր աստղեր՝ մօլորակներ՝ իրանց արեանեակներով և այլ երկնային մարմիններ:

Արեւը երկրագնդից մեծ է 1,407,000 անգամ և երկրիցս 143,000,000 միլ. վերստ հեռավորութեան վերայ է գտնուում: Արեւից լոյսը մեզ հասնում է 8 րոպեում:

Մինչև այժմ գտնուած արեւի շուրջը պտտող ամենանշանաւոր մօլորակներն են՝

Արուսեակը՝ որն արեւից հեռու է 65 վերստ և պտտում է արեւի շուրջը 88 օրում:

Փայլածուն հեռու է 103 միլ. վերստ, և պտտում է 225 օրում:
Երկիրս հեռու է 143 միլ. վ., պտտում է 365 1/2 միլ. օր:
Նրատը հեռու է 215 միլ. վ., պտտում է 687 օրում:
Լուսնի թաղը հեռու է 700 միլ. վ., պտտում է 12 տարում:
Երեւակը հեռու է 1300 միլ. վ., պտտում է 29 ա.:
Ուրբանուր հեռու է — միլ. վ., պտտում է 85 ա.:
Նեպտունը հեռու է 5208 միլ. վ., պտտում է 164 տարում:

III. ՕԴԵՐԵՒՈՅԹԱԲԱՆԱԿԱՆ

Է ֆեմէրաէի գուշակու- թիւնը.—1899 թ. ցորենի, խա- ղողի, ձիթապտղի, կտաւաթի, մե- տաքսի, մսի, ձկան և թէ ամեն բանի լիութիւն կը լինի: Չմեռ- ուայ սկիզբը՝ ցուրտ և կարկուտ. մէջը՝ տաք. վերջը՝ քաղցր: Գա- բունն՝ — մինչև ամառուայ սկիզբը՝ ցուրտ: Ամառն՝ — շատ շոգ: Աշ- նանը — սառնամանիք, անձրևներ և հիւանդութիւններ: Անչափահաս- ները աչքի ցաւով կը հիւանդանան: Պատուները առատ կը լինեն դաշտ տեղերում՝ քան լեռնոտ: Գինիքը կը մեատուին և կը նուազեն, պէտք է խաղողը ուշ քաղել: Գէմսկրատէ- սի կարծիքով, նաևով ճանապարհ- ճորդելը լաւ է և Աստուծուն պէտք է աղաչել, որ երկրաշարժ չլինի:

Սաստիկ պատերազմներ և մար- դասպանութիւններ են լինելու: Թագաւորները և իշխանները, ժո- ղովրդի վերայ ծանր հարկեր գնե- լով, անիրաւութիւններ կը գործեն: Վատթար և աւաղակ մարդիկ երևան կ'զան: Հրատի երկնքի երբորդ անից, արեին ներհակ նա-

խելովն ևս, գուշակում է մեծ և արիւնահեղ պատերազմ: Ռամիկ- ները թագաւորին շնո հնազանդի, որից թագաւորները կորուստ կու- նենան: Նղբայրների, քուրերի, սի- բելի ընկերների և ընտանեաց մէջ խռովութիւններ և վէճեր կը չայտ- նուին:

Աստղերին դիտելուց և- դանակը գուշակել. — Շվէյ- ցարիայի Նոլան քաղաքի համալ- սարանի աստղագիտութեան պրո- ֆէսոր Գիւֆիւրը, աստղերի պըս- պզալուց կարողանում է խսկու- թեամբ գուշակել չետադայ օրերի եղանակը. օրինակ թու պսպղումը վատ եղանակ է ցոյց տալիս, ընդ- հակառակն զօրեղ փայլը, միշտ պարզ օրեր է գուշակում: Իսկ եթէ աստղերը զողողալով են փայլում՝ փոթորիկ է նշանակում:

Նրկնակամարի գուշակու- ց և դանակը գուշակել. — Եթէ արեը մալր մտնելուց չետոյ եր- կինքը գեղին ստուերով է ծածկ- ւում, միւս օրը հողմ է լինելու, և

եթէ երկինքը կարմիր կամ կար- մրագեղին ստուերով է — այն ժա- մանակ անձրև է սպասուում: Ոսկէ- խառն վարդագոյն — վերջնալուսը, օդի-եղանակի ճնշման հետ կապ ունի: Եթէ մառախուղը կամ ամ- պերը, վաղ առաւօտեան երկրից բարձրանում են վեր, գոնէ առա- ջին օրուան համար լաւ եղանակ է գուշակում:

ամիս ջերմաչափը պակաս է ցոյց տալիս: Ֆլամարիօնը այս երեւոյթը նկատում է մեծ մասամբ, Գերմա- նիայում, Աւստրիայում և Ռուսաս- տանում, որով բացատրում է, և սառցային շրջանի մտնելը:

Անձրևաչիւն օրերի մեծ մասը. — Ղուանի առաջին քառոր- դի և լրման ժամանակամըջոցումն է լինում: Ղուանի վերջին քառոր- դին այս երեւոյթը համարեայ թէ չի նկատում:

Սառցային շրջանի մո- տենալը Նւրոպայում. — Գիտնական Ֆլամարիօնը քննու- թեամբ հաստատում է որ ամբողջ Նւրոպայի կլիման, տալէց տարի Նւրոպայի կլիման, տալէց տարի զութեամբ մշտական քամի է փչում:

Նրկրագնաի մթնոլորտի վերին խաւերում, որոշ ուղ- ցրտանում է, և համարեայ ամեն

IV. Ի Մ Ա Ս Տ Ն Ե Ր

† ԽԱՉԱՏՈՒՐ ԱՅՈՒԼԵՍՆ

— Ասկու պատրաստ եղիր՝ կեղ-
 ծեւոց զգուշ, խրատելում՝ մեղմ:
 — Մեղ լուզող սէրը, ընդարձակ
 է, որպէս ծով, բարձր է որպէս
 երկինք, անասման որպէս տա-
 րածութիւնը, լաւխտեաական է և
 ամենակարող՝ որպէս նախախնա-
 մութիւնը:
 — Ազքաստների զարդարանքը,
 մարդուն աւելի է ցաւեցնում, քան
 նրանց թշուառութիւնը:
 — Քանքարն ու բնաւորութիւ-
 նը՝ կրթւում են կեանքի յորձան-
 քում:
 — Ով խորհուրդներ չի ընդու-
 նում, օգնելն անկարելի է:
 — Թշուառութիւնը նոր ոյժ է
 տալիս մարդուն, անլաջողութիւնը՝
 խոհեմութիւն:
 — Ընտանիքը առաջին և ամե-
 նագլխաւոր զպրօցն է, որտեղ կազ-
 մակերպում է մարդու բնաւորու-
 թիւնը:
 — Տղէտին հրաման, լուսաւոր-
 ուածին՝ օրէնք:
 — Ինքն իրան օգնողին, Աս-
 տուած էլ կ'օգնէ:
 — Աշխատութիւնն ու գիտու-
 թիւնն են՝ աշխարհիս տէրերը:
 — Քեասիրը, եթէ հարստի հետ
 ոտը ձգեց, բանը բուրդ է:
 — Լաւ իմացիր որ պատկուելուցդ
 առաջ, հայելուն և դրամարկղիդ
 պէտք է լաւ նայես:
 — Եթէ կամենում ես երջանիկ
 լինել, ամեն բանի մէջ չափաւոր
 եղիր:
 — Եթէ կեանքի փորձառութիւնը
 շուտ չի ձեռք բերում, ծերութիւ-
 նը զրկում է գաւաղանից:
 — Զիտն սանձն է պահում,
 հարստութեանը՝ խելքը:
 — Ոսկու ղիզուիլը՝ սե փողերից
 է սկսում:
 — Անկեղծ բարեկամը նա է, ով
 նեղ ժամանակը կը հասնի:
 — Միայն լուսով ապրողն՝ անօ-
 թութիւնից կը մեռնի:
 — Մտածել ես արդեօք, որ ծնուել
 ես մեռնելու համար:
 — Հոգեկան կարողութիւններից
 ամենազնիւնն ու պտուտականը և
 ամենից հաղուազիւտը՝ համբերու-
 թիւնն է:
 — Յուրը երջանկութեան չի հասց
 նում—եթէ չկայ համբերութիւն:

— Ինչ ասում ես արա և ինչ խոստանում կատարիր:

Սիրելով մեր բնասանիքը, սիրում ենք մեր ազգն ու մարդկութիւնը:

— Հարատւութիւնը կաշքերի շատութեան մէջ չէ, այլ՝ պէտքերի սակաւութեան:

— Թող մարդս ինչ ուզում է լինի—միայն խելքն ու սիրտն են նրան հարուստ կամ աղքատ, երջանիկ կամ թշուառացնողը:

— Հանգիստ կեանքով ու հեշտ միջոցներով մարդս երբէք մարդ չի դառնալ, այլ՝ կը դառնալ ճիշդ թափելով, արդեւքները ստապաւելով:

— Գծաարութիւնները նրա համար են, որ նրանց տապալելով ամբապնդուենք:

— Տաք արիւնը կրակոտ մտքեր է ծնում, կրակոտ մտքերը՝ կրակոտ գործեր, իսկ կրակոտ գործերը՝ սէր:

— Նեղացած ժամանակ մի բուրբ լին մարդուն աւելի է պէտք գալի, քան հարիւր կեղծ բարեկամի գութութիւնը:

— Ոչ ուրախութիւնն է տեղական և ոչ արտմութիւնը մշտական:

— Նախանձն աւելի է ապրում, քան նախանձի տէրը:

— Երեք տեսակ տղէտ կալ, միւնը՝ որ հեշ բան չի իմանում, միւսը

որ կարծում է թէ շատ բան գիտէ և երրորդը՝ որ ամենիւն ծագում է:

— Վաշխառուն չքաւորի անունով է սնանում և արիւնակից երազներով է տանջւում և մեռնում:

— Գծախառութիւնը երիտասարդներին կեանքի ունապնութիւնն է ցոյց տալիս, իսկ ծերերին՝ հանդերձեալ կեանքը:

Ոչ մի համաճարակ հիւանդութիւն, մարդկութեանը այնպէս չի վնասում և թիւնաւորում, ինչպէս սիֆիլիսը, ծխախոտը և արբեցողութիւնը:

— Ժամանակակից գրականութեան ցաւերից մինն էլ կեղծճշմարտութիւնն է:

— Սիրոյ գրաւկանը հաւատարմութիւնն է:

— Մարմնի հիւքը կմախքն է, հոգունը՝ սէրը:

— Աղնիւ բնաւորութիւնը՝ մարդկային կեանքի փառքն ու պտակն է:

— Խիզճը ատամներ չունի, բայց կրծում է:

— Լաւ սկսուածքը, գործի ըսկիպն է:

— Պատկերը՝ հոգու բնաւորութիւնն է:

— Երբ խելքն ու սիրտը միասին չեն գործում՝ միշտ ապաշաւանք է սպասում:

— Ամեն տեսակ հարց «այո» և «ոչ»-ից է առաջ գալիս:

— Երջանիկ ամուսնութիւնը կատարած է աւելի բնաւորութիւնից, քան թէ զարգացումից:

— Մարդու պարտականութիւնն է, որ առաջ իւր գլուխը ճանաչէ:

— Շրթունքներդ դեռ չբացուած, խօսքերդ կշռիր:

— Գիտունը աշխատում է իւր գիտութիւնը թաղցնել, իսկ չիտարն է որ նրանով է պարծենում:

— Ոչինչ բան այնքան խելացի չէ, որքան իւր ոյժերի համեմատ գործելը:

— Կեանքը մի ակնթարթ է, չաւիտեանականութեանց մէջ:

— Չեւք բերած անգործութիւնը կամ ոյժի հետեանք է կամ անդգալութեան:

— Մարդ միշտ իւր մոլութիւնների և առաքինութիւնների նահատակն է:

— Գտիր հոգուդ բանալին, իսկ երբ գտար, դրանով կարող ես բանալ ամենի հոգին:

— Բաղդաւոր լինելու միակ միջոցն է, երբէք չչեղուել պատուի և առաքինութեան շաղից:

— Ապրելու եղանակը աւելի կեանքի մէջ է սովորում, քան գրքեր կարդալով:

— Պարտաճանաչութիւնը մի ոյժ է, որ քաջ մարդուն աւելի ես է քաջակրում:

— Օրինաւոր մարդու կեանքը առաքինութեան ամենալաւ դասն

է և արատների ամենախիստ չանդիմանութիւնը:

— Չարից ազատելու միակ միջոց խոհեմութիւնն է:

— Ասա ինձ ում հետ ես տեսնւում, ասեմ քեզ, ո՞վ ես դու:

— Աղնութիւնը չգործադրելուց թուլանում է, իսկ մոլութիւնը հարթելով աղնանում:

— Ամեն մարդ ցանկանում է երկար ապրել, բայց ոչ ոք ծերանալ չի սիրում:

— Չարամիտ մարդուն, մշտապես հիւանդութիւն պիտի մաղթել, իսկ չիմարին՝ լուութիւն:

— Երբ չարագործ մարդիկ լաջողութիւն են ունենում, չանցանքները՝ բաղմապատկում են:

— Կամքը կարող է ամեն բան գլուխ բերել:

— Յառաջադիմիր և հաւատոյ կը զորանայ:

— Քաջասիրտ մարդու առաջ արդեւքները նուազում են:

— Իսկայէս աղքատը միայն սըրտով աղքատն է:

— Այն մարդը որ ամեն բան կորցնելուց չետոջ էլ զուարթ, չուսակեր և ինքն իրեն չարող է հարուստ է:

— Ոչ մի հարստութեամբ չի ստացուել այն գանձը, որ կարող են տալ խելքն ու սիրտը, միայն թէ առաջինն առողջ լինէր, երկրորդը ազնիւ:

— Աշխարհիս երեսին մի այնպիսի վիճակ չկայ, ուր հարկ չըլինէր արգելքների դէմ մաքառել, որնէ լաջողութեան հասնելու համար:

— Արգելքների հետ կռուելով ու ձախորդութիւն կրելով է, որ փորձուում ենք:

— Չկայ արդիւնք ստանց մրցման, վարձատրութիւն՝ առանց գործունէութեան:

— Կասկածու մարդու սէրը՝ ատելութեան է նման:

— Աէրը՝ ամեն ինչի լաղթում է:

— Ոչ մի բան սէրը, այնպէս չի սաստկացնում, ինչպէս անլաղթելի արգելքները:

— Աէրը՝ կրակի նման առանց կերակրի հանգչում է:

— Աիրոյ մէջ իւրաքանչիւր արգելք միայն նրան գրգռում է:

— Աէր խօսքը գոյութիւն ունի քաղեր լեզուներում և նրա ձայնը դուրեկան է:

— Միտքը ճշմարտութեամբ է ուսաւորում, սիրտը՝ սիրով է սաքանում:

— Ամեն մարդ էլ ցանկանում է արեկամ ունենալ, բայց ոչ ոքի տքոյն չի անցնում բարեկամ լիւել:

Կանանց մասին.

— Ամեն կենդանեաց մէջ ճանճը, ատուն ու կիւնն են, որ միմիայն ամանակի մեծ մասը վատնում են

իրենց արդուզարդի (տուալետ) համար:

— Կռուակէր կիւնը այն տանիքին է նմանում, որտեղից անընդհատ ջուր է կաթկթում:

— Պատակելը դժոխք է կանանց համար, որոնք գեղեցկութիւնից զատ՝ ուրիշ լատկութիւնն չունեն:

— Գեղեցիկ կիւնը կամ հպարտ է լինում կամ չիմար (լաճախ երկուսից էլ):

— Կնոջ բարի անունն այնքան քնքոյշ բան է, որ ամենաթեթեք քամուցն անգամ պէտք է վախենայ:

— «Ոչ»-ը կանանց բերանին՝ «արտ»-ի ընկերն է:

— Չար կիւնը մահից ատելի է:

— Ամուսնութեան առաջին տարին սիրոյ տարի է, երկրորդը՝ խանձարուրի և երրորդն ու շարունակութիւնը՝ ցաւի և տառապանքի:

— Նրիտասարդ աղջիկը ոսկի է, ամուսնացածը՝ արծաթ, այրի կիւնը՝ պղինձ և պտուաւը՝ թիթեղ:

— Որտեղ ստանան չի կարողանում գնալ, իւր տեղը չար կընկանն է ուղարկում:

— Աէրը՝ երկու սուտի կռիւ է, սկզբում կիւնը պէտք է պաշտպանուի, լետոյ տղամարդը և վնջ լաղթուողին:

— Կանայք կարող են սիրել և ատել, բայց արդարադատ լինել առանց սիրելու՝ այլ իմաստուն արուեստը, ոչ լարդում են և ոչ սովորում:

V. Բ Ժ Շ Կ Ա Կ Ա Ն

Շնչարգելութեան դէմ չալանի միջոց. — Ամանի մէջ ածած մի քանի հատ օշինդր խոտին՝

կաթը լեցնելով դնում են, վառարանի մէջ եփ տալու համար: Սառելուց լետոյ ամենաչն օր մի մի թէչի բաժակ, կիսա-տաք պէտք է, խմել, մինչև որ ցաւ անցնի: Այս հնարքը մի քանի մարդիկ փորձել են և հաստատուել է:

— Փորի տափակ-ճիճուի (СОЛИТЕРЪ) և փորի հասարակ որդների դէմ. — Լաւ է ներգործում նուան արմատի նոր կաշին, որից 1/4-ից մինչև 1/2 զըրվանքայ ածել 2 զրուանքայ ջրի մէջ և 12 ժամ աղպէս թողնելուց լետոյ, այնքան ժամանակ պէտք է եփել մինչև 1/3 մասը մնայ: Այս եփած դեղը երեք մաս արած, ամեն մի մասը, ամեն առաւօտ անօթի խմելու է. աւելի լաւ կը լինի եթէ լուսնի ծննդեանը ընդունուի:

— Հասարակ որդերի դէմ. Գնդածաղկի սերմը (խորասան ԿԵՄ-ВАРНОЕ СЪМЯ) ընդունուած է և տըր-խունկը (СТИРАКСА) իրար շաղաւում է շաքարով քաղցրացրած մէկ

թէչ գղալ, օրը 2—3 անգամ կամ մեղրախառն (4 մսխալ գնդածաղկի սերմին 1/8 զըրվանքայ մեղր):

— Վէրքի և կտրատածի սպեղանի (մշամ) 24 մսխալ սոճի խէժ, 6 մսխալ դեղին մաքուր մեղրամոմ, 6 մսխալ սպիտակ սապուն, 2 սեղանի դղալ ձիթենուձէթ (деревяное масло): Այս բոլորը միասին փոքրիկ փայտեայ թիակով խառնել և ածխէ կրակին դնելով հալել: Երբոր լաւ խառնուի իրար կրակից վերանելու է, և քանի դեռ չէ սառել, պէտք է 1/2 մըսխալ քափուրը ձիթենու խղի մէջ փշրած վրէն ածել. լետոյ բարակ մաղով քամել: Այս բաղադրութիւնը շատ լաջողակ առողջացնում է, ոչ թէ նոր և սաստիկ կտրտածները, այլ և շատ վտանգաւոր և հնացած վէրքերը:

— Քոսի դէմ. — Հետեւալ օժանելիքը լաւ է օգնում: Մաքուր խոզի իւղը, պերուվալի բալզամը (перуванск. балзамъ) և շամչախունկը (стиракса) իրար շաղաւում է շաքարով քաղցրացրած մէկ խել և այս բաղադրութեամբ դիչեր-

ները օծելուց և առաւօտեան տաք ջրով լուանալուց լետոյ, սպիտակեղէնները (չորերը) փոխելու է: Այս միջոցը ամենայն օր պէտք է անջքան ժամանակ գործադրել— կրկնուի՝ մինչև քոսը անհետանայ և վերքերը առողջանան:

— Զրգոցու թեան ղէմ.— Երեք գրուանքայ կարսօնը (պետրուշկա) և հինգ բաժակ կաթը միասին անջքան պէտք է եփել, որ երեք բաժակ մնայ, որից լետոյ հիւանդը ընդունելու է:

— Գիֆտերի տի ղէմ.— Գոկատօր Տուրնէրը, չափազանց օդտակար է համարում, ժամը մի անգամ կոկորդը պարֆինի իւզով (որը լամպաների համար գործ է անում) օծելը:

— Ապուցտ—հազի ղէմ.— Ամենահատարակ միջոցը շարդած սխտորն է, որը երեխաները կարող քսած հացի հետ, շատ հեշտութեամբ կարող են ուտել: Սխտորը թոքերի խոռոչներին մէջ կուտակուած խորխը մաքրելուն օգնում է, որից հաղը նուազում և ալսպիսով հիւանդը աւելի շուտ առողջանում, քան ուրիշ միջոցներով:

— Աւերաւան ղի (ЗОЛОТЫХ) ունեցող երեխաներին երկար ժամանակ (նաղած հիւանդութեան առախճանին) պէտք է 2—3 ունց ջրի մէջ եփ տուած, փեղենայ (РУТА)

բոյսի հիւթը անօթի խմացնել, կատպէտք է ստիպել ամեն օր փեղենայ բոյսից 3—4 թերթ հացի հետ ուտելու:

— Մոլոքուրի ղէմ.— Սևահարձի (СМАРОДИНА) տերևները թէյամանում լաւ եփ տալ և քամելուց լետոյ առաւօտ երեկոյ մի մի բաժակ ընդունել: Այս հնարքը շարունակելու է նաև մի քանի ժամանակ մոլոքուրը անցնելուց լետոյ և ոչինչ պահեցողութիւն էլ հարկաւոր չէ:

— Յօղացաւի (РЕВМАТИЗМ) ղէմ օծանելիք.— շինդ մաս շատ մաքուր սպիտակ մեղրամոմին՝ 15 մաս խողի ճարպ պէտք է աւելացնել, թեթև կրակին ղնելով հալել. սառչելուց լետոյ աւելացնելու է, հինգ մաս-քաշ խորօֆօրմ, որը վերոյիշեալներին հետ շատ հեշտութեամբ է խառնուում: Այս օծանելիքը գործածելիս, պէտք է մի կտոր շորի վրայ բարակ քսել և ցաւած տեղը պատելով կապիչով թեթև փաթածել:

— Զրվախու թեան ղէմ հնարք.— Ամենից առաջ, շան խածնելուն պէս, որքան կարելի է շուտով, վերքը տաք ջրով կամ տաք քացախով լուանալու է և մաքուր և չոր շորով զգուշութեամբ ցամաքացնելուց լետոյ, մի քանի կաթիլ աղէթթու (СОЛЯНАЯ КИСЛОТА) կաթեցնելու է վրէն:

Աղէթթուն անմիջապէս ոչնչացնում է, խածած կենդանու թոյնի չատկութիւնը— ուժը:

— Զղերը ամրապնդելու միջոց.— Ամենայն օր պէտք է անօթի մի բաժակ սառը ջուր խմել, շղաղրել, շատ կաթ խմել և մեղէն ուտել և մաքուր օդում լաճախ շրջապալել: Եթէ ունի նաև սրտի քարախում, այն ժամանակ սրտից քարձր ձիթեմու ձէթով (ДЕРЕВЯНОЕ МАСЛО) հարելու է և մի քանի անգամ սառը փաթեթ (պրիմօշկա) պէտք է ղնել. զիշերները նաև օդտակար է ամբողջ մարմինը հարել, օղէխառն աղաջրի մէջ թրջած սպունգով: Մի սեղանի գդալ աղը բաւական է մի բաժակ գինու կամ ջրի մէջ:

— Յողացաւի ղէմ (РЕВМАТИЗМ) պտղահակի (ОРУСНИКИ) արմատի հիւղերը, թէյի պէս լաւ եփ տալուց լետոյ, ինչպէս թէյ օրը չորս բաժակ շաքարով խմել: Մէկ ամսից հիւանդութիւնը կանցնի:

— Ոտքերի և գլխի քըլրտնելու ղէմ.— Գոքտուր Յիւլիսը «Die Prixis»-ի ասելով, ոտքերի քրտնելու ղէմ առաջարկում է հետեւեալ միջոցը: Հարկաւոր է ոտքի և գիւլպալի միջև ունենալ ծծող թուղթ, որի քանակութիւնը պէտք է որոշել ոտքի քրտնելու չափով: Ծծող թուղթը ծծելով ոտքից արտաթորուող քրտինքը, գիւլպան

չոր է պահում, ըստ որում և ոտքը ազատում է մրսելուց, որ շատ լաճախ պատահում է գիւլպալի քրտնելուց:

Նոյն բժիշկը, գլուխը քրտնելուց ազատ պահելու համար առաջարկում է լարդէ գլխարկների շրջանակների կաշին փոխարինել ծծող թղթով և մետաքսով: Մինչև անգամ հաստ կտորներից եղած գլխարկները, եթէ ունին օդանցքներ և միևնույն պայմանների տակն են, դարձեալ չեն քրտնեցնում գլուխը:

— Ստամոքսի խանգարման և խեթքի ղէմ.— Վերցնում են 2—3 սեղանի գդալ (ЧЕРНИКА—Vaccinium myrtillus) պտղից և թէյ ամանում ինչպէս թէյ եփ տալիս և ալրպէս կէս ժամ թողնում ինքնակուր (САМОВАРЬ) վրայ: Այս դեղը շաքարով քաղցրացնելուց լետոյ, օրը 2—3 բաժակ խմելու է:

— Վեներական երում անուշահոտութիւն.— Մի որևէ անանում (թասի կամ ափսէի) եռացրած ջուր ամելուց լետոյ, պէտք է վրան, մի թէյ գդալ մաքրած սկիպիդար աւելացնել, որից լետոյ ամբողջ սենեակը սոճի անուշահոտութեամբ կը բուրի: Եթէ այս միջոցը, օրը 2—3 անգամ գործադրուի, ամեն վարակիչ լւր անվնաս է դառնում և թողլակազմ-

VI. ԱՌՈՂՋԱՊԱՀԱԿԱՆ

Ծ ի ծ ա ղ ը որ պ է ս բ ու ժ ի չ մ ի ջ ո յ . — Բ ժ ի չ կ Ֆ է լ ի կ ս Բ ը ի մ ծ ն ը հ ռ ա տ ա ռ ա կ ե լ է մ ի գ ռ ու ա ծ թ , մ ա ռ դ կ ա լ ի ն կ ա զ մ ու ա ծ թ ի ու ռ ա խ տ ռ ա մ ա ղ ը լ թ հ ա ն բ ու ժ ի չ ա ղ զ հ յ ու թ հ ա ն մ ա ս ի ն : « Ու ռ ա խ ե ղ ե թ » — ա տ ու մ է ն ա — « ե թ է կ ա մ ն ու մ է թ ա ո ո ղ ջ ա ն ա ռ » : Ծ ի ծ ա ղ ը , բ ու ժ ա ռ ա ռ է փ ա չ ծ ե ա ղ ի , ո տ ն ա ու թ հ ա ն (подарка) և կ ը ծ թ ի հ իւ ա ն դ ու թ հ ա ն յ ժ ա մ ա ն ա կ : Ծ ի ծ ա ղ ը ն ռ ա հ ա մ ա ռ բ ու ժ ի չ է , որ ս տ ի ա զ ու մ է թ ո թ ե ռ ի մ է ջ գ ա ն ու ա ծ օ ղ ի ն , կ ը ծ թ ի զ ե ռ ի — ծ ա յ ը ի մ ա ս ե ռ ը ք ա շ ու ե լ ու և զ ռ ա ն յ լ ը ը ձ ու ն ը ո ա թ հ ա ղ ա ն թ ն ե ռ ը մ ա ը ռ ե լ ու : Յ ա ռ դ ե լ ի գ ի տ ն ա կ ա ն ը խ ո ը ու ը ղ է տ ա լ ի ս ծ ի ծ ա ղ ա շ ա ը զ ը ռ ու ա ծ ն ե ռ կ ա ը ղ ա լ ու և հ ա ս տ ա տ ու մ է , որ ծ ի ծ ա ղ ը և ու ռ ա խ ու թ ի լ ը ն ը , ա ու ա ն ձ ն ա պ է ս օ զ տ ա կ ա ը կ ն հ ա շ ի յ լ ե տ ո չ ն ա և ն ռ ա հ ա մ ա ռ , որ օ զ ն ու մ կ ն կ ե ռ ա կ ու ը ը հ ե շ ա մ ա ը ս ե լ ու ն :

— Շ ա ն լ ի ղ ե լ ու յ ա ո ա ջ ա ջ ա ծ վ տ ա ն գ ը . — Մ ի տ ա ս տ ա ը ե կ ա ն ե ռ ե խ ա չ գ ա ն դ ա տ ու ու մ է ը փ ա չ ծ ե ա ղ ի ց աւ ի յ . ե ը ը բ ժ ի չ կ հ ռ ա

ւ ի ը ե յ ի ն , ն ա զ ն ն ե լ ու յ լ ե տ ո չ չ ա ջ ո ն ե յ , որ տ ղ ա լ ի ն շ ու ն ը լ ի ղ ե լ է և ն ռ ա ո ը զ ն ե ը ը ա ն զ ն ե լ ու ղ տ ղ ա լ ի ն , ն ռ ա փ ա չ ծ ե ա ղ ի յ մ օ ա տ ե ղ աւ ո բ ու ե լ կ ն : Ե ռ ե խ ա լ ի ն ո ա ռ ա ն Բ ե ռ լ ի ն ո ռ ա ե ղ և ա ն դ ա մ ա հ ա տ ե յ ի ն , ա չ ն ժ ա մ ա ն ա կ ն ռ ա փ ա չ ծ ե ա ղ ի յ մ օ ա գ տ ա ն մ ի պ ա ը կ որ ի մ է ջ ե ը կ ու լ ի տ ը ջ ու ը է ը , լ ց ու ա ծ ա ն թ իւ ք ա ն ա կ ու թ հ ա մ ը շ ա ն ո ը ղ ե ռ ի : Ա ջ ո հ ա ն դ ա մ ա ն ը ը ց ո չ յ է տ ա լ ի ս , թ է չ ն ե ռ ի հ ե տ ո ը ք ա ն զ զ ո չ չ պ է ա թ է վ ա ը ու ե լ և որ ն ռ ա ն յ չ պ է ա թ է թ ո չ տ ա լ ի ը ե ն յ լ ի ղ ե լ ու ն ա մ ա ն աւ ո ղ ե ռ ե խ ա ն ե ը ը ի ն :

— Թ ո թ ա խ տ ա լ ի ն փ ա չ տ օ ջ ի լ ն ե ը (չ ա խ օ տ ի չ ն ի ա չ ը լ օ ի ի) . — « Ա լ ը ա չ » ա մ ա ղ ի ը ը չ ա ջ տ ն ու մ է , որ փ ա չ տ օ ջ ի լ ն ե ը ը յ ճ ա խ թ ո ք ա խ տ ու վ վ ա ը ա կ ու ու մ կ ն : Փ ո ը ձ ի հ ա մ ա ը ե ռ ե թ ծ ո վ ա լ ի ն խ ո ղ ե ռ ի , մ օ տ ա ու ը ռ ա պ է ս 30 հ ա տ փ ա չ տ օ ջ ի լ ու վ պ ա տ ու ա ս տ ե յ ի ն և ն ռ ա ն թ ս ա տ ա լ ի ե յ ի ն զ ն ղ կ ա խ ո ի յ : 50 փ ա չ տ օ ջ ի լ ն ե ը ջ ա ը ղ ե լ ու վ և ա յ ը փ ա խ ու կ ջ ա ը ղ ու ա ծ թ ը մ ա ղ ե լ ու յ լ ե տ ո չ ա ը ն կ ե յ ի ն , որ ի յ բ ա ղ մ ա ց ա ն զ ն ղ կ ա խ

ա ղ ա լ ի ն հ իւ ղ ե ը (бугорчатихъ па- дочекъ) և որ ի խ ո կ ու թ ի լ ը ն ը պ ա տ ու ա ս ա ե լ ի ս հ ա ս տ ա տ ու ե յ աւ : Հ ա ս տ ա տ ա պ է ս պ է ա թ է և ա յ ս է լ ի մ ա ն ա լ , որ փ ա չ տ օ ջ ի լ ն ե ը ո չ թ է բ ա ը ա կ ա ց աւ ի ս ա ղ ու մ կ ն ի ը ե ն յ մ է ջ պ ա ը ու ն ա կ ու ու մ , ա չ ն ա և խ ա ծ ն ե լ ի ս վ ա ը ա կ ու ու մ կ ն և մ ա ը ղ կ ա ն յ : Ա ջ ա պ ի ս ու վ վ ո թ ը ի կ փ ա չ տ օ ջ ի լ ը շ ա տ ա ն դ ա մ ա ա լ ի ծ ի յ վ տ ա ն դ ա ո ը կ ա ը ո ղ է լ ի ն ե լ :

— Ս ը ո խ ի հ ա ն դ ս տ ու թ ի լ ը ն ը . — Ս ի ը ա ը ա չ ն ժ ա մ ա ն ա կ ն է հ ա ն դ ի ս ա լ ի ն ու մ ե ը ը մ ա ը ղ պ ա ու կ ա ծ է , ի ն չ պ է ս և գ ի չ ե ը ը ն ե ը ե ը ը ս ի ը ա ը թ ի չ է ա շ խ ա տ ու ու մ : Պ ա ու կ ա ծ ժ ա մ ա ն ա կ ս ի ը ա ը մ ի ը ու ղ ու մ ա տ ա ն ա ն դ ա մ ի յ պ ա լ ի ս է զ ա ը կ ու ու մ , ա չ ի ն ը ը ն մ ի ժ ա մ ու ա չ մ է ջ 600 գ ա ը կ : Ս ա լ ա չ ն ե ը ը մ ա ը ղ թ է կ ու ղ մ ի վ ո թ ը մ ա ս ա լ ը օ ծ օ լ է ը ն դ ու ու ու մ , ա չ ն ժ ա մ ա ն ա կ գ ի չ ե ը ն ե ը ն ա և զ ա ը կ ը ա ը ա գ ա ն ու ու մ է : Ա ջ ա պ ի ս ու վ ս ը ա լ ի գ ո ը ծ ու ն է ու թ ի լ ը ն ը թ է թ հ ա ն ա լ ու վ ո խ ս ա ը է ն աւ ե լ ի ս ա ս ա լ ա ն ու ու մ է : Ա հ ա ա յ ս է պ ա տ ճ ա ու ը որ գ ի ն ու վ ա ն ա լ ու յ լ ե տ ո չ , գ ի չ ե ը ու ա չ ք ու ն ը ո չ թ է չ է զ ու ա ը թ ա ց ն ու ու մ , ա չ և ա ու ա ու տ ն ե ը ը զ ա ը թ ն ու ու մ կ ն չ ո գ ն ա ծ և ա շ խ ա տ ու թ հ ա մ ը ա ն ը ն դ ու ն ա կ :

— Ա կ ա ն ջ ու ու մ բ ա մ բ ա կ զ ն ե լ ու է ա ը ղ ե օ թ . — Ս ը ա ա ղ ա տ ա ս խ ա ն ը ա չ ն պ է ա թ է լ ի ն ի որ հ ա ը կ ա ու ը չ է , որ ու վ հ ե տ ե բ ա մ

բ ա կ ի գ ո ը ծ ա ծ ե լ ու ը , լ ս ո ղ ու թ հ ա ն գ ո ը ծ ա ը ա ն ը թ ու լ ա ն ու ու մ է . ի ն չ պ է ս և մ ա ն ը գ ե ղ ձ ե ը ը (железки), ո ո ը ն ը ա կ ա ն ջ ի կ ե ղ ա ը և խ ո ն ա ու ո թ ի լ ը ն ը լ ու ծ ու մ մ ա ը ը ու ու մ կ ն ե թ է չ է ն է լ վ ն ա ս ու ու մ , բ ա չ և ա չ ն պ է ս ն ռ ա ն յ գ ո ը ծ ու ն է ու թ ի լ ը ն ը թ ո չ ա ն ու ու մ է , ա կ ա ն ջ ի ծ ա լ ը մ շ տ ա պ է ս փ ա կ մ ն ա լ ու յ : Ա կ ա ն ջ ը բ ա մ բ ա կ զ ն ե լ ու վ ն ա ս ը , շ ա տ ա ն դ ա մ ա չ ն ք ա ն մ ե ծ է լ ի ն ու ու մ , որ ա ու ա ջ ա ց ն ու ու մ է ն ա և ա կ ա ն ջ ի զ ա ն ա ղ ա ն տ ե ս ա կ հ իւ ա ն դ ու թ ի լ ը ն ն ե ը :

— Մ ա տ ի տ ը լ ի ղ ե լ ու վ ա տ ս ո վ ո ը ու թ ի լ ը ն ի յ . — Ա շ ա կ ե ը ա ն ե ը ի մ է ջ չ ա ճ ա խ ս տ ա ը ա ծ ու ու մ է վ ա ը ա կ ի չ հ իւ ա ն դ ու թ ի լ ը ն ն ե ը , որ ի պ ա տ ճ ա ու ու մ հ իւ ա ի ս ա լ ի ն Ա մ ե ռ ի կ ա լ ի ա ո ո ղ ջ ա տ ա հ ա կ ա ն ժ ո ղ ու վ ը , ա ը ղ ե լ ե յ ա շ ա կ ե ը ա ն ե ը ը ի ն ու ու ու մ ն ա ը ա ն ն ե ը ու ու ու ը ի չ ի մ ա տ ի ս ի յ և ք ա ը ե ղ ը չ ի յ օ զ ու ա ը ք ա ղ ե լ ը :

— Բ ն ա կ ա ն ը ը ու ն ը . — Ա ղ ա մ ու ա ծ թ ը կ ա ղ ղ ու ը ե լ ու հ ա մ ա ը , ու թ ժ ա մ ք ն ե լ ը ա ն հ ը ա թ ե շ տ է , մ ա ն աւ ա ն ո ղ ա շ խ ա տ ու ղ մ ա ը ղ կ ա ն յ հ ա մ ա ը : Մ ի ք ա ն ի ս ը ա չ ս թ ի ը չ ա լ ի ա ղ ա ն յ ք ի չ կ ն հ ա մ ա ը ու ու մ , և ա չ ն ու ու մ կ ն որ տ ա ս ն ժ ա մ ի յ պ ա լ ի ս չ պ է ա թ է ք ն ե լ , մ ա ն աւ ա ն ո ղ մ օ տ ու ու ու ա շ խ ա տ ու թ հ ա մ ը պ ա ը ա ս ը ղ ն ե ը ը : Ա ջ ա կ ա ը թ ի ը ի ն է ն ա և չ ա չ ա ն ի բ ն ա ղ է ա Ս է ը - ջ օ ն լ է - Բ օ ղ ը . խ ո կ ն ո ը ք ա ո ը ն ը ի ը ե ն յ ա ո ո ղ ջ ու թ ի լ ը ն ը պ ա հ ա ն կ ա ն ե լ կ ն և հ ա ս ե լ կ ն խ ո ը ի ն ծ ե ը ու

թեան, այս հանգամանքը վերագրում են օր ու գիշերուայ մէջ 8—9 ժամ կանոնաւոր քնելուն:

— Խնձորի առողջարար չատկու թիւնը. — Խնձորները իրենց մէջ աւելի շատ ֆօսֆօր են պարունակում՝ քան մի ուրիշ միրգ: Այդ պատճառով մարսողութիւնը թեթեւացնում է, քունը կարգաւորում, ծարաւը կոտորում և վերջապէս բերանը այնպէս համովացնում ինչպէս լիմօնը և նարինջը: Այն երկրներում, որտեղ խնձորներ կան և շատ են գործածուում, այս գովասանքը հաստատում են:

— Նրա ժշտութեան առանձին չատկու թիւնը. — Ի հընումն երաժշտութիւնը համարում էին որևէ հիւանդութեան վարակուելուց ազատ մնալու, ազդու միջոց: Իսկ սպարտացիք հաւատացած էին, որ երաժշտութիւնը ժանտախտին հաղթում է: Անգլիական ժամանակակից մի վիճակագիր այն եզրակացութեանը եկաւ, որ երաժշտութիւնը իւր մէջ պարունակում է առողջապահական առանձին սկզբնապատճառ: Նրա կարծիքով, նա զարդացնում է ուղեղը և առանձնապէս օգնում է մազերի պահպանուելուն: Այս գիտնականի կարծիքով զաշնամուր և ջութակ ամեն մազերի թափելը արգելում է: Ինչ վերաբերում է փողհարական—փչելու (գուխովիս) գործիք-

ներին, նրանք մազերի աճման համար (մանաւանդ ամբողջ գլխի մազերի) այնպիսի կործանիչ ներգործութիւն ունին, որ հինգ տարի շարունակ, այդ գործիքները գործածելուց, կարելի է կատարեալ ճաղատանալ:

— Խնջոյքներ (բալ) վընասակարու թիւնը. — Ժամանակակից բժիշկներին մեծ մասը սաստիկ դէմ են այժմեան խնջոյքներին, որովհետև այդ տեսակ զուարճութիւնները աւելի թանգ են նստում: Այն օդը, որով շնչում են կանաչ խնջոյքներում, թունաւորում է լինում միլիօնաւոր միկրոբներով: Եւ խնջոյքները ու երեկոյթներն ևս հէնց այն ժամերին է լինում՝ երբ մարդ քնած պէտք է լինի: Բացի այդ չափազանց պարելով, իրենց կաղմուածքի նուազելուն պատճառ դառնում: Շուտ շուտ ընդհատող պարերը թէև կարող են օգտակար մարմնամարզութեան տեղ ծառայել, բայց հետևեալ պայմանները անհրաժեշտ են, որպէս զի առողջութիւնը չըվտանդուի: ա) որ խնջոյքները կէս գիշերին չլինի. բ) որ պարելու դահլիճներու օդը մաքուր և թաքմ լինի. գ) որ պարերը առանց ջոզնելու, այնպիսի պարերից լինի ինչպիսիք մեր նախնիքն էին պարում: Ասկայն այս էլ պէտք է ասել, որ հազիւ թէ ներկայ պարողները հա-

մաճախուեն այս կանոններին, որովհետև նորասիրութիւնը—մօղան ինչպէս ամեն բանում իրանն է պահանջում՝ այնպէս էլ և միշտ իւր զոհին, նա շատ շուտ և հեշտ է գտնում:

— Անուշահոտութեամբ բուրուող նիւթերի օգտակարութիւնը. — Ամերիկացի գիտնական Իւնգերէրը հաստատում է, որ բուրուող հիւթերը ծաղիկները և խոտերը մարդու կաղմուածքը կազդուրում են: Եւ թոքերը վնասուած հիւանդներին նա խորհուրդ է տալիս, իրանց սենեակները ծուխ տալու հոտաւէտ ծխանելիքներով, նրա համար որ սենեակի անուշահոտ օդը, նաև պնդացնում է թոքերը և թոյլ անձանցից հեռացնում բարակացաւի առաջանալը: Պ. Իւգերէրը իւր ասածները հաստատելու համար մատնացոյց է անում Ֆրանսիայի Գրաս քաղաքը, որը չայտնի է իւր լայնածաւալ այգիպահութեամբ և որի բնակիչները երբէք կրճքի հիւանդութեամբ չեն տանջուում: Այս բաղդաւորութիւնը նա վերագրում է առանձնապէս այն անուշահոտութեանը, որը հոտաւէտ նիւթեր պատրաստող գործարաններից տարածուում է շրջակայքում:

— Օդի չատկու թիւնը նախ քան փոթորիկը և նրանից չեռու. — Յայտնի է

որ մեզ շրջապատող օդը փոթորկից չեռու մաքրուում է և պարզուում: Անգղիացի օդերևութաբան Ատկենսի զննութեամբ լայնուեցաւ, որ առհասարակ ամեն մի քառակուսի սանտիմետր աստուսֆերային օդի մէջ, 15—20 հազար միկրոսկոպիկական պինդ մասնիկներ են գտնուում, որոնք փոթորկից չեռու այնքան պակասում են, որ մնում են 500-ից պակաս: Ահա սրանով և բացատրուում է կալծակից չեռու առաջացած, օդի արտասովոր պարզութիւնը:

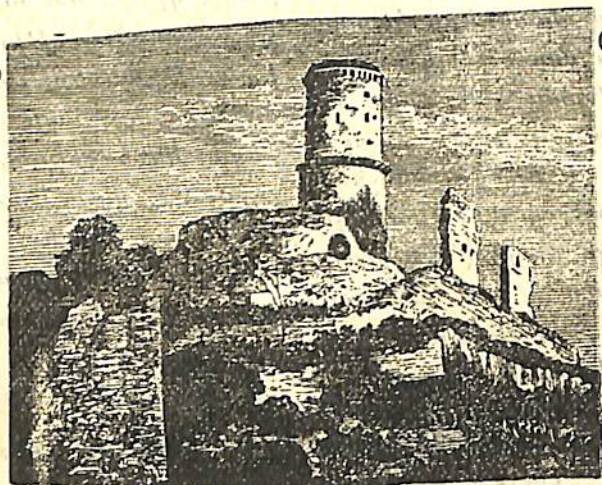
— Քիթը—Բժիշկ Ֆլլուր առանց կասկածելու, քթի հիւանդութիւնը կապում է գլխի հիւանդութիւններին, զլխի պտոյտի, անձանգիստ քնելու և այլ հիւանդութեանց հետ: Բացի գլխի հետ ունեցած կապից, քթի հիւանդութիւնների ժամանակ, թիակների և կրծոսկրների միջիցաւից, նաև սրտի առանձին սեղմումն և ծանրութիւն է զգացուում: Թէ վերոյիշեալները և թէ ստամոքսի ցաւերի մեծ մասը ինչպէս ախորժակի պակասելը, սրտի խառնիլը և փսխումն՝ քթի հիւանդութեան առողջանանալուն պէս բոլորովին անհետանում են:

— Քոզ (վուալ) գործածելը վնասակար է. — Մի ամերիկական ակնաբոյժ հրատարակեց վուալ գործածելու սովոր իր արած զի-

տողութիւնները: Վուալի գործածութիւնը, ինչպէս երևում է նրա արած գրատողութիւններից, գլխի պտոյտ և ցաւ, սրտի խառնումն և տեսողութեան ուժեղացումն է պատճառում:

— Հեծանիւների գնացքի ազդեցութիւնը սրտի վըրաչ.— Հեծանիւների անհաւասար գնացքը խիստ վատ ազդեցութիւն է անում սրտին, սրի չափազանց ձգուած դրութիւնը երևում է սրտի բարախումից, իսկ ժամանակի ընթացքում զարգանում է նաև սրտի աճումը: Մի քանի ժամանակ առաջ «լրագրութիւնը»-ը

հաղորդեց, թէ Ֆրանսորայում կային մի քանի նշանաւոր հեծանոււորներ, որոնց զինուորագրութեան համար անպէտք համարուեցին սրտի ցաւի խիստ զարգացման պատճառով՝ լիչեալ մարմնամարզութեան ազդեցութիւնից: Լրագրները դէպքեր են չափանում թէ երբեմն պատահել է, որ հեծանիւ նստողների զարկերակը խփելիս է եղել մի րոպէում 120 անգամ, և հեծանիւով մարմնամարզութիւնը վերջացնելու դէպքումն էա, 9 ամիս շարունակ սրտի խոռոչարումն են ունեցել:

VII. ՀՈԳԵԲԱՆԱԿԱՆ

Խեղագարին ճանաչելու հնարք.— Ինչպէս լարոնի է խելագարնել ինճանաչել, ամեն ժամանակ այնքան էլ հեշտ չէ լինում, այնպէս որ շատ լիմարներ կարողանում են հաղար ու մի զանազան բաների մասին ամբողջ ժամերով առողջ դատողութիւն տալ, մինչև խօսքը ցնդուելու կետին չըհասնի: «Illustration»-ի ասելով բըժիշկ Բիւրոսովէրդը, անխելքներին անսխալ ճանաչելու հետեեալ միջոցն է առաջարկում: Նրա կարծիքով առողջ դատողութեան տէր մարդկանց ձեռքի մեծ մատները, միշտ, շատ թէ քիչ, շարժողութեան մէջ են լինում. իսկ խելագարներինը ընդհակառակը անշարժ: Բացի դրանից վերոյիշեալ բժիշկը նկատել է, որ լիմարները մեծ մատները հարկաւորութիւն հագիւ են ունենում նաև այնպիսի գործերի մէջ, ինչպէս նկարչութեան նախագրութեան և այլ ժամանակ: Այս բանից պէտք է եզրակացնել որ ուղղեղի խանգարմանից, չառաջանում է մի շարք լարոնի միջակ-

ների (МУСКУЛИ) մասնաւոր թողութիւն:

Մահուան ահը.— Այս մասին դոկտոր Բիրգսլէին հետաքրքիր տեղեկութիւն է տալիս, թէ արդեօք մահը ցաւով և տանջանքով է վրա հասնում: Բիրգսլէի կարծիքով մարդիկ եթէ գիտենային թէ որքան քիչ է տանջում մահը, նոքա նրան, ոչ թէ ուրախութեամբ, այլ նաև հետաքրքրութեամբ կը սպասէին: Իսկ մահուանից առաջ եթէ տեսիլք (հալիւցիացիալ) պատահի, այդ ժամանակ թեթև ցաւ անգամ չի զգացուի: Եւ այն մարդիկ, որոնք մահուան դուռն են հասած կամ լետարդիական մահով հիւանդացած, հաստատում են՝ որ մահուան ժամանակ առհասարակ ոչինչ ցաւ և տանջանք չի զգացւում:

Մարդու ամեն առեւեղ ժամանակը.— Նրա 30—31 տարեկան հասակն է, երբ կարող է վերցնել 164,2 կիլոգրամ ծանրութիւն: 40 տարեկան—161 կիլոգր-

50 տարեկանից Վետոյ ոչքը արագ նուազում է: Հիւսիսային Ամերիկայի հնդիկ վայրենիների մէջ է, որ ոչքը ոչ թէ 30—31 տարեկան ժամանակ՝ այլ 35—44 տարեկան հասակում է կատարեալ զարգանում:

Նրեխաների կեանքի միջին տևողութիւնը. — Անգղիական բժիշկ Նիլարդսոնը համեմատեց երեսնաների և նրանց ծնողների տարիքը, 500 ընտանիքում (ի հարկէ միայն բնական մահով մեռածներինը): Այս համեմատութիւնից երևած որ, հօր և մօր հասակի տարիքը գումարելով և գումարը երկուսի բաժանելով, ստացւում է երեխայի կեանքի միջին տևողութիւնը:

Գրութեան ձևից բնաւորութեան ճանաչելը. — Մշտախոհ մարդիկ ձախից դէպի աջ թեքուած և բոլորակաձև տառերով են գրում: Աւելի զգալունները ոչ թէ միայն ուղիղ ձևով չեն գրում, այլ և տառերը խօսքերից մէկ մէկուց կտրտուած: Ասու երևակաչութիւնն ունեցողները—գրում են մեծ տառերով, շատ խոշոր տառերի մէջ բաց տեղ թողնելով: Զգացող մարդիկ—ձախից դէպի աջ թեկուած: Չար և վրիժառուները—խօսքերի վերջին տառերը սաստիկ

ընդհատած, և առհասարակ ամբողջ գրութեան ձևը ծանր և անկիւնաւոր: Նրեսպաշտները—աջից դէպի ձախ թեկուած, որոնց վերջին տառերը պարզ չեն և ընդհանուր գրութեան ձևը խոտորուած և գալարուած: Ինքնասէրները — կտոր կտոր և ընդմիջած են գրում, մեծ տառերի և խօսքերի վերջն էլ ճանկաձև: Արքոտ մարդիկ ևս ուղիղ չեն գրում և այն էլ ընդմիջուած: Փոփոխամիտների՝ գրելու ձևը մանր է, անկանոն և ընդմիջուած: Պատուասէրները՝ պլնդ և անընդհատ:

Ոտնամածներից, մարդու բնաւորութիւնը որոշել. — Ոտնամանների նրբանը և կրունդը հաւատարապէս մաշող մարդը՝ անհամեմատ եռանդոտ կը լինի և նրա հետ գործ կարելի է բռնել: Նթէ աղպէս կիսջ ոտնամանը լինի, աղք նշանակում է որ հաւատարիմ կողակից է և արժանաւոր մալր: Նթէ ոտնամանի զրսի կողմի եզրն է մաշուած, ուրեմն աղք մարդը նախաձեռնող և հաստատակամ է: Բայց եթէ ոտնամանի ներսի եզրի կողմն է մաշուած, դա տղամարդու համար թուլութեան և անվճռականութեան նշան է. իսկ կիսջ համար, վափկութեան և համեստութեան:

Ամուսնական կեանքի օրացուցը. — Առաջին ամիսը—մեղրի ամիսն է՝ որ անում է լաւ օրեր, պարզ և շատ շոգ եղանակ: Նրկու ամսից—քաղցր եղանակ. փոփոխական. չոր. անձրևաբեր: Նրեք ամսից—փոփոխական. ամպամած. անձրև և չոր: Վեց ամսից—մրրիկ. անձրև. փոթորիկ. ցուրտ և մառախուղ. սաստիկ անձրև և գիշերները ցուրտ: Մի տարուց վետոյ—լինում է միայն սառնամառիք:

Որ ցաւն է դժուար, ֆիզիքական թէ հոգեկան. — Այս հարցի պատասխանը—փորձը հետեւալ կերպիւ կատարուեցաւ: Պարսից մի շահ ֆիզիքական ցաւն աւելի դառն և դժուար էր համարում, իսկ վեղիրը՝ հոգեկանն աւելի դառն: Եւ որպէս զի իւր տեսակէտի ճշտութիւնը գործով համոզի իւր թագաւորին, վեղիրը առանձին վանդակում մի վիրաւորուած գառնուկ կապեց, իսկ մի ուրիշ վանդակում մի սուղջ գառնուկ՝ որի մօտ կարճ շղթայով կապուած էր և մի վաղր: Աւաղըրը այնքան մօտ էր գառնուկին, որ առանց նրան դիպչելու միայն կարող էր չարձակուել: Նրկու գառներին ևս բաւականին կերակուր տուին: Միւս օրը երբ մօտեցան գառնուկներուն, տեսած

որ վիրաւորուած գառնուկը, իրեն տուած կերակուրի ամանները բոլորովին մաքրազարդել էր, իսկ վաղրի հետ կապուած գառնուկը, չէ թէ ոչինչ չէր կերել՝ այլ և վախից սատակել:

Վախկոտ մարդկանց սարսափը փոթորկի ժամանակ. — Փոթորկից առաջացած վախը մեծ վիճարութիւն է, թէև ջղախնների համար ներելի: Թէև կարող է պատահել որ կաշձակը մարդու խփի և սպանի. բայց մի որևէ տան տանիքից մի կղմինտը կամ մի աղիւս պատից ընկնելով ևս՝ կարող է մարդուն սպանել: Նթէ ալպէս մտածելու լինենք, քաղաքներումն ևս չպէտք է ապրել և ալպէս հաշուելով, տանից էլ չպէտք է մարդ դուրս գալ, որ չլինի թէ կատաղած շան հանդիպի և վնասուի: Իսկ տանն էլ անկարելի է հանգիստ ուտել, որովհետև կարող է կտուրը փլչել և տունը քանդուել: Փոթորկից առաջացած վախը բոլորովին անտեղի է. սակայն մեծ մասամբ, զրանից աւելի են վախում՝ քան համաճարակ ախտից: Նթէ համեմատութեան համար, հէնց թէկուղ թոքերի բորբոքումից և արիւնախառն փորլուծութիւնից հիւանդակերակուր տուին: Միւս օրը երբ մօտեցան գառնուկներուն, տեսած

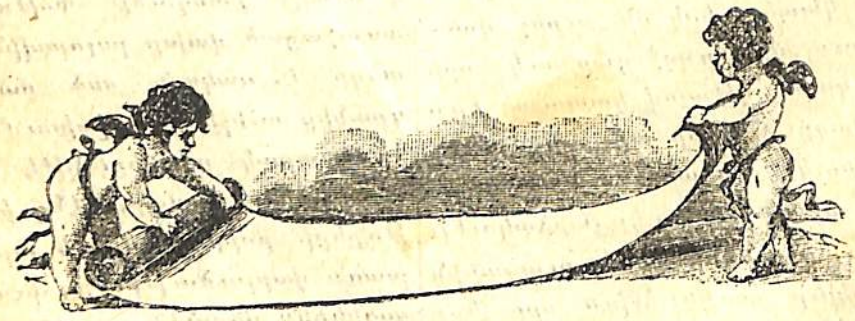
կալծակից 20 տարուաչ ընթացքում միմիայն մի մարդ: Այսպիսով աւելի անտեղի է համարուում փոթորկից առաջացած անը, որովհետեւ ուրիշ հիւանդութիւններից առաջացած մահից, կալծակով սպանուածները տուկոսը, 375,000 անգամից պակաս է:

Մարդը իբրև մեքենայ:— Ոչ մի մեքենայ իւր կազմութեամբ, ուժի և նրբութեան կատարելութեամբ չի համեմատուիլ մարդու կազմին: Ահա մի քանի հետաքրքիր տեղեկութիւններ այս մեքենայի կազմակերպութեան մասին: Մարդու մարմնի մէջ կալ 150 ոսկոր և 500 մկանուեք. հասակաւոր մարդու արեան կշիռն է՝ 50 քիլոգրամ. սրտի սովորական տրամագծի չափն է 15 սանտիմետր, սիրտը բարախուս է 70 անգամ մէկ բուլէում, 4,200 անգամ մէկ ժամում և 35,792,000 անգամ մէկ տարուաչ

ընթացքում: Սրտի իւրաքանչիւր բարախուսումով 44 գրամ արեան շրջանառութիւն է լինում, աղ անում է օրական՝ 5,850 քիլոգրամ: Բոլոր արիւնը սրտի միջով անցնում է 3 բուլէում: Բնական գրութեան մէջ թոքերը պարունակում են իրենց մէջ 5 լիգր օդ. մենք շունչ ենք քաշում մէկ ժամում 1,200 անգամ, որև աղ միջոցին գործ է ածուում 300 լիգր օդ:

Միւս կողմից, մարդկային մարմնի մէջ հաշուում են 13 տարր, որոնցից 5 գաղալին (ոգիացած) են և 8-ը՝ պինդ:

Մարդու կշիռը 76 քիլոգրամ է և բովանդակում է իւր մէջ այս մասերը՝ 44 քիլոգրամ թթուածին, 7 քիլոգրամ ջրածին, 173 քիլ. ազօտ, 600 գրամ քլոր, 100 գ. ֆրոսթր, 27 քիլ. ածուխ, 800 գրամ ֆոսֆոր, 100 գր. ծծումբ, 1,750 գր. կալցիում, 80 գր. կալիում և 50 գր. երկաթ:

VIII. Տ Ա Ն Տ Ի Կ Ի Ն

Մոծակները և մլակները իսածելու գէմ հնարք.— Հաստատ և արժան միջոցը վարդա-երիցուկի (розовая помашка) թրմոցն է, որով մարմնի բաց տեղերը—երեսին, մօրուքին և ձեռքերին պէտք է քսել: Որսորդութեան ժամանակ նաև՝ ամենաշոգ տեղերում բաւական է այս բազազրութիւնից մի անգամ քսել, որ վերջիչեալ միջատները այլ ևս անհանդիստ չ'անեն:

Վամիի ապակու սեանալու գէմ.— Պէտք է լամիի պատրուցը, թունդ քացախի մէջ թըրջելուց և չորացնելուց վետոյ գործածել, որ լուսուոր և փայլուն վառուի:

Շոր—ջրի փափկացնելը.— Որովհետև շոր ջուրը սապոնը կտրում է և չորերը լաւ չեն լուացւում, գրա համար ամեն մի վեց շիշ (գինու) ջրին՝ եթէ մի թէլի գղալ նշագրի սպիրտ խառնուի, ջուրը լուացքի համար բոլորովին պիտանի կը գառնայ:

Իմանալ սպանած թըռչունը ջահել է թէ պառաւ.— Պէտք է քորոցի գլխով թռչունի մորթուն վրայ հարել, եթէ հեշտ մանի, ուրեմն թռչունը ջահել է. պինդ կաշին հակառակն է ցոլց տալիս:

Մահուղի արժանաւորութիւնը իմանալու համար.— Մահուղի ամբութիւնը իմացում է իւր թեղից և մանուածքից: Եթէ այս թեղերը առանց քանդուելու հեշտ կտրուում են և եթէ ամուր են և լաւ ուրբուած, ուրեմն բանեցնելիս ևս ամուր կը լինի: Մահուղի լատկութիւնը, փոքրի շատէ կախուած է նաև նրա նիւթերի փափկութիւնից և քընքշութիւնից—այսինքն բրդից:

ձանձերին ոչնչացնող թուղթ.— Բաւական է քառանկիւնածե փոքր կտրատած հասարակ թղթերի վրայ, բարակ ձեւած պղպեղը քաղցրաշարաւով (сЪ ПОТОКОМ) խառնած ցանել:

Ս ա պ ն ի տ ե ղ կ ա ր տ ո փ
 գ ո Ր ծ ա ծ ե Լ . — Լ ու ա ց ք ի հ ա մ ար
 կ ա ր տ ո փ ը ա յ ս պ է ս ե ն գ ո Ր ծ ա ծ ու մ .
 կ ա ր տ ո փ ն ա չ ն ք ա ն պ է տ ք է ե փ ե Լ ,
 ո Ր փ ա փ կ ա ն ա յ և ձ ե ու ք ո վ բ ո ն ե Լ ի ս
 փ Լ ի ս ու Լ ի : Յ ե ս ո յ զ ր ա ն ո յ վ պ է տ ք է
 լ ու ա ց ք ը ձ մ բ ու ե Լ ի ն չ պ է ս ս ա պ ն ո յ վ
 լ ու ա ն ա լ ի ս : Ա յ ս պ ի ս ո յ վ ս պ ի տ ա կ ե
 ղ է ն ը մ ա ք բ ու ու մ է և ս պ ի տ ա կ ու մ :
 Կ ա ր տ ո փ ը աւ ե Լ ի լ աւ է , ա ու հ ա ս ա
 բ ա կ մ ե տ ա ք ս է գ ո չ ն ս ու ա ծ չ ո Ր ե Ր ը
 — գ ո Ր ծ ու ա ծ ք ն ե Ր ը լ ու ա ն ա լ ի ս գ ո Ր ծ
 ա ծ ե Լ , ո Ր ո ն ց ն ե Ր կ ը ս ա պ ն ո յ վ լ ու ա
 ն ա լ ի ս չ ա ձ ա ի ս զ ու Ր ս է տ ա լ ի ս ,
 ի ս կ կ ա ր տ ո փ ի ց ե Ր բ է ք ն ե Ր կ ը զ ու Ր ս
 չ ի տ ա լ ի ս :

Կ ո շ ի կ ն ե Ր մ ա ք բ ե Լ ու ն ո Ր
 մ ի ջ ո ց . — Գ ե Ր մ ա ն ա կ ա ն մ ի թ ե Ր թ
 գ Ր ու մ է , ո Ր կ ո շ ի կ ն ե Ր մ ա ք բ ե լ ու
 մ ի ջ ո ց ն ե Ր ի մ է ջ ա մ ե ն ա լ աւ մ ի ջ ո ց ը
 ն ա Ր ն ջ ի (ա պ ե Լ ս ի ն ի) ջ ու Ր ն է , ո Ր ը
 ք ս ե Լ ո վ կ ո շ ի կ ի ե Ր ե ս ի ն , չ ո Ր ա ց ն ե
 լ ու ց չ ե տ ո յ վ Ր ձ ի ն ո յ վ մ ա ք բ ե լ ու է :
 Ա յ ս պ ի ս ո յ վ կ ո շ ի կ ն ե Ր կ ը փ ա յ Լ ե ն
 ո Ր պ է ս ն ո Ր կ ո շ ի կ ն ե Ր :

Թ է չ ձ ա ն ա չ ե Լ ու ա մ ե ն
 ք ի ն մ ա տ չ ե Լ ի հ ա ս ա Ր ա կ
 մ ի ջ ո ց . — Ա պ ա կ է ա մ ա ն ի մ է ջ
 մ ի պ ո ղ ու ն ց թ է չ ի հ ե տ , ք ի չ ս ա ո ը
 ջ ու Ր ա ծ ե Լ և հ ա Ր ե Լ : Ի ս կ ա կ ա ն
 թ է չ ը ջ ու Ր ը շ ա տ ք ի չ կ ը ն ե Ր կ ի ,
 մ ի ն չ զ ե ո գ ո չ ն ս ու ա ծ թ է չ ի ց , ջ ու Ր ը
 ի ս կ ո չ ն մ ո ղ գ գ ո չ ն ո յ վ կ ը ն ե Ր կ ու ի :
 Ի ս կ ե ո ա ց ն ե լ ու ց չ ե տ ո յ , ե Ր կ ու

ն մ ու չ ն ե Ր ի ջ ու Ր ը ե Ր բ ս ա ու չ ի աւ ե
 լ ի լ աւ կ ի ե Ր ե ա լ : Ա ե ղ ծ թ է չ ի ն ը , ե փ
 գ ա լ ու ց վ ե Ր ջ ը աւ ե Լ ի կ ը պ ա Ր զ ու ի :
 Ի ս կ մ ա ք ու Ր թ է չ ի ն ը ա չ ն ա կ է ս կ ը
 պ զ ա տ ո Ր ու ի , ո Ր կ ը կ ա Ր ծ ու ի թ է
 կ ա թ ն լ ի ն ի խ ա ու ն ա ծ :

Մ ե տ ա ղ է գ Ր ի չ ն ե Ր ը հ ե շ տ
 մ ա ք բ ե Լ ու հ ն ա Ր ք . — Ա ե ղ ա տ ո
 գ Ր ի չ ն ե Ր ը մ ի ք ա ն ի վ ա յ Ր կ ե ա ն կ Ր ա
 կ ի ն բ ու ն ե Լ ու է , ո Ր ո յ վ չ ո Ր ա ց ա ծ
 թ ա ն ա ք ը , թ ո ղ ը , թ ղ թ ի ց կ պ ա ծ
 մ ա ղ ե Ր ը և ա յ Լ ն ա յ Ր ե Լ ո վ գ Ր ի չ ը
 մ ա ք բ ու ու մ է և կ Ր կ ի ն կ ա Ր գ ի ն գ ո Ր
 ծ ա ծ ու ու մ : Մ ի ա չ ն կ Ր ա կ ի ն ե Ր կ ա Ր
 չ պ է տ ք է պ ա հ ե Լ ո Ր կ ա Ր մ Ր ի :

Մ ե տ ա ք ս է գ ո չ ն զ գ ո չ ն
 ն ա խ շ է գ ո Ր ծ ու ա ծ ն ե Ր ը (ВИННИВА
 НИЯ), ո Ր պ է ս զ ի ե Ր բ է ք չ զ ու ն ա
 տ ու ի ն չ ի ս ու ն ա ն ա ն , ա ս ե ղ ն ա գ ո Ր
 ծ ե լ ու ց կ ա մ պ ա տ Ր ա տ ա կ ե լ ու ց ս ա ու ջ
 կ ա թ ի մ է ջ ե փ տ ա լ ու է :

Է Վ ա ն և հ ա ս ա Ր ա կ զ ո
 վ ա ց ու ց ի չ ը մ պ ե Լ ի ք — Լ ի մ ո
 ն ա գ . — Ո Ր պ է ս զ ի զ ու Ր մ ե ք ե ն ա յ ի
 հ ա մ ար փ ո ղ չ ձ ա խ ս ու լ ի , պ է տ ք է
 վ ե Ր ց ն ե Լ ե Ր կ ու մ ա ս լ ի մ ո ն ի թ թ լ ու տ
 (Լ ի մ ծ ո ն ա յ ա կ ի յ ա տ ա յ) , մ ի փ ո ղ ք
 պ ա կ ա ս (10 գ Ր ա ն կ ա մ 10 ց ո Ր ե ն ի
 հ ա տ ի կ ն ե Ր ի չ ա յ ի) ա ձ խ ա թ թ ու ի ս ո
 դ ա և 20 մ ա խ ա լ շ ա ք ա Ր : Ա չ ո ա մ ե
 ն ը չ ա խ ձ ա պ ա կ է մ ա Ր մ ա Ր ե ա յ կ ա մ
 ա պ ա կ է հ աւ ա ն զ ի մ է ջ մ ա ն Ր ե Լ ո վ

և լ աւ մ ա ղ ե լ ու ց չ ե տ ո յ , բ ե Ր ա ն ը
 պ ի ն ղ կ ա պ ա ծ մ ա ք ու Ր շ չ ի մ է ջ
 պ է տ ք է պ ա հ ե Լ : Ե Ր բ հ ա Ր կ աւ ո
 բ ու ի գ ո Ր ծ ա ձ ե Լ , ա յ ս փ ո շ ու ց մ ի
 թ է չ զ դ ա լ , հ ա ս ա Ր ա կ կ ա մ ե փ տ ու
 ա ծ և ս ա ու ն ջ Ր ի մ է ջ պ է տ ք է խ ա ո
 ն ե Լ և խ մ ե Լ , մ ա ն աւ ա ն ղ ա մ ա ո
 փ ա մ ա ն ա կ ը :

Կ ա տ ու ի ն՝ ա ղ աւ ն ի ն ե Ր ի
 բ ն ի ց կ ա մ ա յ Լ տ ե ղ ե Ր ի ց
 հ ե ո ա ց ն ե Լ ու մ ի ջ ո ց . — Յ ա լ տ
 ն ի է ո Ր կ ա տ ու ն հ ո տ աւ է տ բ ա
 ն ե Ր և ա ն ու շ ա հ ո տ բ ո յ ս ե Ր շ ա տ է
 ս ի Ր ու մ : Բ ա յ ց փ ե ղ ե ն ա (Ruta gre
 veolens) բ ո յ ս ի հ ո տ ը կ ա տ ու ն ո չ
 թ է չ ի կ ա Ր ո ղ ա ն ու մ տ ա ն ե Լ , ա յ Լ
 թ է մ ի ն չ և ա ն գ ա մ չ ի մ ծ տ ե ն ու մ ա չ ն
 տ ե ղ ի ն՝ ո Ր տ ե ղ ի ց բ ու Ր ու մ է ա յ ղ
 բ ո յ ս ի հ ո տ ը : Թ ա Ր մ փ ե ղ ե ն ա ն ս ա ս
 տ ի կ ա ն ու շ ա հ ո տ ու թ ե ա մ ը է բ ու
 Ր ու մ և ո Ր տ ե ղ ն Ր ա տ ե Ր ն ե Ր ը ձ իւ
 ղ ե Ր ի հ ե տ զ Ր ու ա ծ է լ ի ն ու մ , ա յ ղ
 տ ե ղ ո վ ո չ մ ի կ ա տ ու չ ի ա ն ց ն ու մ :

Ծ խ ն ե Լ ո յ զ ն ե Ր ի մ Ր ու Ր ի ց
 բ ու ն կ ա ծ հ Ր գ ե հ ը հ ե տ ե ե ա լ
 հ ա ս ա Ր ա կ մ ի ջ ո ց ո վ կ ա Ր ե
 Լ ի է հ ա ն գ ց ն ե Լ . — Ծ խ ն ե Լ ո յ զ ի
 մ Ր ու Ր ը ի ն ք ն ի Ր ե ն բ ու ն կ ե լ ու ց ,

բ աւ ա կ ա ն է խ ո ղ ո վ ա կ ի մ է ջ գ լ ի ս ի ց
 մ ի ն չ և ն ե Ր ք ե ո Ր ո շ ե ա լ ք ա ն ա կ ու
 թ ե ա մ ը ա ղ ց ա ն ե Լ , ո Ր ի ց կ Ր ա կ ը
 ա ն մ ի ջ ա պ է ս կ ը հ ա ն ղ չ ի : Ա չ ս հ ն ա Ր
 ք ը ա մ ե Ր ի կ ա կ ա ն լ Ր ա գ Ր ե Ր ի ց ք ա
 դ ա ծ « Պ ո ծ ա Ր ն ա յ ս » լ Ր ա գ ի Ր ն է հ ա
 ղ Ր զ ու մ :

Չ ու ի կ ձ ե պ ն ե Ր ո վ գ ի ն ու
 և ա յ Լ շ ի շ ե Ր ը և ջ Ր ի ա մ ա ն
 ն ե Ր ը լ ու ա ն ա լ ու հ ա մ ար ,
 ձ ու ի կ ձ ե պ ն ե Ր ը չ ո Ր ա ց ն ե լ ու ց չ ե
 տ ո յ պ ա հ ե Լ ու է և ա մ ա ն ն ե Ր ը լ ու ա
 ն ա լ ի ս , ս ա ո ը ջ Ր ի հ ե տ պ է տ ք է
 ա ծ ե Լ մ է ջ ը և լ աւ հ ա Ր ե Լ : Մ ա ք բ ե
 լ ու ց չ ե տ ո յ մ ա ք ու Ր ջ Ր ո վ ո ղ ո ղ ե
 լ ու է :

Դ ա ն ա կ ն ե Ր ի և մ կ Ր ա տ
 ն ե Ր ի ս Ր ե Լ ու հ ե շ տ մ ի
 ջ ո ց . — Վ ե Ր ց Ր ու մ ի ա մ ա ն և
 ջ Ր ո վ լ ց Ր ու ա յ ղ ջ Ր ի մ է ջ , մ ի
 բ ու ու ն ա ղ ա ծ ա և խ ա ու ն ի Ր , մ ի ն չ և
 ո Ր լ ու ծ ու ի : Ա չ ղ ա ղ ա ջ Ր ի մ է ջ բ թ ա
 բ ե Ր ա ն դ ա ն ա կ ն ե Ր ը կ է ս ծ ա մ թ ո ղ
 ն ե լ ու ց չ ե տ ո յ , թ ա ց , թ ա ց հ ա ն ե լ ո վ
 մ ի ք ա ն ի ա ն գ ա մ չ ա Ր ի ի բ ե Ր ա ն ը
 տ ու ը : Ե թ է մ ի ն չ և ա ն գ ա մ դ ա ն ա կ ը
 վ ա տ պ ո ղ ա պ ա տ ի ց լ ի ն ի , է լ ի լ աւ
 կ ը ս Ր ու ի :

IX. ԳԻՒՂ ԱՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

Ոչխարապահներին օգտակար խորհուրդ.— Կերակրի ազդեցութեամբը ոչխարի բուրդը լաւացնելու հնարք: Գիւղատնտեսները աշխատում են միշտ լաւ կերակրել, որպէս զի միսը չաղ լինի և կաթն առատ, իսկ ոչխարի բրդի արժանաւորութիւնը բարելաւացնելու մասին ոչ ոք ոչինչ ուշադրութիւն չի դարձնում: Մինչդեռ, թանկագին բուրթ ստանալու համար, պէտք է աւելի աննդարար կերակուր տալ, քան թէ չաղ միս ստանալու համար: Բացի սորանից փորձուած է որ դեռ չըխուզած գառանն, երկու անգամ աւելի կերակուր պէտք է տալ քան բուրդը խուզածին: Եւ երբ ոչխարը ժամանակից առաջ է կորցնում իւր բուրդը, այդ ցոյց է տալիս, որ վատ են կերակրում: Որովհետեւ բուրդը իւր մէջ ձգուածք աւելի է պարունակում, այդ պատճառաւ ոչխարի կերակրի մէջ պէտք է ձգուածք խառնել:

Ազգաւաների տուած օգուտը և վնասը.— Յայտնի է

որ գիւղացիք ազգաւաներին վնասատու թռչուններ են համարում, այն պատճառով որ նրանք, ցորենահատիկներով են կերակրում և ծառերի պտուղները փշացնում: Մինչդեռ վերջերս եղած փորձերից յայտնուեց, որ ազգաւի կերակրի, նորհասկ բունող ցորենից և պտղից միայն 3% մասն է: Իսկ մնացած 97% մասն անպէտք հատիկներին է բաղկացած, որի 26% մասն ևս կազմում է, հացի հատիկներին վնասող միջատներից: Բացի այդ ազգաւաները ոչնչացնում են մրկներին և մինչև անգամ ջահել ճագարներին: Այս իսկ պատճառաւ ազգաւը հողագործներին, աւելի օգտակար թռչուն պէտք է համարել, քան վնասակար:

Ձիուն ճանճերից ազատելու միջոց.— 10—12 գինու շի մեծութեան ամանի մէջ, թարմ կաղնաթփի (орѣхникъ) տերևները պէտք է եռացրած ջրով սրկել (обдать): Հետեւալ օրը ձիուն մաքրելուց լետոյ, այս ջրի մէջ թրջագ սպունգով թաց արա: Աւել

վի լաւ կը լինի որ ձին, հենց գոմից դուրս բերելիս հարուի կաղնաթփի տերևներով:

Ճեղքուած և կաթուղ տակառները կոծկելու ծէփ.— 60 մաս խողի ճարպը, 40 մաս հասարակ աղը և 33 մաս սպիտակ մեղրամոմը միասին հալեցնելուց լետոյ 40 մաս փայտի մոխիրը, բարակ մաղած վրան ցանելով լաւ խառնելու է: Իսկ գործածելիս կաթող տեղերը առաջուց լաւ չորացնելուց լետոյ վերջիչեալ ծեփով տաք-տաք կոծկելու է: Սառչելուց լետոյ, այս կոծիծը պնդանում է և ամուր փակում ճեղքերը:

Իւղը պահելու հնարք.— Մի գինու շի չափ ջրի մէջ, երկու

թէլի գդալ սալիցիլեան-թթուա (սալիցիլօլալեա կիսլօտա) խառնիր և այդ բաղադրութեան մէջ թաց արած շորով իւղի կտորը փաթաթիր: Իսկ փայտի ամանների կամ տակառի մէջ պահելու իւղին օգտակար է, որ վերոյիշեալ բաղադրութիւնը շորի երեսից ծածկուի:

Պաղատու ծառերի ճիւղերի սղոցելը.— Եթէ, մեծ ճիւղ է, ամեն մի ճիւղը երկու ժամանակամիջոցում պէտք է սղոցել: Առաջ պէտք է ծառի բնից 7—11 վերջով հեռու (բարձր չէ) սղոցել, որպէս զի ճիւղի հեռացնելով ծառի բնին չվնասել, և ճիւղի մնացորդ մասը ծառի բնից մտա, սղոցել: Սղոցելիս պէտք է երեք տեղ սղոցել:

X. Ա Ր Ո Ւ Ե Ս Տ

Կաշուէ գործները հաճախ օգտակար նիւթ. — Վերջերս Վարչաւում մի քանի կաշուէգործներ, կաշուին «ղլիւկօշ» անուանուած հեղանիւթ քսելով, արհեստապէս աւելացնում են, որից ամեն մի կաշի 5—10 գրուանքայ աւելանում է: Մինչդեռ չորութիւնից կաշու քաշը միշտ պակասում է և վաճառողները մշտապէս վնաս վում: Բայց այս գլիւկօշ հեղանիւթի օգուտը այն է, որ դրա փութը 2 ուրբի արժէ, իսկ կաշուի փութը 20—25 բութի է:

Անխառն պղնձի ճանաչելը. — Ամենից առաջ մետաղի կտորի վրայ պէտք է ուշք դարձնել, եթէ մետաղի մաքուր կտորը վարդագոյն է, մետաղի լազանի փայլով և տուպերով, նշանակում է որ զուտ և մաքուր պղինձ է: Իսկ եթէ կտորի գոյնը դեղնավարդագոյն, փայլը բաց կապուտ (МАТОВЫЙ) և տուպերը խոշորատես — մեծակուտ, դա պղնձի մէջ, թթուաւ — ժանդ (ЗАВИСЬ) լինելու նշան է և այդ տեսակ պղինձը ոչ թէ, միայն դիւ-

րարեկ է այլ և կտորտանքներից է բաղկացած (ЛОМКА): Պղնձի թերթը և ձալնից կարելի է որոշել խոշ ձալնը առանձգականութեան, իսկ զիւ ձալնը՝ նրա պնդութիւն է ցոյց տալիս:

Երկաթի կպցնելը. — Վեց մաս ծծումբը, վեց մաս արձձի (СВИНЦОВЫЙ) ներկ և մէկ մաս ոսկէ բորակը (СУРЬ) ածելով թունդ ծծմբաթթուի (սերնօկէսլիկալիի) մէջ թանձր խմոր են շինում: Այս ծէփով պատում են երկաթի կտորած տեղը: Կպցնելուց լետոյ 5—6 օր այդպէս թողնում են: Այս կերպով կպցրածը շատ պինդ է մնում:

Մի ախոտը անուշահոտ դարձնելու համար. — Պէտք է ձխախոտին աւելացնել մի փոքր սոճի-իւղ (СОСНОВОЕ МАСЛО): Այս իւղը, ձխախոտին ոչ թէ միայն ախորժանամ է դարձնում, այլ ունի նաև իւր մէջ, առողջութեանը նըպաստող և օգտակար չափութիւն:

Արակ հանգցնող գնդակ-նեք. — Վերջերս գործածուած կրակը հանգցնելու գնդակները, գցելով հրդեհած շինութիւնների մէջ արաքում են, որով և իրանց մէջ պարունակած դազով հրդեհը հանգցնում: Այդ գնդակները շատ թանկ են ծախում 1—2 1/2 ուրբի. թէև այդ բաղադրութիւնը, առանց ամանի հատը 5 կոպէկից աւելի չի նաանում: Ահա այդ գնդակները պատրաստելու, երկու արժան տեսակ բաղադրութիւն, որ հետեւալներն են 1) Հասարակ աղ 24 գրովանքայ, նշաղիւր 12 գրով և 2 1/2 վերդրօ ջուր: 2) Մէկ մաս սոդա, 3 մաս հասարակ աղ և 96 մաս ջուր: Այս բաղադրութիւնները շէրում ածելուց լետոյ, բերանը եռացրած ջրի մէջ փափկացրած խցաններով (պրօբկալով) պինդ խցելով, խէծով պատելու է:

Երկաթը, չուգունը, և պողպատը միմիանցից դանազանելու միջոց. — Այդ նիւթերի վերայ պէտք է շրջանակներ գծել. շրջանակների վերայ պէտք է կաթացնել ազօտի թթուաւ, մի քանի բոպէ թողնելուց և կաթիլը մաքրելուց լետոյ շրջանակը (կաթիլի տեղը) պէտք է ջրով լուանալ: Եթէ այդ կաթիլի տեղը սպիտակախառն մոխրագոյն բիծ երևայ, պարզ նշան է

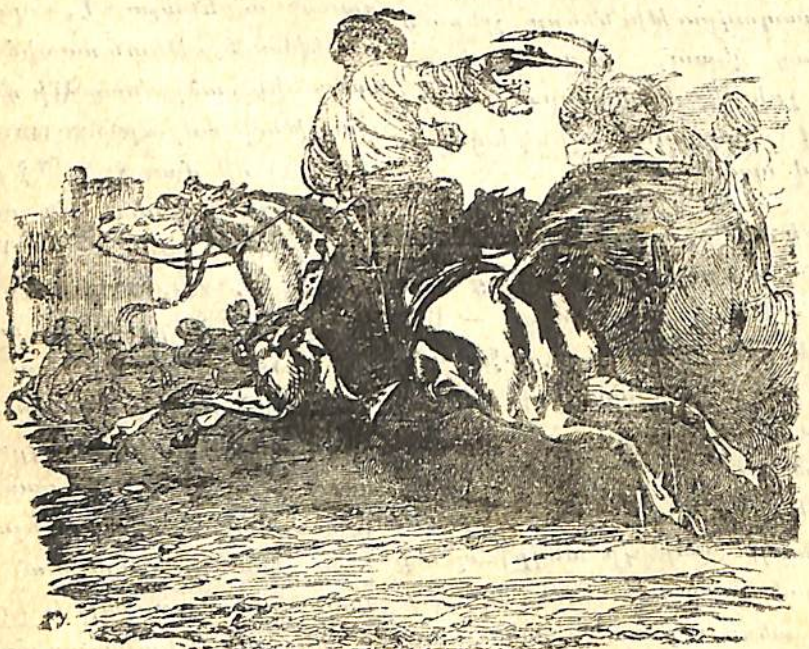
որ երկաթ է, եթէ — սևաւուն պողպատ: Իսկ եթէ չուգունի վրայ է, տեղը բոլորովին սև բիծ կ'երևայ: Այնպէս որ այս միջոցներով շատ հեշտութեամբ կարելի է այս երեք մետաղները զանազանել:

Արհեստական ցրտութիւն առաջացնելու շքնաբ. — Ամառ ժամանակ, ջուրը արհեստականապէս սառեցնելով կարելի է սառուց ստանալ: Յըրտութիւն լատաջ բերող բաղադրութիւններից մի քանիսը հետեւեալներն են, որոնց մասնիկները առաջուց մանրացրած-ծեծած և ջրումը հալեցրած պատրաստ ունենալու է, որպէս զի բարեխառնութեան աստիճանը բաւականին ցածրանայ: Մի մաս ազօտաթթուի ամիաք (азотно кислаго аміака) մի մաս ջրի մէջ լուծելով մինչև 29% աստիճան բարձրութիւնը ցածրանում է: Մի մաս նշաղիւրը (хлористый аміакъ) և երեք մաս ջուրը 19% աստիճան են ցածրացնում: Մի մաս բորակը (селитра) և վեց մաս ջուրը 11% աստիճան: Աղերի բաղադրութիւնը ստրանցից աւելի է սառեցնում: Ահա այսպէս երեք մաս նշաղիւրը + չորս մաս գլաուբերեան աղը + երկու մաս բորակը և իննը մաս ջուրը, ցրտութեան աստիճանը 32% են հասցնում: Մի ուրիշ բաղա-

գրութիւն—9 մաս նատրի ֆոսֆատը և 4 մաս ազօտի թթուէն լուծելով ջրի մէջ 30% աստիճանի ցրտութիւն կը ստացուի. կամ 5 մաս ամիակի աղ—5 մաս ամենալաւ բորակը և 16 մաս ջուրը իրար խառնելով 15% աստիճան ցրտութիւն է առաջ բերում:

Մետաքսէ գործուած ներքը (матеріи) իսկապէս ճանաչել.—Մետաքսէ թանկագին սև գործուածները միշտ դժուարութեամբ են ջոկում, չիմանալով թէ

նրանցից որը լաւ կը գիմանայ: Ահա հասարակ միջոց գրանց ճանաչելու համար: Փայլի, ատլասի կամ մուար առնելիս, նմուշի կտորը մի ծայրից միւսը պէտք է ծալել և եզունգով քսել որ լաւ ծալուի: Յետոյ այդ նմուշի կտորը երկու ծայրերից բռնել և երկու կողմից էլ թեթև ձգելով ուղղել: Եթէ գրանից ծալած տեղի գիծը անհետանայ—դա կը նշանակէ թէ կտորը լաւն է. ընդհակառակն եթէ ծալածի գիծը չ'անհետանայ, դա ասլրանքի—կտորի վատութիւնն է ցոյց տալիս:

XI. Գ Ի Ի Տ

Լետարգիական մահով թաղուած ներին ազատելու նոր — գիւտ.—Փարիզում ապրող գրաֆ Գարնիչ Գարնիցիին վերոյիշեալ կենդանի թաղուածներին ազատելու, հետեալ գործիքն է հնարել: Այդ գործիքը այնպէս է կազմուած, որ դազաղի մէջ պատահած ամենաթեթև շարժուածքից անգամ սկսում է գործել. որով դազաղում լայտնում է անմիջապէս լույս և օդ, իսկ գերեզմանի վրայ բացուում է դրօշակը և սկսում է դանդահարութիւն: Այս գործիքը ամեն տեսակ գերեզմանների համար կարելի է լարմարացնել և իւր ժամանակին, առանց գերեզմանը փորելու և դազաղը բաց անելու կարելի է հանել. բացի այդ մասսակար գազերից նաև, ոչինչ երկիւղ չի կարող լինել: Վերոյիշեալ գործիքը ոչ թէ միայն Փարիզի առողջապահական ընկերութիւնից, այլ և Փարիզի լայտնի զիտնականներից արգէն հաւանութիւն է գտել:

Բուսաբանական գիւտ.— Թէ որքան տեսակ բուս են գտել երկրագնդիս վրայ մինչև օրս: Մի խառնացի անկարանի հաշուելովը,

մինչև այժմ լայտնի են 173,706 տեսակ բուսեր. որոնցից 12,178-ը ջրեզերեալ, 39,603 սուսկանման, 5690 շուշանանման, 3,041 ծառամամուսիւն, 4,609 տերևամամուսիւն, 565 ոլորապատ (ПЛОДНА И ХВОЩА), 2819 ձարխոտային և վերջապէս 105,231 բարձրատեսակ:

Կողմնացոյց բուս.—Ամերիկայի Միացեալ նահանգներում Silphium Loconatum անունով մի բուս են գտել, որը կարող է կողմնացոյցին փոխարինել: Նրա տերևները մեծ-մեծ են, սրածայր, և միշտ այնպիսի դիրք են բռնում, որ սուր ծայրերը միշտ դէպի հիւսիս է լինում ուղղուած. իսկ լայն ծայրը (բաժակը)—դէպի հարաւ: Ահա թէ այդ բուսի միջոցով մարդ ինչպէս հեշտ կարող է որոշել աշխարհի կողմերը:

Պանիբը և միկրոբները.— Դօկտոր Բաուլէնդի քննութեամբ լայտնուեցաւ որ միկրոբների մեծ մասը, սպանի և իւզի մէջ, այնքան բարեյաջող հանդամանքներում չեն, և սպանի և իւզի կտորին պատուատաժ միկրօբները, ոչ թէ չեն բազմանում այլ և շուտով ոչնչանում են:

244P

XII. ՀԵՏԼՔՐՔԻՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հաց և իւղ տուող ծան. — Յրանսիական Գարոն գաղթականութեան մէջ հետաքրքիր են այն ծառերը, որից տեղական բնակիչները իւղ են պատրաստում. Այդ իւղը դեղին գոյն ունի, կոլի իւղի նման է, զմակից պատրաստած իւղից (մարգարին) լաւ: Իսկ այդ ծառի պտուղներին (երնի ճղմելով) աչնախի հաց են պատրաստում, որի 80% ճարպ է և 18%-ը սպիտակուց Այս բաղադրութեամբ հացը թէև սննդաբար կը լինի, բայց իւր մէջ սոսնձալին (կրախմալ) նիւթեր չարտունակելու պատճառով, հազիւ թէ իսկական հացի տեղը բռնի:

Չարմանալի ժամացուց. — Մի գերմանացի անդրեագործ (ORNDOLOG) մոտերքս զարմանալի ժամացուց է հնարել, որը ամեն ժամին ճիշտ այն թռչունի նման է երգում, որը սպիղ ճէնց այդ ժամանակ երգում է բնութեան ծոցում: Այսպէս գիշերները երգում է սոխակը կէս գիշերին. ժամի մէկին կանչում է սարեակը. 2 ժամին ցածրաձայն արտածիւն

(ТРАВНИКЪ) է ձայն տալիս 3 ժամին էդ լորն է արթնանում. 4 ժամին լաւում է մշահաւի—տորդիկի (գրողտ) ձայնը. 5 ժամին՝ զարթնում է և երգում ջրածիտը (САНИЦА) և չետոյ ամբողջ օրը լաւում է ճնճողկի ծլվուցը:

Չիռուհի և սատկելուց առաջ. — Չիռները, մահուանից առաջ զգում են աներևակաչելի և սոսկալի ահ: Թէև հիւանդ ձիւնձիւնները գոմում ոչինչ ուշադրութիւն չեն դարձնում, բայց եթէ ձին ցրալից սառչում է, գոմում մեծ իրարանցում է ընկնում: Մեռած մարմինների մօտով անցնելիս ձին հանգիստ է լինում. բայց ընդհակառակը միշտ, երբ պատահմամբ սառած կամ սատկած ձի է նկատում, սաստիկ վախում է:

Գիական երիւզիւլը. — Ամերիկայում 20 աւելի հաստատութիւններ կան հանգուցեալների այրելու համար. Անդրիւլում 5, Գերմանիայում 4, Իտալիայում, Եվէլիցարիայում և Եվիցիայում երկ-

երկու: Միմիայն Նիւ-Եօրկում 2000 զիակ են այրել մի տարուաչ ընթացքում: Փարիզում զիակներ այրելու տեղը—փոսը գտնւում է Պերլաշէզ դերեզմանատանը, որտեղ վերջին վեց տարուաչ ընթացքում 28,358 զիակ են այրել: Անցեալ տարի մրաչն այրտեղ՝ բարեկամ. Ների խնդրածօք 200 զիակ են այրել, իսկ հիւանդանոցից բերածները 2587 և 1637 զիակ մեռած ծնուած. Ներից: Հասակն առած մարդու զիակը այրելու համար մօտ մի ժամ է տևում, և մօտ 3—5 ֆունտ ժոխիւր արտադրում: Վօտիկ ապագայում Ս. Պետերբուրգում ևս, զիակներ այրելու ընկերութիւն կը հաստատուի:

Պատանաքաղի գործածութիւնը. — «La seiens pour tous»-ի խօսքերով, պատանաքաղը գործածութեան մէջ մտաւ, սրանից երեք հարիւր տարի առաջ, բայց այնքան էլ հեշտութեամբ չընդունուեցաւ, որովհետև ի հնումն, ինչպէս և այժմ շատ տեղերում (մատներով) ձեռքով կերակուր ուտելու աւելի նախամեծար էին համարում՝ քան պատանաքաղով: Պլուտարքոսը ևս ձեռքով ուտելու մի շարք կանոններ ունի դրած:

ԳԻՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
—
ՇՁԵՐՈՒ ՕԳՈՒՏԸ.
Գործար Բիտէրսանդիալի առողջապահական թերթը պատմում է թէ 'ի Բրէշիլ (Հարաւային Ամերիկա), մկներու ծաւրաչեղ աճման առաջն առնելու համար տեղացիք մի տեսակ ընտանի օձ են մեծացնում և տնորում պահում, որ կատուի պաշտօն է կատարում. այս օձերը մեծ արագութեամբ սննդացնում են մկներին: Սոյն օձը փոքրիկ պօսաչի նման է, որ Ժիպօչա են կոչում. տասը ասք երկարութիւն ունի և հաստութիւնը բաղաւկի չափ կալ. այս սողունը թէ՛ անվնաս է և թէ՛ կարելու: Ռիօ-Ճանիէրիօյի, Բահիայի և այլ քաղաքներու վաճառականական հրապարակներու վրայ հատը 5—6 ֆրանկի են ծախում. իւր շարժումները դանդաղ են և ծաւրաչեղ քաղցրութեամբ վարվող (բայց ոչ մկներու հետ): Ժիպօչան ամբողջ օրը տանը մէկ անկիւնը քնա՛ է անցկացնում. այցելու կկած ժամանակ նա հազիւ թէ իւր տափակ զլուխը վեր է բարձրացնում և երկարացնում: Երբ գիշերը վրայ է հասնում Ժիպօչան սկսում է որսալ, սահլիլ սողալ և ոսանալ. այսպէսով իւր օձապտուղը անելով, ամեն տեղ մտնում

մինչև առաստաղներու, գետիննե-
րու տակ, տախտակամածներում շր-
ջակալում, օղակաւորուելով նետոււմ
ամենայն արագութեամբ՝ սր տեղ
կատուն չի կարողանում գնալ-
նա բունում է մկներին իրենց
վզերից և նրանց ողնաշար ոսկորն
կաղիւնի նման խորտակում: Խիստ
հազուադիւր է, որ ժիւօզան
մկներ ուտէ. ժիւօզան սպա-
նում է միայն սպանած լինելու
հաճուքին համար: Այս օձն մի դար-
մանալի ոչնչացնող արուեստագէտ
է: ժիւօզան անքան լաւ
վարժվում է իւր տիրոջ սանը որ,
եթէ նրան հեռաւոր տեղ են տա-
նում, ուր տեղ իւր կտորածը չկա-
րողանում անել, անտեղից փախ-
չում է և հազուադիւր ոստումով, իւր
նախկին բնակարանը վերադառ-
նում: Խիստ տաք գաւառներում,
սր տեղ մկները վխտում են, ամեն
տուն իւր ժիւօզան ունի. պա-
րայ սներն իսկ, իրանց ժիւօ-
զան ունին: Տանտէրերն իրանց
տունը վարձած կամ ծախած ժա-
մանակ, իրանց ժիւօզանին հա-
զար ու մէկ գովասանքն են ա-
նում լաճախորդին իրանց տունը
վարձել տալու համար:

Պէտք է լաւ ճանաչել օձը, որը
թէ և քեզ անհամակրելի, սակայն
բնութեան մէջ, մեծ և օգտակար դեր
է կատարում: Ինչպէս Ֆռանքլին
դիտել է, օձը թոյն չէ ստեղծում,

ալ նրան պատրաստում է իւր
արտադրիչ մասնաւոր գործարան-
ներով: Իւր շրջակայքից, բնութիւ-
նից, որ նրան շրջապատում են,
ճահիճներու թունաւոր օղից, թու-
նաւոր խտտերու մէջից, լճերու ան-
շարժ ջրերից, անմշակ և խոնա-
հողերու դարչանաութիւններից է
հաւաքում իւր թոյնը: Եթէ լաւ
մտածենք, պետք է հասկանանք որ
երկրիս ամենագարչանոս, զգուելի,
խոնաւ, մութ խոռոչներն ընդհան-
րապէս օձերու որջեր են: Այս տես էր
ժանտախտային տեղերի մի ազմ-
ն երբ, օձն է սր ծծում է և միացնե-
լով նրանց կեղրոնացնում է իւր մէջ
և նրանց արտադրում թոյնի ձևով.
սողունը միայն, այս ժանտախտա-
չին հիւթերու բնակարան չէ (hôte),
ալ օղի մաքրութեան մեծ անձնա-
ւորութիւնն է: Երբ դարձուրելի
թոյնը, որ ապականում է ամբողջ
օղը, հողը, բոյսը,—օձը այդ բոլորը
իւր մարմնի մէջ է առնում: Այս
մեծ, արտակարգ, դարձուրելի, ան-
վերձանելի, անձանօթ և անթա-
փանց գուլութիւնների, (օձը) նախ
չեղաշրջում խմում է, իւր կեն-
դանի գործարանում ամբարում
և բնութիւնը նրանցից ապահովե-
լով ինքն թունաւորում: Աճը
հականդում է բնութիւնն, ինչպէս
մարդն զտում է, մաքրում և
պատրաստում հողն՝ մշակութեան
համար:

XIII. ԲՆԱԳԻՏԱԿԱՆ

ՊՐՈՑ. ՇԷՆՔԻ-ԳԻՒՏԸ ԱՐՈՒ ԿԱՄ ԷԳ ԶԱԽԱԿ ԱՌԱՋԱՑՆԵ- ԼՈՒ ՄԱՍԻՆ:

Վեննայի սաղմաբանական ինս-
տիտուտի տեսուչ պրոֆեսոր Շէն-
քի անունն այժմ ամենքի բերա-
նումն է—նա միջոց է գտել այն-
պէս անելու, որ նոր ծնունդը ըստ
ցանկութեան տղայ կամ աղջիկ
խողերի, հաւերի ու շների վրայ և
չէ շտապում, նա իւր գաղտնիքը
խոստանում է մի քանի ամսից չե-
տոյ լայանել, միայն առ այժմ
այսքանս է ծանուցանում, թէ այդ
նպատակին հասնելու համար նա
ոչ զեղօրայք է գործածում, ոչ ան-
դամահատութիւն և ոչ այն բազ-
մաթիւ եղանակները, որոնք ամու-
սինների մէջ ականջէ ականջ պատ-
մուելով են հաղորդում ու սա-
րածում, բայց որոնք իսկապէս
ոչ մի արդիւնք չեն տալիս. նա
սաղմի վրայ ներգործում է սնն-
դատուութեան, նիւթերի փոխանա-
կութեան միջոցով, բայց ինչպէս՝
դա գաղտնիք է առ այժմ:

Ինչպէս լայանի է, սկիզբներում
սաղմը որոշ սեռ չէ ունենում,
հաւաք նրա սեռը արտալայուում
է որոշ դարգացման հասնելուց չե-

տոյ: Ահաւասիկ մինչև այս սաղմի
որոշ սեռի փոխարկուելը պր. Շէնքը
գործ է գնում իւր միջոցները և
ըստ ցանկութեան սաղմից արու
կամ էգ սեռն է առաջացնում: Նա
իւր փորձերը նախ արել է ծովա-
լինի: Սակայն պրոֆեսոր Շէնքը
խողերի, հաւերի ու շների վրայ և
երկարատե դիտողութիւններից չե-
տոյ կարողացել է իւր նպատակին
հասնել, այսինքն իւր ցանկացած
սեռի սերունդ առաջացրել: Այնու-
հետե նա իւր փորձերը արել է
ոչ զեղօրայք է գործածում, ոչ ան-
դամահատութիւն և ոչ այն բազ-
մաթիւ եղանակները, որոնք ամու-
սինների մէջ ականջէ ականջ պատ-
մուելով են հաղորդում ու սա-
րածում, բայց որոնք իսկապէս
ոչ մի արդիւնք չեն տալիս. նա
սաղմի վրայ ներգործում է սնն-
դատուութեան, նիւթերի փոխանա-
կութեան միջոցով, բայց ինչպէս՝
դա գաղտնիք է առ այժմ:

Պր. Շէնքի գիւտի մասին
լայանի պրոֆեսոր Վիրխովը ան-
հարին չէ համարում այդ բանը,
նրա կարծիքով պր. Շէնքը իւր
միջոցները գործադրում է նախ

քան կանանց ձուն կազմակերպուիլը, որովհետև կանանց ձուն արդէն լիովին որոշ սեռական նշաններ է ունենում:

Մի խօսքով այժմ ընդհանուրի հետաքրքրութեան առարկան սյր. Շէնքի գիւտն է.—հնարաւոր է դա՞ թէ ոչ:

Ինչպէս առաջ բերած պրոֆեսորները կարծիքները երևում է, անհնարին բան չէ սաղմի վրայ աջնպէս ազդել, որ արու կամ էգ լինի. այդ խնդրով զբաղուած են նաև ուրիշ շատ գիտնականներ երկրիս ամեն կողմերում, մանաւանդ Ամերիկայում, ուր անասունների մէջ որոշեալ սեռը բազմացնելու էական նշանակութիւն ունի, օրինակ անասնապահութեան համար: Եւ այդ խնդրով զբաղուած են ոչ այսօրուանից և ոչ երէկուանից, այլ շատ տարիներ առաջ: Ահա օրինակ Զուիցերիացի գիտնական Տիւրին, որ մեծ հռչակ ունի և բաւական նշանաւոր արդիւնքներ է ստացել, ինչպէս է վերաբերում այդ խնդրին:

Տիւրին իր 1863 թիւին հրատարակած «Memoire sur la loi de production des sexes chez les plantes, les animaux et l'homme» գրուածքի մէջ խօսում է բուստերի, կենդանիների, մարդկանց սերունդի մէջ այս կամ այն սեռն աւելացնելու կամ զարգացնելու

մասին: Նա նախ խօսում է բուստերի վրայ, թէ չորութիւնը լուրջ և ջերմութիւնը նպաստում են բուստերի վրայ առաւելագէս արական ծաղիկներ առաջացնելուն, մինչդեռ ընդհակառակն խոնավութիւնը, լույսի և ջերմութեան բացակայութիւնը նպաստում են իգական ծաղիկների բազմանալուն: Զերմութիւնը բուստի նպաստում է նիւթերը կատարելագէս մշակելու և իւրացնելու, ուստի և այդ բուստերի գործարաններն աւելի կատարելագէս են զարգանում: Այստեղից հետեցնում է, որ արական սեռը մարմնական կատարեալ զարգացման արդիւնք է: Բուստքան ժերոն այդ բանն ապացուցանում է նաև նրանով, որ բուստերի անդրանիկ, այսինքն ներքին ճիւղերի վրայ միշտ աւելի արական սերմեր աւելի են լինում, քան թէ յաջորդ կարգի ճիւղերի վրայ, ուր քանի ճիւղը մատող է, այնքան էլ իգական սերմը տիրապետող է լինում: Այսպէսով ուրեմն բուստի շուտ արձակած, ուրեմն և աւելի լաւ հասունացող ճիւղերի վրայ աւելի էլ արական սերմ է լինում, իսկ միւսների վրայ դա ստորինաբար պակասում է:

Կենդանիների վերաբերմամբ ևս շարունակելով իւր գիտողութիւնները Տիւրին օրինակ է բերում երգեցիկ թռչուններին, որոնց վեր-

ջին ձուն թէև ծաւալով մանր է լինում, բայց միևնոյն ժամանակ էլ ամենից զարգացածն է, ուստի և նրանից միշտ արու է դուրս գալիս: Այովերի ու արծերի առաջին ծնունդը համարեա միշտ էգ է լինում, որովհետև արուն դեռ կատարելագէս զարգացած չլինելով, նրա սերմն էլ լաւ զարգացած չէ լինում. սակայն այնուհետև ծընուածներն առաւելագէս արու են լինում, որովհետև աւելի զարգացած և կազմակերպուած կենդանիների մերձաւորութիւնից էլ աւելի հասուն սաղմն է առաջանում:

Մարդկանց մէջ ևս լաճախ անդրանիկ ծնունդը աղջիկ է լինում. մօտաւորապէս 100 ծնունդից 65-ը աղջիկ է լինում, և 35-ը աղաջ (խօսքը անդրանիկի մասին է). անպօրինի ծնունդի մէջ աղջիկ սովորաբար աւելի է լինում, որովհետև կնոջ սեռական գրգռողութիւնն աւելի զօրեղ է լինում զաշտանի սկզբում կամ սկսուելուց փոքր ինչ առաջ, իսկ որքան այդ քրդուան աւելի լինի, այնքան էլ սաղմը (ձուն) զարգացած կը լինի: Հրէաները, որ մերձաւորութեան վերաբերութեամբ պահպանում են Մովսէսի օրէնքները, այսինքն զուգաւորում են զաշտանը վերջանալուց մի շաբաթ քստոյ, աւելի արու զաւակ են ունենում: Բայց եթէ մերձաւորութիւնը կատարուի զաշտանի սկսուելուց փոքր ինչ առաջ կամ սկզբում, արդասիքը էգ է լինում:

Վաթնասունների և մարդկանց մէջ որոշ ժամանակամիջոցներում ձուարանների մէջ առաջանում է սաղմը. կանանց մէջ ամիսը մի անգամ, չների ու կովերի մէջ տարին երկու անգամ, ճագարների մէջ չորս անգամ և այլն, այսինքն այդ միջոցին սկսում է զաշտանը, որ և ամսական է կոչուած կանանց համար: Սաղմը փամփուշտի մէջ է զետեղուած. երբ որ փամփուշտը հասունանում է, սկսում է ամսականը, և փամփուշտը արաքուելով սաղմը ֆալլոպեան խողովակով գնում է դէպի արգանդի լատակը. ահա այդ բոլոր միջոցին սաղմը (ձուն) կարող է բերվնաւորուել: Քանի սաղմը ուշ բերվնաւորուել, այնքան էլ զարգացած է լինում, սւստի և նրանից պէտք է որ առաջանայ արու:

Ահաւասիկ այդ ենթադրութեան հետեւելով պր. Տիւրին առաջարկում է Քէորդ Արքիային, որ իւր արամադրութեան տակ շատ կենդանիներ ունէր, փորձել իւր տեսաւաջ, իսկ որքան այդ քրդուան աւելի լինի, այնքան էլ սաղմը (ձուն) զարգացած կը լինի: Հրէաները, որ մերձաւորութեան վերաբերութեամբ պահպանում են Մովսէսի օրէնքները, այսինքն զուգաւորում են զաշտանը վերջանալուց մի շաբաթ քստոյ, աւելի արու զաւակ են ունենում: Բայց եթէ մերձաւորութիւնը կատարուի զաշտանի սկսուելուց փոքր ինչ առաջ կամ սկզբում, արդասիքը էգ է լինում:

Այս փորձերի վրայ հիմնուած պր. Տիւրին առաջարկում է արու հորթ ստանալու համար ցլեկ կովը միաւորել զաշտանը վերջանալուց քստոյ, իսկ էգ ստանալու համար զաշտանի սկզբում, անմիջապէս:

ՕՏԱՐԵՐԿՐԵԱՅ ԴՐԱՄՆԵՐԻ ԶԱՆԱԶԱՆՈՒԹԻՒՆԸ

ԲՈՒՐԼՈՒ, ԿՈՊԷԿԻ, ՓՐԱՆԿԻ ԵՒ ՍԱՆՅԻՄԻ ՀԱՅՈՒՈՎ

XIV. Վ Ա Ճ Ա Ռ Ա Կ Ա Ն Ա Կ Ա Ն

(Հասարակ սրարտամուրհակի օրինակ)

Թիֆլիս, 1-ին Յուլի 1897 Է.

Մարտի 1000 րուբլ. արծաթի
 Յուլիսի մէկից, հազար ութհարիւր ին-
 նասուն և եօթը ամի, երեք ամիս ժամանա-
 կով, այս իմ սրարտամուրհակիս պար-
 տաւորում եմ վճարելու թիֆլիցի
 2-րդ կարգի վաճառական Յովհաննէս
 Մաթէոսեան կիրակոսեանին կամ որին
 նա կը հրամայէ հազար ուսուրբ ար-
 ծաթ, որը ես նրանից ապրանքով (չտ-
 անք խոսքով) լիովին ստացել եմ
 Սրարտամուրհակի ճիշտութիւնը քաղաքացի
 Վեարձու Չոզոսեան նկրողոսեան:

Արժողութ. գումարը.	Թերթի գինը
2000-ից մինչև 3200 ր.	3,70
3200 " " 4000 "	5,15
4000 " " 6400 "	6,80
6400 " " 8000 "	9—
8000 " " 10000 "	11,40
10000 " " 12000 "	13,80
12000 " " 15000 "	15,80
15000 " " 20000 "	21—
20000 " " 25000 "	37,60
25000 " " 30000 "	33,60
30000 " " 40000 "	42—
40000 " " 50000 "	84—

ԳՐՈՒԱԳԱՒՈՐ ԹՂԹԵՐԻ ՀԱՐԿԸ

Արժողութ. գումարը.	Թերթի գինը
50 ր.	10
50-ից մինչև 100 "	15
100 " " 200 "	20
200 " " 300 "	40
300 " " 400 "	54
400 " " 500 "	70
500 " " 600 "	80
600 " " 700 "	90
700 " " 800 "	1—
800 " " 900 "	1,15
900 " " 1000 "	1,20
1000 " " 1500 "	1,40
1500 " " 2000 "	2,60

Ք Ա Շ Ե Ր Ը

Գ Է Չ Պ Պ Ն
 1 գրվ. հաւասար է 84 մսի. 12 ունցի
 1 ունցի " " 8 դրամին
 1 դրամիման " " 3 սկրուպուլին
 1 սկրուպուլին " " 20 գրանի
 1 գրանը " " 1 ցորենաքաշի
 Զանգան էրկերէրի 402էրը
 Անգլիայի 1 վաճ. գրվ. 16 ունց. հա-
 շասար է ուսուաց 1 գր. 10 մսի
 Յրանսիացուց 1 գր. — " 1/3 " "
 կիլոգրամը . . . 1 " 41 " "
 Պրուսիայի 1 ֆունտը 1 " 13 " "
 1 ցէնտնէր. . . — " 1/2 " "
 Չինաստանի 1 գրվ. 2 " 40 " "
 Եպպոնիայի 1 մուէ 57 " 1 " "
 1 կատարին . . . 1 " 42 " "

Պարսից արատին հաւասար է—ֆրան. 41 սանտ — ր. 10 1/4 կուպ.	
" թուման " ոսկի 11 ֆ. 86 " 2 " 96 1/2 "	
" բանաբաթ " արծաթ 1 " 4 " — " 26 "	
" սահլըղլան " ոսկի 2 " 5 " — " 52 "	
Տաճկաց փարա " մետաղ — " 1/2 " — " 1/3 "	
" պիտասար " արծաթ — " 22 " — " 5 1/2 "	
" լիլր " ոսկի 22 " 78 " 5 " 69 1/2 "	
Աւստրիայի դուկատ " ոսկի 11 " 85 " 2 " 96 1/4 "	
" կրէիցեր " մետաղ — " 2 " — " — 1/2 "	
" ֆլորին " արծաթ 2 " 47 " — " 61 3/4 "	
Պերմանիայի սլֆէնիկ. " մետաղ — " 1 " — " — 1/4 "	
" մարիա " արծաթ 1 " 11 " — " 27 3/4 "	
" " " ոսկի 1 " 22 " — " 30 3/4 "	
" կրոնա " ոսկի 12 " 25 " 3 " 8 3/4 "	
Անգլիայի շիլլինգ " արծաթ 1 " 16 " — " 29 "	
" ֆունտ-ստերլինգ ոսկի 25 " 22 " 6 " 30 1/2 "	
" պեննի " արծաթ — " 10 " — " 2 1/2 "	
Յրանցիայի սանտիմ " մետաղ — " 1 " — " 1/4 "	
" ֆրանկ " արծաթ 1 " — " — " 25 — "	
Քապիլայի լիրա " արծաթ 1 " — " — " 25 — "	
" չինաէլլիմո " արծաթ — " 1 " — " — 1 1/4 "	
Իսպանիայի էսկուդո " արծաթ 2 " 60 " — " 65 — "	
" բէալ " արծաթ — " 23 " — " 5 3/4 "	
" դուրո " ոսկի 5 " 19 " 1 " 29 3/4 "	
" դուրլոն հաւաս. ոսկի 20 ֆ. 39 սանտ. 5 ր. 9 3/4 "	
Շվէյ. Նորվեգիայի և Գան. կրոնա 1 " 33 " — " 33 1/4 "	
" " " մետաղ — " 1 " — " — 1/4 "	
Հոլանդիայի դուկատ " ոսկի 11 " 83 " 2 " 95 1/4 "	
" ըրիտտալէր " արծաթ 5 " 25 " 1 " 9 1/4 "	
" ցէնտ " մետաղ — " 2 " — " — 1/2 "	
Սլոացիալ նահանգ. դիմ. արծաթ — " 50 " — " 12 1/2 "	

» Իգլ	» սակի	51	» 83	» 12	» 95 ¹ / ₄
» ցէնտ	» մետաղ	—	» 5	» —	» 1 ¹ / ₄
Քրազիլիալի միլլէիս	» արծաթ	2	» 60	» —	» 65 ² / ₄
»	» սակի	8	» 23	» 1	» 70 ¹ / ₁₆
» րէիս	» մետաղ	—	» 1/4	» —	» — ¹ / ₁₈
Հնդկաստանի բուլիա	» արծաթ	2	» 38	» —	» 59 ¹ / ₂
» մօգուր	» սակի	36	» 83	» 9	» 20 ¹ / ₄
Կապօնիալի իէն (վաճառականակ.)	»	5	» 39	» 1	» 34 ² / ₄
» իէն	» մետաղ	5	» 16	» —	» 1 ¹ / ₉₂
Քուսիսիալի լէի	» արծաթ	1	» —	» —	» 25—
» քանի	» մետաղ	—	» 1	» —	» — ¹ / ₄
Քուլզարիալի լէվ	» արծաթ	1	» —	» —	» 25—
Սերբիալի լէվ	» արծաթ	1	» —	» —	» 25—
» վարա	» մետաղ	—	» 1	» —	» — ¹ / ₄
Յունաստանի դրախտ	» արծաթ	1	» —	» —	» 25—
» լէպտա	» մետաղ	—	» 1	» —	» — ¹ / ₄
Սգիպտոսի լիվր	» սակի	25	» 61	» 6	» 40 ¹ / ₄
» պիաստր	» արծաթ	—	» 26	» —	» 6 ¹ / ₂
Քուսարալի տինգա	» արծաթ	—	» 73	» —	» 18 ¹ / ₄
» սիլլա	» սակի	15	» 37	» 3	» 84 ¹ / ₂

Ֆրանսիալի ֆրանկը (գրամը) նաև գործ են ածում չորս տէրութեանց մէջ (Շվեյցարիա, Բելգիա, Լուկսէմբուրգ և Մօնակօ):

XV. Դ Ա Տ Ա Ր Ա Ն Ա Կ Ա Ն

Ա. (Ժամանակամիջոցները)

ա) ՔՐԵԱՎԱՆ ՅԱՆՅԱՆՔՆԵՐԻ (ՈՒԳԱԼՈՎՆԻ) ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ:

Մ է կ օր.— Ժամանակամիջոց դատաստանական ամէն կարգադրութեանց դէմ՝ անբառականութիւն չալտնելու և դատաւորին քննութիւն անելուց հետոցնելու համար:

Երեք օր.— Հաշտարար դատաւորի լոնցաւորին վճռի պատճէն տալը:

Եօթն օր.— Մասնաւոր (частная жалоба) զանգատ հաշտարար դատաւորի դէմ, բողոք չընդունելու համար, նահանգական դատարանին պաշտպան ընտրելու մասին չալտարարութիւն կամ վկաների ցուցակը լրացնելու համար և երբ այս գործերի մասին դատարանը մերժի՝ չալտարարութիւն տալու համար:

Երկու շաբաթ.— դատարանական տեղերի վճիռների դէմ բողոք (ապելացիա) և պատասխան (отзывы) տալու համար վկաների և գիտակ անձինքների կողմից չալտարարութիւն դատարանին չներկայանալու արդարանալու ապացոյցների և մասնաւոր զանգատ նահանգական դատարանի որոշման դէմ:

Բ) ՔԱՂԱՔԱՑԻԱԿԱՆ (ԳՐԱԺՄԱՆՍԿԻ ԳՈՐԾԵՐԻ ԴԱՏԱՎԱՐՈՒԹԵԱՆ):

Մ է կ օր.— Հաշտարար դատաւորին գրամոր ապացոյցներ ներկայացնելը (քննութեան օրը՝ մինչև ժամի 2-ը)

Երեք օր.— Հաշտարար դատաւորի վճռի պատճէն տալու համար, հեռացնելը (отводъ) գիտակ մարդկանց, և դատաւորներին գործի քննելուց հետոցնելու մասին զանգատուելը (եթէ ինքը բարեկամ է կամ շահ ունի):

Եօթն օր.— Հաշտարար դատաւորների որոշման դէմ մասնաւոր զանգատ տալը, դատարանին գործի պակաս բաւելու անձնների հասցնելը, Վերջման ապա-

ցոյցի ներկայացնելը և նրանց հերքելը՝ զանգատ որոշելու թէ գործի քննութիւնը ո՞ր դատարանին է վերաբերում. պարտքը հատուցանելու համար ամենակարճ ժամանակամիջոցը՝ շարժական գույքը վաճառելու համար. աճուրդով առած գույքի զինը լրացնելու, և աճուրդի անկանոնութեան դէմ զանգատ տալու համար:

Երկու շաբաթ.— Հաշտարար դատարանի և նահանգական դատ. բացակայական վճռի (заочн. рѣш.) դէմ պատասխան (отзывы) տալը (եթէ գործը կարճացրած դատաւարութեամբ է ընթացել). հերքումն և հակապատասխանելը: Ապելացիալի իրաւունքը վերականգնելու համար նահանգական դատարանին մասնաւոր զանգատ տալը, մասնաւոր զանգատների դէմ բացասութիւն ներկայացնելը, դատարանական ծախքերի պահանջելու մասին խնդիրք տալը (դատարանի վճիռը չալտնած օրից հաշուելով):

Մ է կ ա մի ս.— Հաշտարար դատաւորի վճռի դէմ ապելացեալ և կատացեալ տալը և այն գործերի մասին զանգատուելը՝ որոնք նահանգական դատարանում կարճացրաց կարգով են քննուել. ամենակարճ ժամանակամիջոցը պարտքը հատուցանելու համար մինչև 500 րարժողութեամբ կալուածքի ծախելը:

Վեց շաբաթ.— Ամենավերջին ժամանակամիջոցը՝ շարժական գույքերի վաճառման, պարտապանների և պարտատերերի մէջ՝ վճռած գումարի համաձայնութեամբ բաժանելը, անձնական կալանաւորման մասին որոշման օգտի կորցնելը:

Երկու ա մի ս.— Չարտքերը ինքնա-

կամ վճարելու.— Երբ հատուցումն անշարժ կաշքերից է լինելու. ամենակարճ ժամանակամիջոցը 500 ընդ մինչև 10 հազար ընդ մի արժեքով կալուածքը վաճառելու:

Նրէք ա մի ս.— Սմենակերկար ժամանակամիջոցը մուտքերի հաշիւներկալացնելու, ամենակարճ ժամանակամիջոց 10 հազարանոց կաշքը վաճառելու. վարչական անձանց կողմից հասած վրանաների պահանջները:

Չորս ա մի ս.— Գատարանական պալատի և նահանգական գատարանների վճար դէմ՝ ապելացիայ տալը, (եթէ գործը ընդհանուր կարգով է կատարուել). արտասահման գտնուած պարտապան պատասխանատուի՝ գատարանին ներ-

կայանալը՝ միջնորդ գատարանի վճար կատարման համար:

Վեց ա մի ս.— Հասցէն անշարժ պարտապանների ներկայանալու, վաճառքի մասին գանգատուելու (վարչական-պաշտօնական անձինքների կողմից հասած) և ժառանգների լայտնուելու համար:

Մէկ տարի.— Ապօրինի ծնունդի գործի զարթեցնելը, (եթէ ամուսինը Ռուսաստանումն է գտնուում). ժառանգութեան բաժանման վճար փոխելու մասին ապելացիա տալը:

Նրկու տարի.— Այնպիսի գործերի զարթեցնելու մասին՝ ինչպէսին է կնոջ ամուսնու արտասահման գտնուելը՝ ամենավերջին ժամանակամիջոցը վէճ սկսելու. քաղաքացիական անձնական իրաւունքների, ամուսնական կապով:

Բ. ՀԱՍՏՐԵԿ ԿՏԱԿ ԳՐԵԼՈՒ ԾՐԻՆԱԿ

Յանուն Հօր և Որդու և Հոգու սրբոյ 1897 թ. Մարտ ամսի 20-ին ք. Տիֆլիսիս Ես ՚ի ներքոյ ստորագրողս Տիֆլիսի քաղաքացի Պօղոս Ստեփանեան Նիկողոսեան գտնուելով ուշիմ մտքով և առողջ գատողութեամբ, բոլոր իմ ունեցած ամեն տեսակ անշարժ և շարժական կաշք-գոյքերս, ի՛նչից էլ որ նրանք բաղկացած լինին, իմ մահուանից չետոյ կտակուած եմ Գրիգոր Աետրոսեան Պօղոսեանին, լիովին նրա սեպհականութիւնը Այս կտակը կտակող Պօղոս Ստեփանեան Նիկողոսեանի խօսքերով, — որը մտքով առողջ և երևակայութեամբ ուշիմ էր, — գրեցի՝ եւ Սիմէօն Վարպեանեան Սահակեանս: Այս կտակիս ստորագրեցի Պօղոս Ստեփանեան Նիկողոսեան Այս կտակը գրեցի՝ եւ Սիմէօն Վարպեանեան Սահակեանը՝ կտակող Պօղոս Ստեփանեան Նիկողոսեանի արտասահման խօսքերով, որը մտքով ուշիմ էր և առողջ գատողութեամբ և ինքն՝ կտակողն իր խիական ձեռքով ստորագրեց, որով ստորագրեմ Գաւթ Գէորգեան Միքայելեանց: *) Այսպէս այս կտակը գրելիս, Գարեգին Սողոմոնեան Լեոնեան:

կը գրելիս, Գարեգին Սողոմոնեան Լեոնեան:

*) 1) Բուական է և երկու վկան, եթէ նրանցից մէկը կտակողի խօստովանահայրն է, մինչև անգամ ո՛չ միայն այն դէպքում, երբ կտակողն ինքն է ստորագրել, այլև՝ եթէ ամբողջ կտակը ինքն է գրել: 2) Վկաներ և կտակի գրողներ չեն կարող լինել նրանք ա) որոնց օգտին արուած է կտակը. բ) բարեկամները մինչև չորրորդ-պորտը, եթէ կտակը ուղղակի ժառանգների օգտին է: գ) կտակով նշանակուած (ապետուները), կտակակատարները և հոգաբարձուները. դ) նրանք որոնք օրէնքով կտակ չեն կարող անել. ե) նրանք որոնք որոնց վկայութիւնները քաղաքացիական օրէնքով ընդունելի չեն. զ) դիւր չմացողները և անշարժաւանները. է) Ձերնիգրովեան և Պօլտովայի նահանգներում կանայք: 3) Եթէ կտակը մէկից անելի թերթերից է բաղկացած, ստորագրողները ամեն թերթերի վերջին պիտի ստորագրեն: Կ. Սշխ.

XVI. ՎԻՃԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

Ահա թէ որտեղ կարելի է արժան ապրել, և թէ միջին հաշուով օրը ամեն մէկին կեանքը ինչ արժէ հետևեալ տեղերում.— Բրիւսելում 1 ֆրանկ. 26 սանտ. Նիւ-Եօրկ 1 ֆ. 42 սանտ. Բերլին 1 ֆ. 46 ս. Լոնդոն 1 ֆ. 47 ս. Հոսթ 1 ֆ. 43 ս. Փարիզ 1 ֆ. 52 ս. Փենսիլա 1 ֆ. 53 ս. Վենիս 1 ֆ. 78 ս. Մադրիդ 1 ֆ. 84 ս. և Պետերբուրգ 1 ֆ. 90 սանտ.

Նուս կարելի է կարգալ 38 միլիոն տարածութիւն ընդ միջարք տառեր: Հանդարտ քաղկեդով գնացող մարդը ամեն մի վայրկեանին 1 1/2 արշ. տեղ է անցնում: Ցիւրը (астребъ) մի վայրկեանում մօտ 8 սաժէն տեղ է թռչում. դեղձանիկը՝ (перепелка) մօտ իննը սաժէն. փոստալին ազանսին՝ մօտ 18 1/2 սաժ. արծիւը 14 1/2 սաժ. ճանճը մօտ 25 սաժ. ծիծեռնակը 31 1/4 սաժէն:

Մահուան համեմատական ցուցակ. — Եւրոպայի գրեխառք քաղաքներում մահացման չափը, ամեն մի հազար մարդուն հետևեալ թուերով է արտապաշտում: Բերլին—17,2. Լոնդոն 17,7. Ենեվա—19,0. Հոսթ—19,6. Փարիզ 20,2. Օդեսսա—22,3. Վինետա—22,8. Վարչալա—25,0. Պետերբուրգ—31,4. Մոսկուա—31,4:

Հետաքրքիր հաշիւ.— Երկու գնորդի աճել մի վայրկեանում հաւասար է նրա 2 միլիոն մաս միլիոններին: Մի վայրկեան

I. ԵՐԿՐԱԳՆ. ՄԱԿԵՐԵԿՈՅԹԸ 509,950,714 քառակ. կիլոմետր է (մի կիլոմետրը 469 սաժէն է): ՅՍՄԱՔԸ ԵՐԿՐԱԳՆԻԿՈՅԹԸ մօտ 1/3 մասն է կաղմում—2,458,804. Հող 6,802,634 ջուր: ՈՎԿԻՍՆՈՍՆԵՐԻ ՄԻՋԻՆ ԽՈՐՈԹԻՒՆԸ. — Ստանտեանը 3,790, Հեղեղեանը 3,444. Մեծ-խաղախանը՝ 4003, Հարաւային կիսագնդինը 3,390 մետր: ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԼԵՈՆԵՐԻ ԲԱՐՁՐՈԹԻՒՆԸ. — Եվրէստ 29,000 սանաչախ, Գաւաղեղե 25,171, Ելբօրուս 18,000, Լաւարտը 17,000, Կաղբէկը 16,000, Արազը 13,500: ՆՇԱՆԱՒՈՐ ԳԵՏԵՐԻ ԵՐԿԱՌՈՒԹԻՒՆԸ

Միսիսիպի 5,890 կիլոմետր, Նեղոսը 5,640, Ամազոնը 5565, Եանդ-ձէ-կեան-քը 5,410, Օրը 4,230, Ամուրը 4,155, Վոլ-դան 3,500, Գանուբը 3,042, Գոնը 1,807, Ուրալը 1,520, Բէյնը 1,370, Ահնան 600, Թեմզան 325 կիլոմետր
 ԼՈՒՍՆՈՅ ՀԵՌՄԱՆՈՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՐԿ-ՐԻՑ 362,334 վերստ է: Լուսնոյ չափը երկրիցս 50 անգամ փոքր է:

II.

ՄԱՐԳԿԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔԻ ՄԻՋԻՆ ԹԻՒԸ, Մինչև 60 տ. հասն. Են 100-ից 6 մարդ
 » 80 » » 500 1 »
 » 100 » » 1000 1 »
 Մ Ե Ա Ն Ո Ւ Մ Ե Ն Տ Ա Ր Է Ն Ը 33 մլր. այսինքն ամեն օր 96 հազար մարդ, ամեն մի ժամում 3730 մ. ամեն մի ըն-պէսում 60. մլ վայրկեանում մլ հողի:
 Ծ Ն Ը Ո Ւ Մ Ե Ն ամեն տարի 42 մլր. այսինքն 9,500,000 աւելի, քան մու-նում են:

Պ ս ա կ Ը Ո Ւ Մ Ե Ն 82 մլր., 120 մար-դուն մլ պսակ է դալիս:
 ՊՍԱԿՈՒԱԾԸ ԵՒ ՍՄՈՒԿԻՆ. — Ըստ բժիշկ Կիսերի, ամուսնացած մարդը աւելի հեշտ 60 տարուան է հաս-նում, քան թէ ամուսին 45 տարուան. պսակուածները 1/4 մասն է ապրում մինչև 70 տարի, իսկ ամուսինները 1/20 մասն է հասնում: Ամուսնացածները եր-կարակեցուծիւնը, ընտանեկան կեան-քի պայմանները առաւելուծիւննե-րով է բացատրուում:

ՄԱՐԳՈՒՍ ՄԱՐՄԻՆԸ ունի մտա-ւորապէս 3,831,248 ծակոտիք և ամեն մի քաւակուտի դէպիմ վրայ դալիս է՝ Ճակատին 1,258, կրակներին 548, վզին 1,303, կըծքին 1,136, ճոճքակին 417, ձեւքի ալին 2,736, մասներին 1,740, օտի նըբանին 2,685: Ամառուայ շող-օրը մարդուս մարմնից, այս ծակոտիք-

ներից դուրս է հոսում 15-20 կիլո-գրամ ջուր, — քրտինք, Թուք, արցունք և այլն:

ՄԱՐԳՈՒ ՄԱՋԵՐԻ ԹԻՒՆ Է ՄՈՏ 127,920:
 ՈՐՔՈՒՆ Է ՈՒՏՈՒՄ ՄԱՐԳՍ: Մինչև 70 տարին հասած մարդը, ուտում է 20 վազոնից աւելի կերակուր, այսինքն մօտ 80,000 կիլոգ. 25,550 օրում:

III.

ԵՐԿՐԱԳՆԴԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ:
 Երկրագնդիս վերայ ընտելում են մօտ 1,564 միլիօն ընտելիչ, որոնցից եւ-րոպայում 366 մլր., Ասիայում 860 մլր. և Աֆրիկայում 206 մլր. Ամերիկայում 125 մլր. և Աւստրալիայում 5 մլր.օն:

Երկրագնդիս ազգերը խօսում են 3600 լեզուից աւելի:
 Բուրը կրօնները երկրագնդիս վերայ 1006-ըց աւելի են:

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԲՆԱԿԻՉՆԵՐԸ ՅԵՂՈՎ:
 ՍԼԱՎԵԱՆԵՐԸ ԵՆ 94,355,000 — (սրան-ցից 65 մլր. ուսաներ և ընտելներ, 11 մլր. լեհեր, 7 մլր. չեխեր, մօրաւներ, 10 մլր. սերբիացիք, բուլգարներ և կրօտներ):
 ՌՕՄԱՆԱԿԱՆ ԿՍՄ ԼԱՏԻՆԱԿԱՆ ԱԶ-ԳԵՐԸ — 98,948,000 հողի: (Սրանցից Ֆրանսիացիք 40 մլր. Ետալացիք 30 մլր. սպանացիք և պօրտուգալացիք 23 մլր. ուսանացիք 9 մլր.: ԳԵՄԱՆԱ-ԿԱՆ ԱԶԳԵՐ — 115,130,000. (սրանցից Երմանացիք և հօլանդացիք 63 մլր. անգլիացիք 40 մլր. սկանդինաւեցիք 9 մլր.): — ՀԱՅԵՐԸ 5 մլր.օն են: Հրէաները մօտ 9 մլր.օն: Կրօնով ամբողջ երկրա-մասնի վերայ Քրիստոնեաները —
 Կաթոլիկներ 245 մլր.
 Բողոքականներ 140 »
 Ուղափառներ 91 »
 Այլ և այլ քրիստ. 10 »
 ՄԱՀՄԵԳԱԿԱՆՆԵՐ 175

ՀՐԷԱՆԵՐ — » 9
 ԿՈՒՊԱՇՏՆԵՐ
 Բուրայականներ 500 »
 Բրաժնականներ 146 »
 Յեռակներ 245 »
 Ընդամենը 1561

IV.

ԳԼԽԱՒՈՐ ՔԱՂԱՔՆԵՐԸ Համարում են, Լօնդոնը՝ 5,190,000 ընտելիչ, Պեկինը 4,500,000, Փարիզ 2,228,806, Վիեննան 1,136,270, Բեռլին 1,125,000, Կ. Պօլիս 850,000, Նիսպօլ 450,000, Պետերբուրգ 1,267,000, Մոսկուա 986,000:

ՀԱՄԱԼՍԱՐԱՆՆԵՐԻ ԹԻՒԸ: Ռուսաս-տանում—9, Իտալիայում—21, Գերմա-նիայում—20, Ֆրանսիայում—14, Անգ-լիայում—12, Իսպանիայում—10, Հո-լանդիայում—3, Շվէյցարիայում — 3, Նիլէյցիայում—2, Ռուսմանիայում—2:
 ՊԱՏԵՐԱԶՄԱԿԱՆ ԾԱԽՍԵՐԸ, Եւրո-պայի վրց մեծ պետութեանց. — Գերմա-նիայինը 516 մլր. Ֆրանկ. Աւստրիայինը 600, Իտալիայինը 980, Ֆրանսիայինը 700, Անգլիայինը 440, Ռուսաստանինը 680. Ընդամենը 3816 միլիօն:

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԶՈՐՔԸ (նշանա-ւոր տէրութեանց) խաղաղ մամա-նակ 3,263,474 հողի Ռուսաստանում 876,838 է. Ֆրանսիայում 512,472 է. Գերմանիայում 491,840, Աւստրիայում 290,106, Իտալիայում 240,915, Անգ-լիայում 221,358, Տաճկաստանում 182,000, Իսպանիայում 131,400, Նիլ-ցիայում 33,020 հողի
 ՊԱՏԵՐԱԶՄԻ ԺԱՄԱՆԱԿ Եւրոպայի միայն հինգ մեծ տէրութեանց զօրքերի թիւը հասնում է մինչև 21,000,000 մլր. ԵՒՐՈՊԱՅԻ ԾՈՎԱՅԻՆ զօրքը բաղ-կացած է 191,000 հողուց:
 Երկաթուղիների զիծը Եւրոպայում մօտ 268,593 կիլոմետր է:
 Հեռադրութիւնը երկարութիւնը Եւ-րոպայում 1,740,698 կիլոմետր:
 Ծնչառութիւնը մլր ըստ հոսում կա-տարում է—18 անգամ. Զարկերակը մլր ըստ հոսում 72 անգամ:
 Առողջ մարդու մարմնի տաքութեան աստիճանը սուսուօտ. 36°/3 է բոս 35-սի, երկկոյեան 37°/3, խի քաշը 4 փուծ 11 գրուանքայ է:

XVII. ԲԱՂԱՔԱԿԱՆ

ԵՐԿՐԱԳՆԳԻՍ ԵՃԱՆԱԿԻՍ ՏԵՐՐԻՏՈՐԻՆՆԵՐԸ ԵՆ ԱԶԳԵՐԸ ԻՐԱՆՑ ԵՐԿՐՆԵՐՈՒՂ

Անունները	Տիրապետող կրօնը	Պետութեան գրուելը	Տարածուելու ք. թիվ	Բնակչաց թիվը	Մագաբա-դաքները
1 Արաբխա	Մահմեդական	Նահապետական	2,300,000	3,000,000	Սիվան
2 Արդևուխն. Հաս.	Քրիստոնեակ.	Նախ. Առ. խաՊետա	2,835,969	4,000,000	Բուր-Ալեքոս
3 Անամ	Անդղ. եկեղ.	Մեարթիէ Տամ-Տալ	230,000	21,000,000	Գուռէջի
4 Անգլլա	"	Վերադրիա կազ.	314,628	36,000,000	Լճուրն
" գաղթակ.	"	"	24,964,096	180,000,000	
5 Աստրո-Հուրդ.	Կաթոլիկ	Ֆրանց-Յովսէփ	676,667	38,000,000	Վիեննա
6 Ազանասան	Մահմեդական	Աբգուրաննան	550,660	4,000,000	Բաբու-Լ
7 Բելուժասան	Մահմեդական	Միր-Խոզարակ	315,015	350,000	Գեղամ
8 Բելլիա	Կաթոլիկ	Լեոպոլդ II. թագ.	29,457	6,000,000	Բրիւսէլ
9 Բոլդարխա	Օրթոդոքս	Ֆերդինանդ իշխ.	99,873	5,001,090	Սոֆիա
10 Բրազիլիա	Կաթոլիկ	Նախ. Ֆ. Պէրլա.	8,337,213	15,000,000	Բիո-ժանիէ, քո
11 Բուխարա	Մահմեդական	Սէլդ-Աբգու-Լ Կմ.	239,000	2 ¹ / ₂ մլլ.	Բուխարա
12 Գերաննիա	Աւետարանա.	Վիլհելմ II.	540,418	60 "	Բեռլին
13 Հաբեշասան	Հայադաւան	Մենելիք II.	508,280	5 "	Գոնդար
14 Հոլանդիա-գաղ.	Ռոդրիգական	Վիլհելմ III.	2,036,291	4 ¹ / ₂ "	Հազա
15 Յունաստան	Օրթոդոքս	Գէորգ I.	68,688	2 "	Աթենք
16 Գանիա	Լիւտերական	Քրիստիան. IX.	232,302	2 ¹ / ₂ "	Կոպենհագեն
17 Եգիպտոս	Մահմեդական	Աբգաս-փաշա	994,600	7 "	Գալլիք

18 Իսպանիա և գաղ.	Կաթոլիկ	Ալֆոնս III ինամ.	1,633,817	27 մլլ.	Մադրիս
19 Իտալիա	Կաթոլիկ	Հուսթերո I.	286,588	30 ¹ / ₂ "	Հուսթ
20 Չինաստան	Կուադաշա	Կվանգ-սու	11,574,356	403 "	Պեկին
21 Կոլումբիա	Կաթոլիկ	Բաֆ-Նունէց	1,118,100	4 "	Բոգոտա
22 Կոնգո	"	Բէդգ. (Թագ.)	2,735,158	17 "	Բոմա
23 Ռուսաստան	Օրթոդոքս	Նիկոլայ II կայսր	20,666,445	125 "	Ս. Պետերբուրգ
24 Կորէյիա	Կաթոլիկ	Քուեշի	218,192	10 ¹ / ₂ "	Սէու-Լ (Կոնդ)
25 Մեքսիկա	Կաթոլիկ	Նախագ. Գիաց	1,946,292	11 "	Մեքսիկա
26 Մարոֆո	Մահմեդական	Մուլէք-Հասան	816,000	8 "	Յէց
27 Պարսկաստան	Մահմեդական	Մուղ-Էդիս-Շահ	1,648,125	9 "	Քեհրան
28 Պերու	Կաթոլիկ	Նախ. Բերնուդէս	1,049,970	5 "	Լիմա
29 Պորտուգալիա	Կաթոլիկ	Գոն-Աարլոս թագ	89,143	5 "	Լիսաբոն
30 Րումինիա	Օրթոդոքս	Կարլոս	129,947	6 "	Բուքրէշ
31 Սերբիա	Օրթոդոքս	Ալեքսանդր I.	48,586	2 "	Բելգրադ
32 Սիամ	Բուդայական	Ջուլալոնգկորին	726,550	9 "	Բանկոկ
33 Միացեալ-Նահ.	Քրիստոնեա.	Մալ-Կինլէց	9,668,272	70 "	Վաշինգտոն
34 Տաճկաստան	Մահմեդական	Աբդու-Համիդ II.	2,061,224	21 "	Կ. Պոլիս
35 Ֆրանսիա և գաղ.	Կաթոլիկ	Նախագահ Ժոզ	3,996,038	76 "	Փարիզ
36 Ղարաղաղ	Օրթոդոքս	Իշ. Նիկոլայ	9030	1 ¹ / ₄ "	Յեթիխէ
37 Չիլի	Կաթոլիկ	Նախ. Իոն-Մոնա	753,216	3 "	Սան-Քարո
38 Շվեյցարիա	Ռոդրիգական	Նախ. Կարլ-Շինկ	41,346	3 "	Բեռն
39 Շվեյցիա-Նորվեդ.	Լիւտերական	Օսկար II.	775,996	7 "	Շտոքհոլմ
40 Եկվադոր	Կաթոլիկ	Նախ. Կոբալքո.	650,937	1 ¹ / ₂ "	Կվիտո
41 Եսպանիա	Սինդոլի օրին	Մա սու-Իսաո Կալց	382,447	40 "	Տոլիս

1) ԹՈՒՍՈՍԱՏԱՆԻ ԵՒ ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԻ ՔԱՆԻ ՔԱՆ-
ՂԱՔՆԵՐԻ ՀԵՌՈՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ:

Տ Փ Խ Ի Ս Բ Յ

Վերաս	Կատարում
Արամյան	210
Աղաբաբյան	422
Արաբյան	243
Արաբյան	387
Արաբյան	1308
Արաբյան	186
Արաբյան	3248
Արաբյան	248
Արաբյան	517
Արաբյան	8766
Արաբյան	1853
Արաբյան	182
Արաբյան	809
Արաբյան	330
Արաբյան	140
Արաբյան	71
Արաբյան	190
Արաբյան	599
Արաբյան	851
Արաբյան	1417
Արաբյան	264
Արաբյան	9264
Արաբյան	192
Արաբյան	282
Արաբյան	93
Արաբյան	569
Արաբյան	415
Արաբյան	422
Արաբյան	2735
Արաբյան	441
Արաբյան	674
Արաբյան	334
Արաբյան	288
Արաբյան	231
Արաբյան	160
Արաբյան	398
Արաբյան	456
Արաբյան	1988
Արաբյան	6520
Արաբյան	2414
Արաբյան	1393
Արաբյան	1508
Արաբյան	2863
Արաբյան	2179
Արաբյան	346
Արաբյան	1859
Արաբյան	2372
Արաբյան	2437
Արաբյան	1522
Արաբյան	3041
Արաբյան	234
Արաբյան	20160
Արաբյան	2262
Արաբյան	10,510
Արաբյան	3529
Արաբյան	902
Արաբյան	941
Արաբյան	2490
Արաբյան	2622
Արաբյան	1830
Արաբյան	1945
Արաբյան	2623
Արաբյան	2917
Արաբյան	1494
Արաբյան	2578
Արաբյան	2223
Արաբյան	345
Արաբյան	499
Արաբյան	407
Արաբյան	461
Արաբյան	443
Արաբյան	200
Արաբյան	100
Արաբյան	433
Արաբյան	286
Արաբյան	1834
Արաբյան	2701
Արաբյան	939
Արաբյան	2128
Արաբյան	1716
Արաբյան	2134
Արաբյան	1222
Արաբյան	2207
Արաբյան	550
Արաբյան	2584
Արաբյան	2536
Արաբյան	201
Արաբյան	2200
Արաբյան	10,644
Արաբյան	1462
Արաբյան	2490
Արաբյան	1910
Արաբյան	1878
Արաբյան	202
Արաբյան	4065
Արաբյան	2522
Արաբյան	1764

3) ԿՈՎԿԱՍԻ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ԳԻՐՔԸ ԵՒ ԲՆԱ-
ԿԻՉՆԵՐԻ ԹԻՒՆԸ:

Ք ա ղ ա ք ն ե ր ք	(տանաչ). Բարձր. ձ. մակեր.	Բնակիչ. թվեր:
Տիվիսի	2400	165,024
Բագու	—	85,679
Եկատարինոպոլ	—	67,610
Ստարապոլ	2000	40,017
Վլադիկավկաս	2346	46,981
Շամախի	2230	28,545
Մաչկապ	—	27,945
Ելակ	—	36,915
Շուշի	5076	32,806
Նուխի	2454	27,757
Արաբապոլ	5079	23,670
Գանձակ	1446	25,294
Գուլիստան	—	24,227
Երևան	3229	24,555
Գարբանդ	—	15,185
Ղուբա	1988	14,730
Թեմրիկ	244	13,656
Ախալցխա	3376	23,265
Մոզդուկ	465	13,989
Բաթում	—	23,878
Սդնախ	2593	10,069
Ղազար	—	8,778
Նովոթրոսիլակ	—	20,304
Գեորգիևիկ	1032	11,290
Թեղուս	2420	11,014
Անապա	—	11,604
Նոր-Բալադեդ	—	7,120
Հին-Նախիջևան	2949	7,911
Գրոզնա	419	6,214
Գորի	2006	7,383
Փոթի	—	5,785
Արմաիր	—	6,634
Ախալքալակ	5545	5,303
Պետրոպոլ	—	4,000
Թեմր-Նան-Շուրա	—	3,356
Կաղզուան	4968	3,298
Փանան	444	3,231
Ղարս	6173	3,137
Գուլիստան	—	2,041
Սուխում	—	3,279
Արգանան	6058	8,844
Նոր-Նախիջևան	—	20,100

3) ԿՈՎԿԱՍԻ ՄԻ ՔԱՆԻ ՏԵՂԵՐԻ ԱՇԽԱՐՀԱ-
ԳՐԱԿԱՆ ԳԻՐՔԵՐԸ:

Տեղերի անունները	Հիս. լայն.	Արև. եր- կայն.
Արաբապոլ	40°47'	61°29'
Ախալցխա	41 38	60 38
Ախալքալակ	41 25	60 08
Բագու	40 22	67 29
Բորժոմ	41 50	61 02
Գանձակ	40 40	64 01
Գեորգիևիկ	44 08	61 08
Գորի	41 59	61 46
Գրոզնա	43 19	63 21
Գիլիջան	40 44	62 32
Գարաբադ	42 03	65 57
Գուլիստան	42 05	62 21
Եկատարինոպոլ	45 01	56 37
Երևան	40 10	62 10
Էջմիածին	40 09	61 57
Թեղուս	41 55	63 08
Թեմր-Նան-Շուրա	42 49	64 46
Տիվիսի	41 43	62 27
Լանքարան	38 45	66 31
Ղազար	42 39	62 18
Կոզլու	40 03	62 10
Ղազար	43 51	64 22
Ղուբա	41 21	66 10
Մոզդուկ	43 44	62 19
Հին-Նախիջևան	39 12	63 04
Նոր-Բալադեդ	40 20	62 47
Նովոթրոսիլակ	44 42	55 26
Նուխի	41 12	64 51
Շամախի	40 37	66 18
Շուշի	49 49	65 24
Պետրոպոլ	42 59	65 09
Պետրոպոլ	44 02	60 45
Սևան	40 33	62 50
Սդնախ	41 36	63 34
Ստարապոլ	45 03	59 38
Վլադիկավկաս	43 01	62 21
Փոթի	42 08	59 19
Փուլիստան	42 16	60 22
Օրդուբադ	38 54	63 41

Ա Ղ Ի Ի Ս Ա Կ

ՈՐԸ ՅՈՅՅ Է ՏԱԼԻՍ ԸՍՏ ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԻՋՈՐԷԱԿԱՆԻ, ԵՐԿՐԱԳՆԴԻ
ՄԻ ՔԱՆԻ ՔԱՂԱՔՆԵՐԻ ԿԷՍ ՕՐՈՒՍՅ ԺԱՄԱՆԱԿՐ.

ժ. ր. վ.	ժ. ր. վ.
Ասխարադ . . 12 54 — ցեր.	Ս. Պետերբուրգ 11 2 — ցեր.
Բաքու 12 20 8 »	Սուխում . . . 11 44 52 »
Բաթում 11 47 — »	Թեմ. խան-շուրա 12 9 12 »
Վարշավ . . . 10 24 52 »	Թիֆլիզ . . . 12 — — »
Վլադիկավկազ. 11 59 28 »	Խարկով . . . 11 25 44 »
Գորի 11 57 12 »	Երևան 11 48 48 »
Եկատերինուպոլ 11 36 — »	Արարատ և Երևան
Գերսինգֆորս . 10 40 36 »	Փարիզ 9 10 8 առ.
Գանձակ 12 6 — »	Լոնդոն 8 58 8 »
Իրկուտսկ (Սիբ.) 3 57 52 եր.	Մադրիդ . . . 8 43 28 »
Քերչ 11 26 44 »	Բերլին 9 54 — »
Քուլթայիս . . . 11 41 40 »	Վեննա 10 6 — »
Կրասնոպոլսկ . 12 32 — »	Հոմ 9 50 16 . »
Մերվ 1 8 — »	Բրիստոլ . . . 9 18 8 »
Մոսկուա 11 31 14 »	Կ. Պոլիս . . . 11 — 8 »
Օդեսսա 11 3 41 »	Շտոկհոլմ . . . 10 12 8 »
Հաշտարխան . 12 12 54 »	Պեկին 4 50 — եր.
Ստավրապոլ . . 11 48 18 ցեր.	Նիւ-Եօրկ . . . 4 45 — եր.

XIX. ԺԱՄԱՆԱԿԱԳՐԱԿԱՆ

Համաշխարհային նշանաւոր անցքերի
և պատմութեան:

- Քրիստոսի ծննդից առաջ:
- 12000 Աշխարհի ստեղծագործութիւնը — ըստ եւրոպացւոց (Թէև զետեղանքները միջնադարէն ստեղծուած են հաշուով):
- 5509 — Ըստ Աստուածաշնչի:
- 5490 — Ըստ հրէից:
- 3257 Նոյ նահապ. տապանն է մտնում:
- 3258 Զրհեղեղ:
- 3492 Հայ ազգի սկզբնաւորութիւնը
- 3341 Հայոց տէրութիւնը սկսում է:
- » Պարոյրը հայոց առաջին թագաւոր:
- » Զինացւոց տաւերը զետեղ:
- 2640 Նինուէի հիմնելը:
- 2492 Հայ ազգի սկզբնաւորութիւնը:
- 2300 Եգիպտոսի թագաւորութ. սկիզբը:
- 2000 Մեոսքսի դարձածութիւնը:
- 1700 Եգիպտացւոց մեհնահան դրերը:
- 1750 Բաբելոնի աշտարակաշինութիւնը:
- 1651 Մովսէս մարգարէն ծնւում է:
- 1600 Ապակիի գետը:
- 1500 Աթենքի հիմնադրութիւնը:
- 1200 Գարենական արուեստի սկիզբը:
- 1150 Տագաւորութիւնը Չինաց մէջ:
- 1056 Գաւթը թագաւորում է:
- 1017 Սողոմոնը թագաւորում է:
- 1010 Սողոմոնի տաճարի շինութիւնը:
- 1000 Փայտի վրայ փորագրութ. սկիզբը:
- 982 Սողոմոնի մահը:
- 800 Արձաթ փողի գործածութիւնը:

- 802 Ասորեստանի թագաւոր. անկումը:
- 754 Հռոմուլոսը հիմնում է Հռոմը:
- 721 Իսրայելացւոց թագաւ. անկումը:
- 585 Երուսաղէմի ակերումը Նաբուգոնոզ.
- 560 Կիւրոսը հիմն. է Պարսից տէրութ.
- 558 Կոնիակիոսը ծնւում է:
- 552 Բուդայականութեան սկիզբը Հնդկաստանում:
- 523 Աստուածաշունչը թարգմանվում է յոյն լեզուով 70-ից ձեռքով:
- 469 Սոկրատեսը ծնւում է:
- 384 Արիստոտէլը ծնւում է:
- 356 Աղէքս. Մակեդոնացու ծնունդը:
- 325 Աղէքս. Մակեդոնացու Հայաստանի վրայով արշաւելը Հնդկաստան:
- 315 Չինական պարսպի շինութ. սկիզբը:
- 300 Մագաղաթի թուղթը հնարում են:
- » Հռոմ. հնարում են աղւակի շինելը:
- 160 Չինացւոց բամբակից թուղթ շինելը:
- 149 Արշակունիաց թագաւորութեան սկիզբը Վաղարշակից:
- 110 Հռոմ. հնարում են սապոն եփելը:
- 76 Կիլիկիոնի ժամանակ Տիւրքները հնարում է շուռ գրելու ձևը:
- 70 Վերջով հրաբուխի ժայթք. շերտ. և Պոմպէի քաղ. ակերումը:
- » Քրիստոսից յետոյ:
- Յիսուս Քրիստոսը ծնւում է:
- 2 Հռոմ. շինում են առաջին ջրաղացը:
- 34 Յիսուս Քրիստոսը խաչվում է:
- » Հայերը ընդուն. են քրիստոնէութ.
- 41 Առաք. գրում են Աւետարանը:

- 60 Հռովման, ներոնի թաղ. ժամանակ շինվում է ապակի (ամանեղէնի) առաջին դործարանը:
- 70 Տխոսը աներում է նրուսաղէմը:
- 97 Յովհաննէս անտարանիչը դրում է նիւստում իր Աւետարանը:
- 135 Հրէից ցրուելը ամբողջ աշխարհ.
- 210 Հռովմում առաջին անգամ, լուսամուտները մէջ ապակի է դնվում:
- 253 Խոսրով Թադաւորը հիմնում է Գալիէժ քաղաքը (Թաւրիզ):
- 257 Ս. Գրիգոր Լուսաւորչի ծնունդը:
- 300 Մեղլամոմից ճրագ են շինում:
- 303 Սուրբ Էջմիածնի հիմնելը:
- 304 Պարսիկները ձեռնարկում են Տիւրքիսի նարնգալա բերդի շինութ.
- 306 Մեծն Կոստանդիանոսը Թադաւոր.
- 321 Մարտի 7-ից Կիւրակին տօնելը սկսվում է:
- 325 Առաջին տիեզերական Սբ. Ժողովը Նիկիայում Կոստանդիանոսի օրով:
- » Արիստակէս Հայրապ. Նիկիայի Ս. Ժող. բերում է «Հաստոյ Հանգանակը»:
- » Ս. Գրիգորիսը Աղուանից կաթող.
- 328 Կ. Պօլսոյ հիմնարկութիւնը:
- 381 Կ. Պօլսոյ տիեզերական Ս. Ժողովը:
- 400 Եւրոպայի եկեղեցեաց մէջ զանգակի դործածութիւնը սկսվում է:
- 406 Մերսոսը գտնում է Հայոց գերը:
- 431 Նիւսոս. երբորդ տիեզ. Սբ. Ժող.
- 446 Վրացիք սկսում են գործած. մեր Ս. Մերսոսի Հնարած այբենը (խոյց):
- 451 Քաղկեդոնի Ժողովը:
- 451 Վարդանանց պատերազ. (յուն. 2):
- 452 Կաթողիկոսական Աթոռի փոխադրումը Ս. Էջմիածնից Գուկն:
- 458 Վարդանի դուստր Շուշանիկը նահ. և Թադ. է Տիւր. (Մերտիսի բերդ.):
- 476 Հռովմացւ. կայսերութ. անկումը:
- 496 Ֆրանկները ընդուն. են քրիստոն.
- 539 Նիւստիայում յայտն. է Քրիստոսի

- Աբղարին ուղարկած դաստառակը:
- 550 Ներամի օրթն ու մտաբար առաջին անգամ Եւրոպայ է բերվում:
- 551 Մովսէս կաթ. հրամանով Աթ. Տարօնացին յօրինում է եկեղ. տօմարը:
- 570 Մահմեդը ծնվում է:
- 597 Վրացիք Հայերից բաժանվում են:
- 636 Եւրոպայում եղեգէ դրչի տեղ փետրէ դրչէ են սկսում դործածել:
- 637 Արաբացիք տիրում են Երուսաղ.
- 650 Լատինացոց եկեղեցեաց մէջ երգեհոն դործածելը սկսվում է:
- 653 Կարգում է Վարդա. Ա. Խաչն տօնը:
- 706 Արաբ. Կաշմ ոստիկ. Նախիջևանի եկ. 800 Հայ իշխան. կրակ. նահ. է:
- 711 Իսպանիան դրաւ. է Արաբներէց:
- 807 Զինացոց պէս Եւրոպայի մէջ էլ Թղթի դործածութիւնը սկսվում է:
- 850 Արաբացիք շաքար են շինում.
- 855 Սլաւոնական այբուբենի գիւտը:
- 862 Ռուսաց տէրութեան սկիզբը:
- 870 Յունաց և կաթողիկաց եկեղեցիները բաժանվում են միմեանցից:
- 924 Բագրատունեաց Թադ. սկիզբը:
- 961 Անին գաւնում է Բագր. մայրաք.
- 968 Խոսրովանոյշը հիմնում է Սահահունայ և Հաղպատայ վանքերը:
- 988 Ռուսները Ս. Վլադ. առաջնորդ. ընդունում են յոյներէց Քրիստոն.
- 993 Կաթողիկոսական Աթոռը Վասպուրականից Անի է փոխադրում:
- » Բագրատունեաց Թադ. վերջանալը:
- 1010 Բագրատ Թադ. Վրաստ. և Վմերեթ. եկեղեցիներ է հիմնում (Մցխէթ.):
- 1011 Թարգմանվում է Վրաց լեզուով առաջին անտարանը:
- 1022 Կուրթօ Եւրոպայի երաժիշտը նօտան հնարում է:
- 1072 Նրուսաղ. տիրում են Սելջուկները:
- 1080 Ռուբինեանք նորոգում են Հայոց Թադաւորութիւնը կիլիկիայում:

- 1086 Խաչակրաց արշաւանքի սկիզբը:
- 1147 Կաթողիկոսական Աթոռը տեղափոխում է Անիից Հռովմայ—Կիլիկ.
- 1171 Եւրոպայի Վիէննայ քաղաքի մէջ բացվում է առաջին դրամատունը:
- 1173 Ս. Ներսէս Շնորհալու. մահը:
- 1212 Թամար Թադուհու. մահը:
- 1222 Նիժնի-Նովգորոդի հիմնելը:
- 1224 Զինգիս-խանի յարձակմունքները և ռուսն. իրան հպատակեցնելը:
- 1238 Մանգոլական լծի սկիզբը:
- 1246 Առաջ. ըմշի. ոսումն. Ֆրանսիայ.
- 1291 Խաչակրաց վերջին արշաւանքը:
- 1294 Կաթող. Աթոռը փոխադրւ. է Սիւս:
- 1299 Ֆլորենց. սկսում են ակնոցն. շին.
- 1301 Կողմնացոյցի գիւտը:
- 1308 Շվեյցարի. Հասարակագետ. հիմն.
- 1311 Երուսաղէմում սկսվում է Հայ-ազգի պատրիարքութիւնը:
- 1323 Անի քաղաքի կործանումը:
- 1330 Ռուսներեբըր, Ֆաուստը և Շեֆերը Հնարում են սպաղբութիւնը:
- 1338 Վաւօդը գտնում են:
- 1365 Ասեղը հնարում են:
- 1380 Թեղանիթի գիւտը:
- 1384 Լեւ.թթ. արշաւանքն. Ս.սիայում:
- 1393 Հայոց Թադաւորութ. վերջանալը:
- 1415 Հուսիսն այրում են:
- 1428 Հրարձակ դէնքի դործածութիւնը Ռուսաստանում:
- 1440 Հռովմի Ս. Պետրոս եկեղ. հիմնարկ.
- 1441 Կաթողիկ. Աթոռը վերջնականապէս փոխադրում է Ս. Էջմիածին:
- 1450 Եւրոպայի մէջ առաջ. գրքի սպաղ.
- 1453 Տաճիկն. տիրում են Կ. Պօլսին և վերջան. է Բիւղայնդակ. կայսրութ.
- 1461 Կ. Պօլսի պատրիարքութեան սկիզբը
- 1464 Նամակասուն և փօստայով Թըղթատար. Հաստատվում է Ֆրանս.
- 1480 Ռուսաստ. ազատվում է Մոնղոլն.
- 1483 Ինկիլկլիցիայի դործադրվելը:

- 1492 Կոլոմբոսը գտնում է Ամերիկան:
- 1500 Ծոցի ժամացոյցը հնարում են:
- 1518 Պարսից Իսմայիլ-Շահը առնում է Տիւրքիսը և Մցխէթը. Հաւաքարի կարմնի մօտ էլ մղկիթ է շինում:
- 1524 Առաջ. ձեռ. լրագ. Վիէննայում:
- » Մակարեայի տօնախաճ. բացումն:
- 1546 Լեւտերը վախճանվում է:
- 1547 Յովհաննէս Գրեգորիս ընդունում է առաջին Թադաւորի տիպոսը:
- 1552 Ամանները կլկիկը հնարում է:
- 1556 Հաշտարխանի թաղ. անկումը:
- 1567 Վեներական ապագրում է առաջին Հայերէն Սաղմոսը:
- 1583 Ռուսները առնում են Սերբերը:
- 1590 Գիտակը գտնուեցաւ Վերմանիայ.
- 1603 Շահ-Աբասի Հայերին գերի տանելը Պարսկաստ.—(Չուղայի գաղթելը):
- 1610 Թէյի գործած. սկսում է Եւրոպ.
- 1612 Ռուսաստանն աղատվ. է լեհերէց:
- 1615 Առաջին տպագիր լրագիրը:
- 1632 Առաջին կանոն. դօրքը Ռուսաստ.
- 1634 Վրաստ. մահմեդականութ. սկիզբը
- 1672 Ծնվում է Մեծն Պետրոս Կայսրը:
- 1689 Շոգերշարթ մեքենաները գիւտը:
- 1700 Ռուսաստանում սկսվում է տարբ. գրութիւնը Քրիստոսի ծննդէց և փոխանակ տեղա. տարին հաշւում են յունով. 1-ից:
- 1701 Առաջին Թատրոնը Ռուսաստան.
- 1711 Գաշնամուրը հնարում են:
- 1723 Մահմադ-Ղուլի խանը աներում է Տիւրքիսը և կողոպ. է Սիօնի եկեղեց.
- 1725 Մեծն Պետրոս Կայսրը մեռնում է:
- 1752 Ֆրանսիկները հնարում է Շանթարգ.
- 1754 Առաջին բանկի հիմնելը Ռուսաստ.
- 1755 Մոսկվայում առաջին Համալսարան.
- 1768 Թուղթ փողի գործադր. Ռուսաստ.
- 1785 Կովկասի փոխարքայութ. հիմնելը:
- » Արմէօն Կաթողիկոսը Ս. Էջմիածնում տպարան է հիմնում:

- 1779 Օգտագրելը Հնարում էն:
- 1785 Ժորժ Ստեֆենսոնը առաջին շոգեկառքը շինում է:
- 1789 Ֆրանսիական մեծ յեղափոխութ.
- 1790 Գարլանը Հնարում է գարլանեան ելեքտրականութիւնը:
- 1791 Նոր-Նախիջևանի Հիմնելը:
- 1794 Հայոց առաջին լրագրի հրատարակութիւնը Հնդկաստանում:
- 1789 Շուշուայ ամրոցի Հիմնելը:
- 1795 Աղա-Մահմադ խանը յարձակում է Տիֆլիսի վերայ և աւերում:
- 1798 Ղարաբաղից 1100 ընտանեք գաղթում են Աղլարս կողմերը:
- 1799 Առաջին պարբ. հրատ. վերնետիկում «Տարեգրութիւն» անունով:
- » վրաց Վերդի XIII-ը յանձնում է վրաստանը Ռուսաստանին:
- 1800 Զօնասեր գտնում է մարմնի պատաստումը:
- 1801 վերնագրութեան դիւարը:
- 1801 վրաց և ռուսաց մէջ 10 յոդ. բաղկացած դաշնագրի ստորագրելը:
- 1802 Ռուսաստ. միւնիստրութիւն է Հիմն.
- 1803 Անդրիայ. մետաղէ գրչի Հնարելը:
- » Շոգեհաւի գիւտը:
- 1812 Արագածի մամուլի Հնարելը:
- 1813 Մոսկովայի Ազգայ. ճեմ. բացումը:
- 1825 Ներսէս Մ աշտարակեցի կաթող. Հիմնում է Ներսէսեան դպրոցը:
- 1828 40,000 Հայեր գաղթում են Ռուստ.
- 1837 Հաստատում է Ս. Էջմ. Սինոդը:
- 1839 Տարւոթ անգղ. Հնար. է լուսանկ.
- » Երևանի թեմ. դպրոցի Հիմնուելը:
- 1841 Առաջին հեռագիրը շինում են վաշինդտոնից Բալթիսը:
- 1842 Ղարաբաղի թեմ. դպր. բացուելը:
- 1848 Ելեքտր. հեռագիրը Հնարում են:
- 1850 Հայոց առաջին թասրոնը Տիֆլիս.
- 1851 Առաջին ռեվոլյուցիոն շինվում է:
- 1853 Արևելեան պատերազմը:

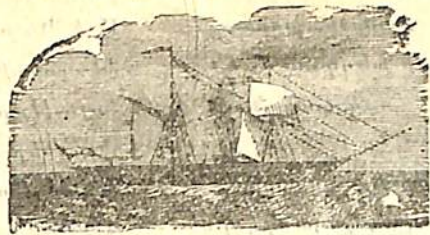
- 1859 Կովկասեան 69-ամեայ սրտերազմ. վերջան. և Նախկին զերի առնելը:
- 1861 Սարկութեան ոչնչացումը:
- 1862 Սուհյեան ջրանցքի բացումը:
- 1864 Կովկասի վերջնական նուաճումը:
- 1867 Ամերիկայից Անգլ. Ստրանդ. ուլի վրայով հեռագրութելը շինում են:
- 1868 Հնդկաստանի հեռագրութելը Կովկասի վրայով շինվում է:
- » «Արարատ» ամս. հրատ. Ս. Էջմիած.
- 1872 «Մշակ» լրագիրը հրատարակում է:
- 1873 Ս. Էջմիած. Վերդ. ճեմ. բաց.
- » «Փորձ» ամսագ. հրատարակում է:
- 1875 Նոր-Նախիջևանի թեմ. դպր. բաց.
- 1877 Ռուս-Տաճկական պատերազմը:
- » Էդիսոնը Հնարում է ֆոնոգրաֆը:
- 1878 Սան-Ստեֆան. դաշնագրութիւնը:
- » Բերլինի դաշնագրութիւնը, որտեղ ստորագրում են և Հայոց ինքնավարութեան 61-րդ յօդուածը:
- 1879 Ելեքտրակ. լսողները Հնարելը:
- 1880 Տերեֆօնի գիւտը:
- 1881 Տիֆլիսում Հիմնում է Կովկասեան Հայոց Բարեգործ. Բնիկութիւնը:
- » «Արձագանք» շաբաթաթ. հրատ.
- 1882 Տիֆլիսում կայանում է Հայոց առաջին ընդ.ուսուցչական ժողովը:
- 1882 վրաց վերջին շառաւելը—Հայագրիկ Մարիամ Թագուհին մուսնում է և Թագվում Տիֆլիսի Հայոց վանքի եկեղեցում:
- 1884 «Նոր-Պար» թերթի հրատարակ.
- 1888 Մահար Ա. Կաթող. ընդունում է Տիֆլիսում Կ. Աղէքսանդր III-ից և այցելում է Բաղու և Փանձակ:
- 1889 Փարիզի Համաշխարհահանդէսը:
- » Պարսից Նահ-Նասրէդինը այցելում է Ս. Էջմիածին:
- » «Մուրճ» ամսագիրը հրատարակ. է:
- 1890 Իտալացուց թագաժառանգին Ս. Էջմ. Մահար Կաթ. ընդունում է:

- 1892 ԳրորՀնեաց հանդիսի Ժամանակ Տիֆլիսի վանքի կամրջի խորտակուելուց 40 հոգի խեղդւում են Կուր գետում. հոգեւորականութիւնն աղաւում է:
- » Կովկասում—խօլերայի կոտորած:
- 1893 Զիկագոյի Համաշխարհահանդէսը:
- » «Հայրենիք» Կաթողիկոս օժուեցաւ:
- 1894 Զին-Նագոնական պատերազմը:

- 1896 Թագազրութիւն Կայսեր Նիկոլայ II և Կայսերուհւոյ Ալէքսանդրա Ֆեօդորովնայի:
- 1897 Յոյն-Թրքական պատերազմը:
- 1898 Ռուսները գրաւում են Չինաստանի Պորա-Արտուր նաւահանգիստը:
- » Իսպանիայի և Ամերիկայի Միացեալ-Նահանգները պատերազմը:

XX. ՀԱՆԱՊԱՐ ՀՈՐԴԱԿԱՆ

Ա. ՆԱԽԱԳՆԱՅՈՒԹԻՒՆ

Գ Ն Ե Ր Ը

Սեւ, Ազովեան եւ Կասպից ծովի վերայ
Գնեքը. II. կարգը III. կարգը

Բաստովեց՝ հազաներդ,
Կերչ և Տեմբուկ 6բ. 25 կ. 3բ. 80 կ.
Խրիմի եւ Կովկասեան Գծերը

Օդեսայից Սեւաստ.	9 բ.	3 բ. 20 կ.
» Եալտայ	11 »	3 » 60
» Քերչ	15 »	5 » 20
» Փոթի	30 »	9 » 60
» Բաթում	30 բ. 50 կ.	9 » 80

ԿԱՍՊԵԱՆ ԾՈՒԼԻ ՎՐԱՅ

Հաշտարև. Պետրովսկի	11 բ.	5 բ. 50 կ.
Ալեքսանդր.	10 »	5 »
» Գարբանտ	13 »	6 » 40
» Բաքու	19 »	7 » 70

Ալեքսանդրով. մինչև Պետրով.	15 բ. 8 կ.
Նիժնից Յարեցին	16 բ. 70 կ. 7 » 95
» Հաշտարև.	20 » — 9 » 80

(Մանրեկայի տեսակի շոգեհաւերով մինչև
Հաշտարևան 15 բ. 65 կ. 7 բ. 50)
Գ Ե Պ Ի Ա Ր Ե Ի Ե Լ Ք:

Օդեսայից } Կ. Պօլս 15բ. 4կ.
Սեւաստոպոլից }

ՊԵՏԱՍՅՈՒՑ Ա.Լ.Ե.ՔԱՍՆԳՐԻՍԱ.

Պետրասայից (Եղեպա.)	54բ. 50 կ. 15բ. 25 կ.
» Ադիան (Արաբ.)	220 51 » —
» Մինգապ. (Հնդկ.)	443 108 » —
» Շանխայ (Չինաս.)	551 139 » —
» Նադաս. (Չինաս.)	574 144 » —
» Խանկոյ Վ. լադի.	600 150 » —

ա) Նորեհաւային երթուղիները Բաթումի, Սդեկասայի և Կ. Պօլսի միջև

Գ Ն Ա Յ Ք Ը

Բաթումից Գնում է.

Երեքշաբթի օրերը: Կէս օրեց յետոյ ժ.:
4-ին ուղի դժով մանուկ
է Սուխումի և Նովորոս-
սկիսկի նաւահանգիստները:
Հինգշաբթի օրերը: Կէս օրուայ ժամ:
4-ին ուղի դժով, Նովորոս-
սկիսկի և Կերչի վերայով:

Շաբաթ օրերը: Երեկոյեան 8 ժամին,
ըջանաւու ընթացքով
(обходн. рейс) բոլոր նա-
ւահանգիստները պտտելով:

Երկուշաբթի օրերը: Երեկոյեան 7 ժ.
արտասահմանեան գնաց-
քով գէղի Կ. Պօլս:

Գալիս է Բաթում.

Երկուշաբթի առաւօտը, Օդեսայից ու-
ղի դժով, Կերչի և Սու-
խումի վերայով:

Չորեքշաբթի առաւօտը, Սդեկասայից ու-
ղի դժով, Կերչի և Նովո-
րոսիսկի վերայով:

Ուրբաթ երեկոյեան, Օդեսայից ըջա-
նաու ընթացքով:
Կիրակի օրերը, առաւօտ. Կ. Պօլսից:
Փոթիից Գնում է Բաթում.

Երեքշաբթի առաւօտը ժամը 9-ին:
Ուրբաթ երեկոյեան կէս գիշերին:
Շաբաթ առաւօտեան ժամը 9-ին:
Բաթումից Գնում է Փոթի.

Չորեքշաբթի և կիրակի օրերը, նաև
Փոթիից դալուց յետոյ:
Իսկ այդ ամեն շաբաթ Օդեսայից
գալիս են և գնում Փոթի, երթուղի
ապրանքակիր և մարդակիր նաւեր:

Բ. ՓՈՍՏԱՅԻՆ ԿԱՌՔԵՐԸ

1. Տփիսիս — Գեղի երեւան (264 վ.)		6. Գեղի օրհորհար (508 վ.)	
Աղստաֆա, (երկաթուղի).	88 ¹ / ₂ վ.	Երեւան	264 »
Գիլիջան	72 ³ / ₄ »	Աղստաֆա	13 »
Սիմեոնովկա	18 ³ / ₄ »	Ղամաղու.	15 »
Ելենովկա	21 ¹ / ₂ »	Գաւալու.	18 ¹ / ₂ »
Նովի Ախտի	16 ¹ / ₂ »	Սաղարաք	18 ¹ / ₂ »
Սուխայա Յոնտանկա.	12 »	Բաշ-Նորաշէն	22 ¹ / ₂ »
Ելենար	19 ¹ / ₂ »	Քաղաքիս	10 »
Երեւան.	15 »	Ղալախ	19 »
2. Գեղի Ա.Լ.Ե.ՔԱՍՆԳՐԱՊՈԼ (224 ³ / ₄ վ.)		Ելենար	12 »
Աղստաֆա.	88 ¹ / ₂ »	ՆԱԽԱՅՈՒՑ	21 »
Նովո-Աղստաֆինսկայա	9 »	Ալինջալու.	24 ¹ / ₄ »
Ուղունթալա	13 ¹ / ₂ վ.	Չուղա (Չուլֆա).	15 »
Քարվանսարա	17 ¹ / ₂ »	Աղա	29 ¹ / ₄ »
Գիլիջան	14 ¹ / ₂ »	ՕՐԿՈՒԲԱԹ.	17 ³ / ₄ »
Մանգալիման	18 »	7. Տփիսիս — Գեղի թելսի (163 ³ / ₄ վ.)	
Մեծ-Ղարաքլիսա	19 ¹ / ₂ »	Օրբանի	10 ¹ / ₂ վ.
Համամու	21 »	Վաղլանի.	13 ³ / ₄ »
Աղբուրաղ	20 »	Սարթաճալա	20 »
Ա.Լ.Ե.ՔԱՍՆԳՐԱՊՈԼ	19 ³ / ₄ »	Կակարէթ	21 »
3. Ա.Լ.Ե.ՔԱՍՆԳՐԱՊՈԼԻՑ — ՂԱՐԱՍԱՐԱՍ — ՂԱՄԻՇ (139 վերստ):		Կաղբէթ	13 ¹ / ₂ վ.
Արգինա	19 »	ՍՂՆԱԻ	21 ¹ / ₂ »
Քարգէտ	21 »	Բակուրցիխէ	15 ¹ / ₂ »
Հայիմ	17 »	Մուկուզանի	17 »
Մեխրէքէ	13 »	Ախուրի	14 »
Ղարս	13 »	Թելսի	16 »
Բեղլիսանկա	20 »	8. Տփիսիս — Վ.Լ.Ե.ՔԱՍՆԳՐԱՊՈԼ (200 ¹ / ₂ վ.)	
Ղարաճաղա	15 »	Մցլէթ	20 ¹ / ₂ վ.
Սարաղամիշ	20 »	Միլկան	14 ³ / ₄ »
4. ՂԱՐԱՍ — ԿԱՂՁՈՒԱՆ (71 վերստ):		ԳՈՒՇԻԹ	17 ¹ / ₄ »
Ջարմալի	20 »	Անանուր	16 ¹ / ₄ »
Չերին-Ղամաղու	20 »	Փասանաուր	21 »
Ներքին Ղամաղու	16 »	Մլէթ	18 ¹ / ₂ »
Կաղզուան.	15 »	Գուրաուր	14 ¹ / ₂ »
5. ՔԻԻՐՎԱՄԻՐԻՑ — ՇԱՄԱԻԻ (71 վերստ)		Կորի.	16 »
Ղարասաղալ	18 »	Կաղբէկ	17 ¹ / ₄ »
Աղու	15 »	Ղարս	14 ¹ / ₂ »
Շերաղիկ	18 »	Բալթա	17 ¹ / ₄ »
Շամալի	18 »	Վ.Լ.Ե.ՔԱՍՆԳՐԱՊՈԼ	12 ¹ / ₄ »

9. Տփեմսիս—ՄԱՆԳԼԻՍ (57 վ.)

Տարածակալ	15
Կօջար	5
Պրիսա	18
Մանկիս	20

10. Տփեմսիս—ԱՂՏՈՒԼԱՍ (54 վ.)

Տարածակալ	13
Բորբալալ	11
Սաղարչէն	15
Բելի-Կիւն	13

11. ԵՐԵՒԱՆԻՑ—ԻԳԻԻՐ (56 վ.)

Էջմիածին Վաղարշ	18
Մարքարալ	18
Իգդիր	19

12. ՄՈԶԳՈՒԻՑ—ՊՐՈՒԼԱԿՆԱՅԵԱՑ (51 վ.)

Պալտոյոյակալ	14
Նկատերինոյարակալ	20
Պրոխորանալ	16

13. ՄՈԶԳՈՒԻՑ ԱԼԼԱԳԻԿԱՎԿԱԶ (75 վ.)

Մանէղիաթ	27
Աչալուկ	20
Կանաչնիսկալ	20
Բաղօրկինա	8

14. ԲՈՐԺՈՄԻՑ Ախալցխալ, Սխալքալակ, Արդանան և Օլախ (300 վ.)

Ստրաշնիսպակ	14
Սղխուր	12
Ախալցխալ	20
Բուստապի	18
Ասպիձա	12
Արարէկալակ	18
Ախալքալակ	17
Սուլխա	18
Ղարնալալ	21
Ջուրղանի	12
Բանրախաթուն	16
Օլչէկ	8
Արդանան	14
Գոմք	12
Դորդ-բիլիսա	22
Պանժուրէտա	24
Պենեակ	15
Օլիխ	26

15. ԵԻԼԱՆԻՑ—ՇՈՒՇԻ ԵՒ ԳՈՐԻՍ (193 վ.)

Ղարամանլի	21
Քառթառ	15
Կարաբղինակալ	18
Շախբուլալ	11

Խօջանլի	19
Շուշի	19
Լիսազորակալ	17
Արդալար	20
Ջաղուր	14
Գիդ	17
Գորիս	19
16. ՀԱԶԻՑԱՏՈՒԼԻՑ—ԼԵՍԿՆԱՅԵԱՑ (175 վ.)	
Ջուրալակ	14
Ղարաչալինակ	15
Սալեան	20
Քաղաքիանդ	18
Անդրէնակ	25
Գէօկ-թալա	23
Ղալ-աղաչ	22
Ղաւմարալի	17
Լեանքարան	20

Դ) ՏԱՆԿԱ-ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՃԱՆԱՊԱՐԷ՝ ՊԱՐԷՆԵՐԸ:

ՍԱՐԱՂԱՄԻՇԻՑ—ՍԻՎԱՍ (723 վ.)

Ղարաղալուրան	34
Զիլին	6
Ջանջակ	17
Արդոս	5
Քէփրիքէօլ	24
Հասան-Ղալա	13
Ղարձուխ	17
Կարին	20
Աղալար	21
Քոչուկ Գափղարիչ	23
Բերնահարան	24
Խան-մաղէն	26
Բալբուրդ	20
Արաշախ	23
Վարդուկիտա	15
Ուչու-Շէիրան	33
Զիրանդի	15
Մէրչիկ	20
Շէրին-գարահիսար	32
Էնդէրաս	29
Ինժու	29
Գէթիու-ղիտի	23
Յամալիլ	27
Քաղի-քէօրալու-Կարմունջ	26
Յանտան	15
Քոխաս	50
Շարախ	23
Էրդիտանէր	14

Ննի-խան	22
Մէրիթէլ	19
Սիլիսա	32

ԻԳԻԻՐԻՑ—ՎԱՆ (229 վ.)

Օրդուլակ	14
Զինգել	12
Ղարաբուլալ	6
Բալաղէթ	51
Քամարձիկ	23
Ջորան-Նղիդ	22
Շաթր-քեանդ	28
Բերդան-ղալա	23
Միւրաք	30
Քեաչանի	24
Վան	28

ՍԱՐԱՂԱՄԻՇԻՑ—ԲԻԹԼԻՍ (377 վ.)

Հասան-ղալա	99
Ինու-ղալա	177
Սելիբան	21
Ջալքերուն	25
Քէլլեան	27
Մուշ	25

ՂՈՒԼՊԻՑ—ՄԱԼԱԶԿԵՐՑ (184 վ.)

Փարնաուտ	25
Քանդարակ	20
Ջաղօ-Ջամ	21
Ղարաբլիսալ	28
Քամուր	16
Արարալի	17
Գեղնիւլ	33
Մալաղկերա	23

ՍԱՐԱՂԱՄԻՇԻՑ—ՄԱՄԱԽԱՏՈՒՆ (251 վ.)

Աղաւար	157
Քանդարաքէլեկ	23
Ննիքալ	17
Պոսլ	22
Մամախատուն	17

Դ) ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ՃԱՆԱՊԱՐԷ:

1) ԵՆԶԵԼԻՑ—ԹԵՀՐԱՆ (292 վ.)

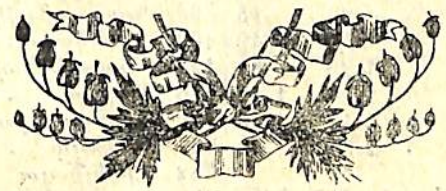
Փիրրաղար	15
Բաշտ	8
Մէնջիլ	65
Ղաղվին	69
Քէհրան	135

2) ՆՈՐ-ՉՈՒՂԱՅՈՎ ԹԵՀՐԱՆ (674 վ.)

Մարանդ	60
Քալիբիլ ք.	68
Քուրքմանչալի	110
Լիանէք	50
Ջէնգեան	116
Սուլթանիկ	35
Ղաղվին	120
Քէհրան	135

3) ՈՒՐՄԻԱՑ—ԽՈՅԻ և Շարուրի վրայով Շահախախի (230 վ.)

Քաղաքիանդ	15
Մէլլան	8
Շահախախ	15
Ղարաղաղէն	16
Խամաղխան	16
Դիլդա	16
Խօլի	16
Ղարաթալա	20
Զիչալի	20
Դիլման	8
Սիլաբալ	7
Քամրա	4
Ջարդամիլդ	3
Քիւսչի	15
Հաջի-Իսաֆ	15
Ասիկար-Աբաթ	9
Հեարդարալ	12
Ղարասանլի	4
Ուրմիա	9

Գ. ԵՐԿԱԹՈՒՂԻՔ

1) ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԱՅՔՆԵՐԸ

ա) ԱՆԳՐԿԱՎԿԱՍԵԱՆ

Բաժնատեր-Բաժնատեր Գնացիք Գործը Գնում:

Բաժնատեր, պրոս. 8 ժ. 20 ր. առ.

Թիֆլիզցի, " 9 ժ. 5 ր. եր.

Բաժն. մարզ. ապ. գն. 8 ժ. 35 ր. եր.

Թիֆլիզցի " 10 ժ. 57 ր. առ.

Բաժնատեր-Բաժնատեր Գնացիք Գործը Գնում:

Բաժնատեր, մարզ. գնացիք 4 ժ. 50 ր. ցեր.

Թիֆլիզցի, պրոս. 9 ժ. 10 ր. առ.

Բաժնատեր պրոս. 12 ժ. 20 ր. գիշ.

Թիֆլիզցի մարզ. գն. 7 ժ. 48 ր. եր.

բ) ԱՆԳՐԿԱՍՊԵԱՆ

Ազուն-Աղայից գնում է 6 ժ. 40 ր. եր.

Ազուն-Աղա գալիս է 7 ժ. 48 ր. առ.

Ազուն-Աղայից գնացիք գնում է և

գալիս երեքշաբթի և շաբաթ օրերը:

Սամարյանը գնացիք գալիս է և

գնում է ուրբաթ և երեքշաբթի օրերը:

Է) ԲԱՍՏՈՎԱԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ

Վաղարշապատից գնում է 9 ժ. 30 ր. առ.

Բաստով գալիս է 8 ժ. 48 ր. առ.

Բաստովից գնում է 7 ժ. 28 ր. առ.

Վաղարշապատից գալիս է 7 ժ. — ր. եր.

2) ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԳՆԵՐԸ

1) Կողմաստան երկաթուղի

ԲԱՍՏՈՎԱԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ

Վերատ	ԲԱՍՏՈՎ	II Գ.	III Գ.
2	Զարեհնայա	—	—
10	Բաթայիկայա	— 23	— 15
34	Վաղարշապատ	— 74	— 49
58	Ստեփանայա	1.26	— 84
81	Կուշկեօվկա	1.74	1.16
99	Կիսլեյկովկա	2.15	1.43
118	Կոնկովկա	2.55	1.70

*) Գլխադիր կայարանները Բաժնատերին

135	Պավլովկայա	2.91	1.94
151	Լեռնայիկայա	3.17	2.10
171	Տիբուսեղկայա	3.60	2.47
192	Մալուստիկայա	3.89	2.57
211	Միրսկայա	4.14	2.76
229	ԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ	4.38	2.92
242	Գոչկեօվկի	4.56	3.04
257	Օարադա-Վուրանսկ	4.76	3.17
273	Կուրանսկայա	4.88	3.32
280	ԱՐՄԱԻՐ	4.97	3.50
313	Կոնստանդուպոլիս	5.70	3.80
335	Նիկոլայեվսկայա	6 —	4 —
353	Բաղադարովկայա	6.20	4.10
366	Նեվիտնո-Միտնո-ՍԱՍՊԵԱՆ	6.30	4.20
385	Բաբուսկի	6.40	4.40
410	Կուրսակայա	6.90	4.60
428	Նադոլսկայա	7 —	4.80
446	Սուխոբուդովկայա	7.20	4.84
466	Միտնո-ՍԱՍՊԵԱՆ Վաղա.	7.50	5 —
490	Նեղոբնայա	7.80	5.20
510	Ջոլիկայա	8.10	5.40
535	Սալգամախկայա	8.20	5.60
554	ՊՐԱՎԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ	8.40	5.60
568	Կոնստանդուպոլիս	8.70	5.80
584	Բարսիկով	8.80	5.90
599	Էյլիստով	9. —	6. —
611	Գար-Վոսի	9.15	6.10
631	Բեսլան	9.30	6.20
652	ՎԱՍՊԵԱՆ ՎԱՍՊԵԱՆ	9.60	6.40

ՏԻՒՐԵՅԿԻՑ—ՆՕՎՈՐՈՍԻՍԿ

Վերատ	II Գ.	III Գ.
12	Ձերաս	37
27	Բելուսկ	76
49	Վիսիկի	1.38
68	Ստանիշնայա	1.91
90	Պլաստոնովկա	2.54
100	Գիշնայա	2.81
127	Եկատերինոպոլ	3.58
146	Ս.Ֆիլսո	4.11
156	Սեվերսկայա	4.39
167	Կլեյկայա	4.70
182	Լիսնեյնայա	5.13
198	Լարիսկայա	5.58

208	Կրիմսկայա	5.85	2.99
220	Բականսկայա	6.19	3.16
254	Նովոբրուսկի	7.15	3.66
ՊԵՏՐՈՎՍԿՈՒ ԳԻՐԸ			
Բեսլանից			
21	ՆԱՐՂԱՆ	45	30
38	Կարբուխ	—	—
48	Սելեպուկայա	1.04	40
57	Միսայիլովկի	—	—
70	Սամաշկի ՆԱՍԿԱՅԱ	1.52	1.01
87	Սլանսկայա	—	—
101	Գրոզնայա	2.18	1.47
ՊԵՏՐՈՎՍԿՈՒ ԳԻՐԸ (Միտնո-ՍԱՍՊԵԱՆ)			
14	Ճեղնուկ	32	21
16	Կարբուխ	35	23
21	Պերեկուլ	—	—
25	Պետրոպոլսկ	54	36
41	Նևնոսուկ	89	59
—	Կիսլուկ	—	70

2) Անդրկովկասյան երկաթուղի

ՓՈԹԻՑ

Վերատ	Փ Ո Ց Ի	II Գ.	III Գ.
14	Ձերաս	— 32	— 21
35	Նովո-Սևնակի	— 77	— 51
48	Սարաշ	1.04	— 69
61	ՍԱՄՏՐԵԳԻ	1.31	— 87
ԲԱՍՏՈՎԱԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ			
20	Քարուլի	— 44	— 29
35	Նովո-Սևնակի	— 77	— 52
49	Սուխա	1.05	— 70
68	Լանչուսով	1.47	— 98
75	Նիդուլի	1.62	1.08
88	Սալգամախ	1.91	1.27
97	ՍԱՄՏՐԵԳԻ	2.09	1.39
108	Կապիտանով	2.23	1.55
125	Կոնս	2.69	1.79
Ռիոն—Քուրսևա			
132	Սալգամախ	2.85	1.90
154	ԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ	2.87	2.10
166	Ջիրուլի	2.95	—
175	Բեյրուզ	3.30	2.19
184	Մարելիս	—	—
—	Ցիլա	—	—
—	Վասիլովո	—	—
219	Միտնո-ՍԱՍՊԵԱՆ	2.45	2.57
229	Գոմի	3.45	2.74
243	Քարելի	3.65	3.16

260	ԳՈՐԻ	4.17	3.33
273	Գրակայի	4.60	3.60
285	Կասպի	5.05	3.76
300	Գանսկա	5.55	3.86
310	ՄՅԻԹ	5.85	3.90
320	Սվնայա	5.93	3.95
330	ՏՓԻՍ	6 —	4 —

ՏՓԻՍՍԵՑ—ԲԱՍՏՈՎԱԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ

337	Նախիչևան	— 33	— 10
350	Սալգամախ	— 45	— 30
366	Վարադեազ	— 80	— 53
387	Սուխա-Բուլայ	1.20	— 84
394	Փոչիլի	1.62	1.08
408	Աղաստաֆա	1.92	1.28
427	Թուր	2.33	1.55
452	Շեքամ	2.87	1.91
474	ՇԱՄՔՈՐ	3.35	2.23
496	Ելիսապետապոլ	3.60	2.45
513	Գալ-Մաշնադլի	3.90	2.60
536	Կերան	4.22	2.81
559	Ելիսա	4.53	3.24
583	Լեռնաքի	4.48	3.24
602	ՌԱՍՏՈՒՆ	5.10	3.40
626	Միստալի	5.70	3.80
645	Քիսրգամիր	6.90	4 —
668	Սաղախ	6. —	4.10
692	ՂԱՐՍՍՈՒՆ	6.30	4.20
716	Հաջի-Քարուլ	6.60	4.40
733	Նավադի	6.90	4.60
766	Սելիս	7.20	4.80
787	Սանդաշալ	7.50	5 —
812	Փուխ	7.80	5.20
830	Բալաջառի	7.90	5.40
840	ԲԱՍՏՈՎԱԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ	8.10	5.40

ԲԱՍՏՈՎԱԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ ԵՒ ՍՈՒՐՈՒՄՆՈՒ ԳԻՐԸ

Վերատ	II Գ.	III Գ.
12	Սարունջի	55 կ. 28 ուղ. 35
18	—	80 " 41 " 46

Կանգնում է 15 րոպե և լեռ գնում է Բաղու. լեռ գնալիս ևս նոյն գնորն էն:

ԲԱՍՏՈՎԱԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ ԲԱՍՏՈՎԱԿԱՎԿԱՍՊԵԱՆ

Վերատ	II Գ.	III Գ.
129	Հաջի-Քարուլ	3.96
189	Քիսրգամիր	5.76
232	Ուջարի	6.63
274	Ելիսա	7.41
338	Գանսակ	8.61
426	Աղաստաֆա	10.13
513	Տիբիս	11.36

585	Գօրի	12.38	7.59
627	Միխայիլով	12.83	7.87
686	Վիլիլի	13.38	8.20
672	Քուլթալիս	13.71	8.41
714	Բրոն	13.65	8.37
743	Մամուրեղի	13.91	8.53
804	Փօթի	14.50	8.83
840	Բաթում	14.84	9.10

3) Անդրկասպիան երկամուկի:

ՈՒԶՈՒՆ ԱԳԱՅՑ — ԱՄՈՒ ԳԱՐԻԱ:

ՈՒԶՈՒՆ ԱԳԱ			
26	Միխայիլով	70	36
48	Մուլլա-Քարա	1.33	68
82	ԲԱԼԼԱ ԻՇԷՄ	2.31	1.18
112	Ալգին	3.13	1.60
127	Պերեկով	3.55	1.82
143	Աղջալ-Ղուլմա	4	2.05
174	ՂԱԶԱՆՋԻԿ	4.86	2.48
190	Աղուն-Սու	5.31	2.71
212	Ուշակ	5.96	3.05
243	ՂԱՆԱՐՎԱԳ	6.81	3.48
270	Կոջ	7.54	3.85
294	Բամի	8.24	4.21
324	Սրբման	9.09	4.65
354	ԲԱՆԱՐՎԵՆ	9.93	5.07
381	ՂԱԼԻՄԻՍ	10.69	5.46
406	Գեօղ-Թեփե	11.39	5.83
428	Բեղիմեյլի	11.99	6.12

448	ԱՍԻՍԱԹ.	12.58	6.43
480	Գեաուրա.	13.48	6.89
518	Բարա-Գուրմալ	14.54	7.43
536	Արախի	15.00	7.69
568	ԿԱՍԻԿԱ	16	8.18
607	Գուշակ	17.10	8.74
651	ԹեՆՋԵՆ	18.34	9.37
723	Գորթ-Ղուխ	20.36	10.41
746	Ղարարաղա	21.01	10.74
770	ՄեՐՎ	21.69	11.09
796	Բայրամ Ալի	22.41	11.45
831	ՂԱՅԻՆԻ	23.43	21.97
872	Ուշ Զալի	24.55	12.55
931	ՌԱՅԹԱՔ	25.21	13.40
954	Ղարարալ Ղուխ	26.81	13.73
976	Բարխանի	27.48	14.04
989	ԱՄՈՒ-ԳԱՐԻԱ	28.10	14.36

ՈՒՍԱՍԱՆԻ ԳՆԵՐԸ

II Գ. III Գ.			
Ղարաղիլիկաղից	— Բաստով	18.34	9.37
Բաստովից	— Մոսկուալ (Վ. օրծնեմով)	—	—
(Նարկով-Վուրսկով)		35.65	18.21
Մոսկուալից	— Պետերբուրգ	13.21	5.68
Պետերբուրգից	— Ղարալիս	29.41	15.04
Ղարալիսից	— սահմանը	8.10	4.29
Մոսկուալից	— Նիժնա.	11.53	5.28

ԵՐԿԱԹՈՒՂՈՒ ԷԺԱՆՑՐԱԾ ԳՆԵՐԸ

II կարգ III կարգ			
Բաթումից	— Բաղու	11 ր. 10 կ.	7 ր. 40 կ.
Թիֆլիսից	— Գորի	1 » 53 »	1 » 2 »
»	Միխայիլով	2 » 43 »	1 » 62 »
»	Քուլթալիս	4 » 8 »	2 » 72 »
»	Փօթի	5 » 21 »	3 » 47 »
»	Բաթում	6 » — »	4 » — »
»	Աղստաֆա	1 » 92 »	1 » 28 »
»	Գանձակ	3 » 68 »	2 » 45 »
»	Նւլախ	4 » 53 »	3 » 2 »
»	Բաղու	8 » 10 »	5 » 40 »

Աղստալիսով — ընդհատումներով ճանապարհորդելիս, տոմսակները ոչ ունին միայն Թիֆլիսից — Գանձակ, Աղստաֆա, Գորի, Միխայիլով մի օր (օր ու գիշեր) ճաշակելով տոմսակ գնելուն չաջորդող կես գիշերից. մինչև Քուլթալիս, Փօթի, Բաթում, Նւլախ՝ երկու օր. մինչև Բաղու՝ երեք օր: Բաթումից Բաղու՝ չորս օր:

XXI. Ա Ն Ո Ւ Ն Ն Ե Ր

ՈՐՈՆԲ ԸՆԳՈՒՆՈՒԱԾ ԵՆ ՀԱՅՈՑ ՄԷՋ

ԱՐԱԿԱՆ ՍԵՌԻ

Աբգար	Առաւան	Արաէմ	Գառնիկ
Աբէլ	Առաւեղ	Առստամ	Գասպար
Աբխողոմ	Առաքել	Արփիար	Գարեգին
Աբրահամ	Առնակ	Աւագ	Գեղամ
Ագամ	Ասպար	Աւետիք:	Գէորգ
Ագաս	Ասպուրակէս	—	Գիսակ
Աթանազիս	Աստուածաս.	Բար	Գիտ
Աթանաս	Ասքանազ	Բարիկ	Գիւտ
Ահարոն	Ատովմ	Բարկէն	Գնէլ
Աղան	Արայ	Բագրատ	Գրիգոր
Աղէքսանդր	Արամ	Բազ	—
Ամասիա	Արիստակէս	Բախուր	Գազ
Ամբրոսիոս	Արմաշիս	Բաղդասար	Գանիէլ
Ալբուկ	Արմենակ	Բարթոլոմէոս	Գաւիթ
Անանիա	Արշալոյս	Բարսեղ	Գիորնիսիոս
Անատոս	Արշակ	Բիւրասպի	—
Անդրէաս	Արշամ	—	Եղեկիէլ
Անտոն	Արշաւիր	Գաբրիէլ	Եզնակ
Անուշաւան	Արսէն	Գագիկ	Եզնիկ
Ապրամ	Արտակ	Գաղիշոյ	Եզր
Աշոտ	Արտաշէս	Գաղրիկ	Եղբայր
Ասանձար	Արտաւազդ	Գալուստ	Եղիա

Եղիազար
 Եղիշէ
 Եղիսէ
 Եսասի
 Երեմիա
 Երուանդ
 Եփրեմ
 —
 Զանգակ
 Զարեհ
 Զարմայր
 Զաւէն
 Զաքարիաս
 Զոհրաբ
 Զուարէն:
 —
 Էմին
 Էմանուէլ:
 —
 Ընձաք
 Ընջուղ:
 —
 Թապէոս
 Թաթիկ
 Թաթուլ
 Թէոդոս
 Թէոդորոս
 Թողիկ
 Թոռնիկ
 Թովմաս
 Թորգոմ
 Թորոս:
 —
 Իսահակ

Իսրայէլ:
 —
 Լեոն
 Լոյս
 Լուսնթագ:
 —
 Խաղ
 Խաչալուր
 Խաչիկ
 Խոռ
 Խոռխոռոնի
 Խորէն
 Խոսրով:
 —
 Ծատուր
 Ծաւուկ
 Ծովակ:
 —
 Կալմոս
 Կամսարական
 Կարապետ
 Կարգոս
 Կարէն
 Կիրակոս
 Կիւրեղ
 Կոմիտաս
 Կոռնակ
 Կոստանդին
 Կորիւն:
 —
 Համագասպ
 Համբարձում
 Հաչկ
 Հաչկակ

Հայրիկ
 Հայրապետ
 Հաւան
 Հաւանակ
 Հեթում
 Հմայակ
 Հրահաս
 Հրաշխայ
 Հրատ
 Հրանտ:
 —
 Զմռիկ:
 —
 Դագարոս
 Դէոնդ
 Դուկաս:
 —
 Եակար
 Եակարիոս
 Եաղխաղ
 Եամբրէ
 Եամիկոն
 Եանաճիհր
 Եանաւաղ
 Եանէճ
 Եանուկ
 Եաշտոց
 Եատթէոս
 Եարգարէ
 Եարկիանոս
 Եարկոս
 Եարաիրոս
 Եեւթիսեդէկ
 Եեհրուժան

Մեսրոպ
 Մժէժ
 Միհրան
 Միհրդատ
 Մինաս
 Միսակ
 Միքայէլ
 Մխիթար
 Մկրտիչ
 Մշակ
 Մովսէս
 Մուշ
 Մուշեղ
 Մուշէ:
 —
 Յակոբ
 Յարութիւն
 Յովակիմ
 Յովհաննէս
 Յովսէփ
 Յուխնան
 Յուսիկ
 Յօբ
 Յօնան:
 —
 Վահագետ
 Վարդոս
 Վաւանարդ
 Վերշապուհ
 Վերսեհ
 Վերսէս
 Վիկողայոս
 Վորայր:
 —

Շարա
 Շաւասպ
 Շաւարշ
 Շմաւոն
 Շնգիղ:
 —
 Ռսկան:
 —
 Զամիչ
 Զմշկիկ:
 —
 Պապ
 Պապիկ
 Պարգև
 Պարէտ
 Պասակ
 Պարսամ
 Պարոյր
 Պետրոս
 Պերճ
 Պոզոս:
 —
 Ջանիկ
 Զօջիկ:
 —
 Ռափայէլ

Ռոմանոս
 Ռուբէն:
 —
 Սահակ
 Սամուէլ
 Սամիսոն
 Սանակ
 Սանասար
 Սանատրուկ
 Սարգիս
 Սեդրակ
 Սէթ
 Սենեքերիմ
 Սերովբէ
 Սիմօն
 Սիրակ
 Սիսակ
 Սիօն
 Սկայրդի
 Սմբատ
 Սողոմոն
 Սուրէն
 Սուքիաս
 Ստեփաննոս
 Սրապիոն
 Սօս:
 —
 Սրժուիկ
 Արուսեակ
 Արշանոյշ
 Արտաշամա
 Արեշատ
 Արեգնազան:

Վահագն
 Վահան
 Վահէ
 Վահրամ
 Վահրիճ
 Վաղարշ
 Վաչէ
 Վասակ
 Վասասար
 Վանատրուկ
 Վարգիս
 Վարգակ
 Վարժ
 Վարդ
 Վարդիկ
 Վարդան
 Վարդգէս
 Վարձ
 Վարոս
 Վարազդատ
 Վարազդէն
 Վաւմշապուհ
 Վաղէս
 Վիրապ
 Վիրապազուհ
 Վրէն
 Վրթանէս
 Վրոյր:
 —
 Ի Գ Ա Կ Ա Ն Ս Ե Ռ Ի

Տաճատ
 Տարսն
 Տարօն
 Տիգրան
 Տիմոթէոս
 Տիրան
 Տիրիթ
 Տրդատ:
 —
 Տոլակ:
 —
 Փառնակ
 Փառնակէս
 Փարսման
 Փափակ
 Փիլիպպոս
 Փայլակ:
 —
 Քերովբէ
 Քրիստափոր
 Քրիստոսատ:
 —
 Օգսենախոս
 Օշին
 Օտայ:
 —
 Դասիկ
 Դատրիկ:
 —
 Եղիսաբէթ
 Երանեակ
 Երանուհի

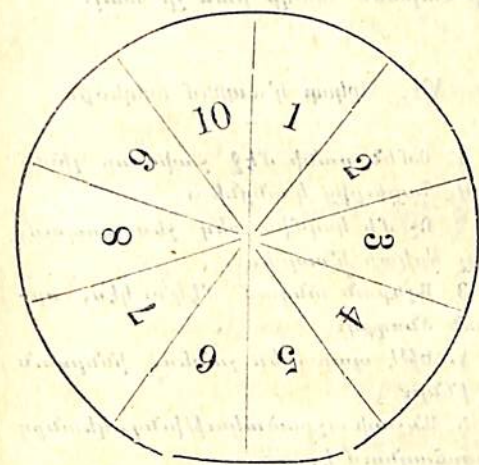
Եփեմիա
Եւա:
—
Զապէլ
Զարմանդ.
Զարուհի:
—
Թագուհի
Թէկղի:
—
Իզաբէլլա
Իսկուհի
Իւղաբեր:
—
Լուսաբեր
Լուսիկ
Լուսահեղ
—
Խոսրովանոյշ
Խոսրովիզուխա
—
Մաղիկ:
—
Աարինէ:
—

Համազասպ.
Համասփիւռ.
Հայաստան
Հայկանուշ
Հեղինէ
Հռիփսիմէ
Հրաշիա:
—
Չուրիկ:
—
Մանէ
Մանէն
Մանան
Մանուշակ
Մարգարիտ
Մարիամ
Մարթա
Մաքրուհի:
—
Յուզիթ
Յոյս
Յուստենէ:
—
Նարգէս
Նազիկ

Նազելի
Նազենիկ
Նեկտարինէ
Նուարդ
Նունէ:
—
Շողակաթ
Շողեր
Շուշան
Շուշանիկ:
—
Ոսկեհատ
Ոսկի:
—
Պերճանոյշ
—
Սաթենիկ
Սահակազու.
Սահականոյշ
Սանգուխա
Սառա
Սաթո
Սիրանոյշ
Սմբատուհի
Սողոմէ

Սմբատանոյշ
Սովիա
Սրբուհի:
—
Վարդիթէր
Վարախէր
Վարդենի
Վառփառէ
Վարդանգուխա
Վարդանոյշ
Վարդուհի
Վարսենիկ:
—
Տաճատուհի
Տիգրանուհի
Տիրուհի:
—
Յողիկ:
—
Փառանձեմէ
—
Քրիստինէ
Քոյրիկ:
—
Օլսաննա:

XXII. ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ *

8. Ինչ կը ցանես, այն էլ կը հնձես:
9. Որդկերանցով՝ ծեր ժամանակը:
10. Ամենքի հետ չես վարվում: Կ'ոչնչանաս, աչդպէս մի շարունակի:

II. Յաջողութիւն կ'ունենաս:

1. Միայն ճարպիկ և հեռատես եղբոր:
2. Եթէ քեզ աւելի խնայուր պահես:
3. Եթէ աշխու և չափաւոր լինիս:
4. Կանանց միջոցով ամեն բանի կը հասնես:
5. Միայն թէ թողնես յիմարութիւններդ:
6. Ետըրը՝ քո գիտենալուցն է կախուած:
7. Միայն հարսնացուն հարուստ պէտք է լինի, թէկուզ տարիքը 60-ից էլ անց:
8. Եթէ եռանդով գործես:
9. Առանց այն էլ ինքդ լաւ կաս:
10. Այնպէս, ինչպէս ինքդ ցանկանաս:

Հետեւալ ՎՄ բաժանմունքների հարցերից ամեն միւրը, ցանկացողները իրանց մտքումը պահում են և գնդակը գցում են վերը նշանակած շրջանի մէջ տեղը: Իսկ պատասխանը պէտք է գընդակի տակի թուերի մէջ փնտռել:

I. Բաղաւոր կը լինիմ արդեօք:

1. Այո կը լինես, բայց ծոյլ ես:
2. Որ չես աշխատում ինչ կը լինես:
3. Եթէ առաւօտները վաղ պարթնես:
4. Գործիք արի եղբր միայն:
5. Եթէ աչդ ուրիշին ևս ցանկանաս:
6. Խնայողութիւն չունես:
7. Քեզ այնպէս չես պահում՝ որ լինես:

III. Իմ իղէալս սիրում է ինձ արդեօք:

1. Նայիր հայելուն, տես արդեօք կարելի՞ է քեզ սիրել: Դեռ ասում ես որ ինքնասէր էլ չես:
2. Սիրում է, բայց ծածկում է:
3. Չի էլ մտածում աչդ մասին:
4. Բայց քեզ հետ և ուրիշներին էլ է սիրում:

*) Այս զուարճալիքը գետեղում ենք որպէս խաղ՝ մեր ընթերցողները համար:

- 5. Նաչելով թէ ի՞նչ ես ընծայելու
- 6. Ձեռն ամաչում, ինչ քո սիրելուդ խամանակն է:
- 7. Սիրում է, միայն թէ մինչև քո կարողութեան վերջին կողմը:
- 8. Քեզ շատ սիրելուդ տանջում է:
- 9. Միայն քանի որ տեսնում է քեզ:
- 10. Շատ քիչ:

IV. Շուտ կը լինի արդեօք իմ հարսանիքը:

- 1. Երբէք, եթէ վերջը չմտածես:
- 2. Երբ քո քեզին է, միայն զգուշացիր:
- 3. Ո՞ւմն ես պէտք կամ ումն ինչ:
- 4. Մինչև քեզ չապահովես:
- 5. Երբ բարեկամ գտնես:
- 6. Երբ խելօքանաս:
- 7. Շատ ուշ ես մտածում:
- 8. Որ միտք չ'ունես՝ լաւ է մի վանք մտնես:
- 9. Շուտ, հէնց այս տարի, բայց չես աշխատում:
- 10. Ունեցած առաւելութիւններդ գործ դիր:

V. Եկող տարի ինչպէս կը լինի:

- 1. Նաչելով թէ դու ինչ կը լինես:
- 2. Լաւ, եթէ խելքդ զլինի պահես:
- 3. Եթէ առաջուց առած ունենաս վիճակահանութեան տոմսակ, կը տանես:
- 4. Մամուր շոգ, ձմեռը ցուրտ:
- 5. Հարուստների համար լաւ կը լինի:

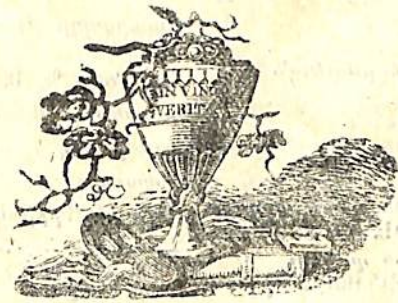
- 6. Խելքիդ գոտ կը տաս, փողեր կը ծախես:
- 7. Այդ վատ բնաւորութիւնդ չես փոխի:
- 8. Բանդ որ պինդ չընես՝ շատ վատ կը լինի:
- 9. Ուրախ և բաղդաւոր. միայն զգուշ եղիր:
- 10. Փողեր շատ կ'ստանաս, շատ էլ կը ծախես՝ տակը բան չի մնայ:

VI. Երկար կ'ապրեմ արդեօք:

- 1. Ամեն բանի մէջ չտիւտար լինելով, հարիւրից կ'անցնես:
- 2. Ոչ մի կողմից քեզ չես զսպում, ինչ երկար կ'ապրես:
- 3. Այնքան անգամ մէկ ու կէս, որքան ծնողքդ:
- 4. Եթէ պարտքեր չանես, իննըսուն և իննը:
- 5. Անչափ աչքածակութիւնդ, կեանքդ կարճացնում է:
- 6. Ապրես՝ չապրես. ինչ օգուտ, երբ ոչ քեզ համար ես և ոչ ուրիշի:
- 7. Ինն անգամ ինը տարի, բայց ցրտից զգուշացիր:
- 8. Գլուխդ հով, փորդ թոյլ և ոտքերդ տաք պահելով շատ երկար կ'ապրես:
- 9. Նախանձու սիրտդ կեանքիդ ցեցըն է, մինչև չըթողնես այդ, երկար ապրելու լուս մի ունենալ:
- 10. Ինչպէս թունդ քացալը իր ամանն է՝ որտեղացնում, այդպէս էլ այդ նախանձուութիւնդ՝ կեանքդ է կարճացնում:

XXIII. ԵՐԱԶԱՅՈՅՑ ԼՈՒՍՆԻ

- Լուսնի 1, 3, 5, 9, 13, 18, 19, 22, 26, 30 օրն—Երազն ի բարին կատարի:
- » 2, 10, 12, 16, 28—Երազն երեք օրն կատարի:
- » 8—Երազն ութ օրն կատարի:
- » 23—Երազն երեսուն օրն կատարի:
- » 14—Երազն քառասուն օրն կատարի:
- » 11, 15, 17—Երազն օրն կատարի:
- » 6—Երազն ի տարին կատարի:
- » 29—Երազն լաւ է:
- » 4, 7, 20, 21, 24, 25, 27—Երազն սուտ է:

XXIV. Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ի

ԹԻՖԼԻՍԻ ՄԻ ՔԱՆԻ ՀԱՅ ԲԺԻՇԿՆԵՐԻ ԵՒ ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐԻ
(Երգուեալ Հաւատարմատարների) ՀԱՍՑԷՆԵՐԸ:

1) ԲԺԻՇԿՆԵՐ	№	2) ՓԱՍՏԱԲԱՆՆԵՐ	№
Անանեան Ստեփաննոս Յովհան.		Ա.Թաբէզեան Ներսէս Ասլանեան	
Քոյովինսկի պրօսպեկտ	22	Գրիբօեդ.	25
Ս.Երզնէի Վահան Մարգ.		Ս.Երզնէի Սեֆեքեղի Մարգ	
Քոյովինսկի պրօսպ.	5	Քոյովինսկի պրօսպ.	5
Ա.Թանդիլեան Ալեքսանդր Զաք.		Հախումեան Վաթէոս Անդր.	
Վեյիամին. փողոց.	13	Գրիբօեդ.	25
Բաքայեան Աւետիք Վիրա.		Ղաբաբէզեան Աղէքսանդր Յովհ.	
Սեբեգեակայա	14	Սոյուրախի.	—
Բաքեան Գէորգ Սարգսեան		Մէլիք-Սոյամեան Սոկրատ Ստեփ.	
Սիմոնովսկի	22	Բարօնսկայա	—
Գասպարեան Գովհան. Աստուածաս.		Մէլիք-Նուբարեան Ստեփաննոս Գրիգ.	
Սեբեգեակ	18	Լաբօրատորնայա	40
Լաւնիկովիչ Մեքայէլ Վիրա.		Ապեհուբարեան Յովհաննէս	
Յիլգայինսկի	96	Սապօթերի փողոց	—
Աարապետեան Աղէքսանդր Բաք.		Տէր-Յովհաննիսեան Յակոբ Գրեգ.	
Մեքայէլեան փող.	84	Չալչալաձեան.	
Վուկոլջանեան Յովհաննէս Ա.Թան.		Տէր-Ստեփանեան Գաբրիէլ Սուլբ.	
Պաշկինսկի	21	Ստարօ-ինստ.	14
Մայսուրեանց Սամսոն Կարապ.		Տէր-Ստեփանեան Բառնազակ Ստեփ.	
Բարօնսկ. անկիւն.	—	Գանձախայա	22
Նաւասարդեան Բաբրատ Աբրահ. Մեղչ.		Քալանթարեան Քալանթար	
Հիւանդանոց Վարանց. արձանի դիմաց:		Նաղօրնայա	—
Հասումեան Նիկողայոս Կարապետ.		Քալանթարեան Նիկողայոս. Անդր.	
Մեքայէլեան	118	Կոնսուլսկայա	—
Շաչպարոնեան Մեքայէլ Սարգսեան			
Սոյուրախի փողոց	—		
Ռօտինեան Աբգար Մարի.			
Քոյովինսկի պր.	41		
Քօչարեան Գրիգոր Արս		Օտարազգի մի քանի փաստարաններ:	
Սաղօթոյ	—		
Քանանեան Մեքայէլ Զուբարեան		Օպօշէնին Պ. Ա. Լաբօրատորնայա. —	
Ոլդինսկի	27	Տուրիկովիչ Ե. Մ. Ստարօ-Արս.	10
Օրբելի Գաւթի Յովսէփեան		Լեբեգինսկի	—
Նաբեբեժնի	30	Չեմիսով Ս. Վ. Գանձախի փողոց	22
		Շեվալիէ Գրիբօեդ. և Չալչ. փող. անկ.	
		Չչաթր Կ. Ն. Նաւթլուբ, ստպ. տուն:	
		Գրագնեւիչ	

ԿՈՅՐԵՐԻ ԲՈՒԺԱՐԱՆԸ—Սապեօր. փողոց:
ՄԱՆԿԱՐԱՐՁԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՅԸ—
Օլդինսկայա փողոց:
ՄԻՔՈՅԷԼԵԱՆ ՀԻՒԱՆԳԱՆՈՅԸ—Մեքա-
յէլեան փողոց:

Յ Ա Յ Տ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Թ Ի Ի Ն Ն Ե Ր

ՉՄՁԿԵԱՆԻ ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

Վ Ա Ճ Ա Ռ Ի Ո Ւ Մ Է

ա) Գասական և ընթերցանելի գրքեր զանազան լեզու-
ներով:
բ) Գասական ամեն տեսակ պիտոյքներ, տետրակներ,
գրիչներ և այլն:
Ընդունուում է 1) ամեն տեսակ գրքեր, կովիսիացով վա-
ճառելու համար: 2) Կաղմարարական և տպագրական չանձ-
նարարութիւններ: 3) Զանազան տեղեկութիւններ, գրքերի և
գասական պիտոյքների վերաբերութեամբ, որոնց պատասխանի
համար ուղարկում են երկու 7 կոպէկանոց մարկայ:
Պատուէրները կատարուում են անյապաղ և ամենայն ճշտու-
թեամբ: Պատուէրը առանց կանխավճարի մնում է անկատար:

«Միաժան» (պատի) օրացոյցի գինն է 50 կ.
«Պատկերագար» (սեղանի) տարեցոյցի 30 »
«Մոցի» օրացոյցի 20 »
Հարիւրով գնողներին 20% զիջում
Մեծ քանակութեամբ գնողներին զիջումն աւելի է:
Ընդունուում է նաև օրացոյցների մէջ տպագրելու, ամեն
լեզուներով յայտարարութիւններ, ամենաարժան գներով:
Օտարաքաղաքացիք՝ նամակով և թէ հեռագրով, զիմում
են հետեւեալ հասցեով.— Թիֆլիս. գրավաճառ Չմշկեանցին:
Тифлисъ. Книгопродавцу Чимишкянцу. Tiflis, Librair Tschimichkian.

ՄԻԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆ

Ն. Ի. ԲՈԶԱՐՉԵԱՆՑԻ

Տիֆլիսում, սեպտեմբերի տանը:

Պարզեատրած է 8 մեծ ոսկե եւ 6 արծաթէ նշաններով: Անդամ Փարիզի ազգային եւ Բրիտէլի համաշխարհային մեմբրանի:

Ֆիրման գոյութիւն ունի 1858 թուից:

ՆԱՐՈՒԹԻՒՆԸ—ԱՌԱՆՑ ՍՈՍՆՁԻ ԺԵՆՈՏՆԵՐՆ ԵՆ.

Աչքի առաջ ունենալով գործարանի յառաջագիմելը արտասահմանից ստացած ամենակատարելագործած մեքենաներով և 350 հ. տղամարդ և 60 հ. կանայք բանուորների օգնութեամբ շատ հեշտութեամբ ամենայն պատուէրներ կատարում ենք ամենայն ճշդութեամբ:

Մեր պահեստի մէջ գտնուում են ահագին քանակութեամբ և գերազանց չափակութեամբ տեղական և տաճկական ծխախոտների ամեն տեսակը, գրուանքան 4 ուրբուց 12 ուրբի: Գեղեցկութեան և մաքրութեան կողմից մեր ապրանքը ամեն գործարաններին գերազանցում է. այս իսկ պատճառաւ և պատուէրների պահանջը օրէց օր աւելանում է: Մաքրութեան և առողջապահութեան համար, ամբողջ գործարանը ելէքտրականութեամբ է լուսաւորում:

Հասցէն հեռագրի համար—Տիֆլիս Բոզարձյանց. Տեղեֆոնը—Մազազիինի համար № 181, իսկ գործարանի և տան — № 100:

ՄԻ ՊԱՐՈՆ, որը բացի տեղական լեզուներից գիտէ նաև մի քանի եւրոպական լեզուներ, կարող է ուղեկցել եւրոպաց վաճառականներին, կամ առաջիկայ 1900 թ. աշխարհահանդէսը այցելողներին, որպէս թարգման, ամենաանշան վճարով: Հասցէն՝ Թիֆլիս, Չմշկեանի գրքերի պալիլիօնը—Վարանցովի արձանի դիմաց:

ԳՐԱՎԱՃԱՌԱՆՈՑ

ԳԱՍԱԿԱՆ ԱՄԵՆ ՏԵՍԱԿ ՊԻՏՈՅՔՆԵՐԻ ԲԱԺԱՆՄՈՒՆԻՔՈՎ

ԱՂԱ - ԱՂԱՅԵԱՆՑԻ

Ի Գ Ա Ն Չ Ա Կ.

Պատուէրները կատարում են ճշդութեամբ և անլապաղ:

ТОРГОВЛЯ

Бр-евъ ГРИГОРІЯ и МИХАИЛА

К Р Я Н Ц Ъ

ВЪ ГОР. КАРСЬ.

Оптовая и розничная продажа галантерейныхъ товаровъ по весьма доступнымъ цѣнамъ.

ЗАВОДЪ МАСЛЯНЫХЪ КРАСОКЪ

АРТЕМІЯ ЕГОРОВИЧА ГЕВОНДОВА

на Михаил. ул., № 37, соб. д. въ г. Тифлисъ.

Продажа иностранныхъ и русскихъ красокъ всѣхъ цвѣтовъ, сухихъ и тертыхъ, для постройки зданій и художниковъ. Заказы исполняются скоро и аккуратно. Торговля внѣ всякой конкуренціи.

Ծ Ա Ն Ո Ւ Յ Ո Ւ Մ Ն.

Այսու յայտարարում ենք, որ մեր աշխատասիրած և հրատարակած օրացույցներում լոյս տեսած ինքնուրոյն և թէթարգմանական գրուածների արտատպելու իրաւունքը մեզ ենք վերապահում:

ТЕАТРАЛЬНЫЙ ПАРИКМАХЕРЪ А. ВАРТАНОВЪ

Головинскій, домъ Мириманова, противъ Кашветской церкви
ВЪ ТИФЛИСѢ.

ЗАВЕДЕНІЕ ВОЛОСЯНЫХЪ ДѢЛЪ.

ПРИЕМЪ ЗАКАЗОВЪ

гримировки и всевозможныхъ волосяныхъ работъ дам-
скихъ и мужскихъ.

ПРОДАЖА ВЪ БОЛЬШОМЪ ВЫБОРѢ

оперныхъ, опереточныхъ, драматическихъ, комическихъ
и другихъ разно-характерныхъ париковъ, принадлежно-
сти гримировки.

ПОРФИЮМЕРНЫХЪ И КОСМЕТИЧЕСКИХЪ

ТОВАРОВЪ

РУССКИХЪ и ЗАГРАНИЧНЫХЪ

ФАБРИКЪ

всевозможныхъ парикмахерскихъ принадлежно-
стей и разныхъ другихъ товаровъ

СЪ БОЛЬШОЮ УСТУПКОЮ.

Фирма существуетъ съ 1871 года.

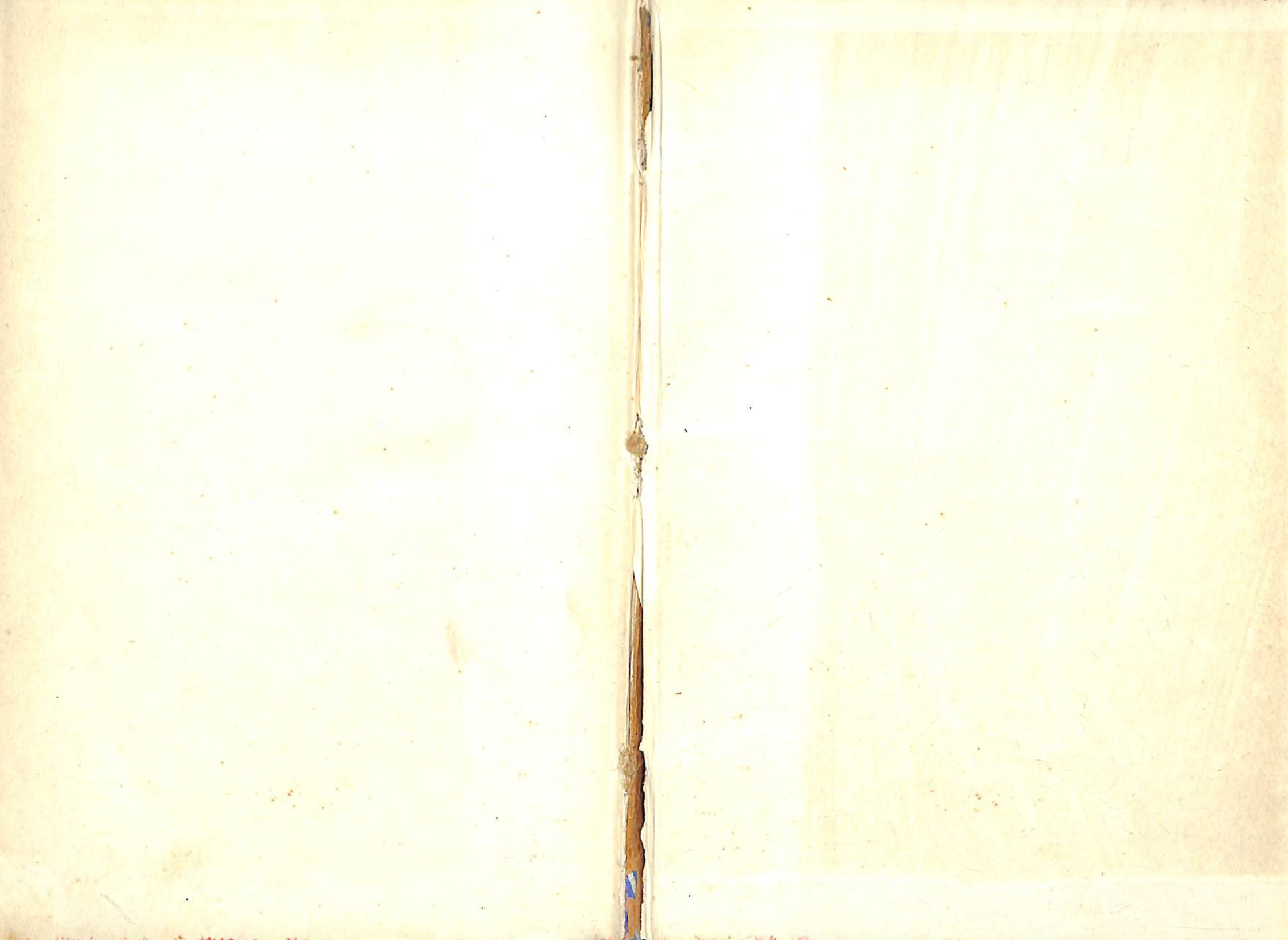
ՄԵՐ ԱԶԻԱՏՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

1)	Քաղբի աղաթ (սոյառուած)	տպ. 1869	թ.	5	կ.
2)	«Մոցի» օրացույց	1888	թ.	5	»
3)	—	1889	»	5	»
4)	—	1890	»	5	»
5)	—	1891	»	5	»
6)	—	1892	»	5	»
7)	—	1893	»	10	»
8)	—	1894	»	10	»
9)	—	1895	»	15	»
10)	—	1896	»	15	»
11)	—	1897	»	20	»
12)	—	1898	»	20	»
13)	—	1899	»	20	»
14)	«Պատկերազարդ»	1889	»	20	»
15)	—	1891	»	20	»
16)	—	1892	»	20	»
17)	—	1893	»	20	»
18)	—	1894	»	20	»
19)	—	1895	»	20	»
20)	—	1896	»	25	»
21)	—	1897	»	30	»
22)	—	1898	»	30	»
23)	—	1899	»	30	»
24)	Պատի («Միաձան») օրաց.	1892	թ.	40	»
25)	»	»	1896	»	50
26)	»	»	1897	»	50
27)	»	»	1898	»	50
28)	»	»	1899	»	50
29)	«Կենդանի թաղուած մեռած կարծեցեալների մասին»			3	»
30)	«Աստղալից կռիւները և երկրագունդը»			5	»
31)	«Մահակ Պաշխի» (վարքադրութիւն)			5	»

Վաճառուած է Մ. Զմէլեանի և Տիֆլիսի լուսանկարիչական ընկերութեան, նոյնպէս և բոլոր թղթագէտները: Բանալիութեամբ զնոյնները աւելի գիտած ստանալու համար դիմում են հետևեալ հասցեով—
 Тифлисъ, Книгопродавцу Чимишнянцу, կամ Tiflis (Kaukas), Libraire Tschimichkian.

ՊՍՏՐԱՍ ԵՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ.

- 1) «Փողոլրդական հարքերը և դարմաններ»:
- 2) «Քրիստոսի արիւնը հրեայք դործ են անում թէ ոչ»:
- 3) «Աղաաութեան կրակը կամ Ս. Վարապետի ուխտը»:
- 4) «Զեփիլո» (մանկական լիշտութիւններէն):

3112

S - 26